
Vergaderjaar 2011–2012

---

00 000

**Internetbijlagen bij het Financieel Jaarverslag
van het Rijk 2011**

Nr. 0

INTERNETBIJLAGEN FJR 2011

Internetbijlagen bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011

Inhoud

Extra bijlagen Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (www.rijksbegroting.nl)

	Blz.
Bijlage 1: Budgettaire kernegevens	2
Bijlage 2: De uitgaven en niet-belastingontvangsten	3
Bijlage 3: EMU-saldo en EMU-schuld	9
Bijlage 4: Belastinguitgaven	11
Bijlage 5: Verticale toelichting	13
Bijlage 6: Staatsbalans 2011 en toelichting op de afzonderlijke balansposten	117

Internetbijlage 1. Budgettaire kerngegevens

Tabel 1.1 Budgettaire kerngegevens (in miljarden euro)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
Inkomsten (belastingen en sociale premies)	225,4	218,6	- 6,8
Netto uitgaven onder de kaders	246,9	245,8	- 1,1
vv. Rijksbegroting in enge zin ¹	117,9	114,9	- 3,0
vv. Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt ¹	69,3	69,1	- 0,2
vv. Budgettair Kader Zorg	59,7	61,8	2,1
Overige netto uitgaven	- 1,6	- 3,1	- 1,5
vv. Zorgtoeslag	4,6	4,7	0,0
vv. Gasbaten (kasbasis)	- 9,9	- 11,2	- 1,3
vv. Overig	3,7	3,4	- 0,3
Totale netto uitgaven	245,3	242,7	- 2,7
EMU-saldo centrale overheid	- 20,0	- 24,1	- 4,1
EMU-saldo lokale overheden	- 4,6	- 4,0	0,6
Feitelijk EMU-saldo	- 24,6	- 28,1	- 3,5
Feitelijk EMU-saldo (in % bbp)	- 4,0%	- 4,7%	- 0,7%
EMU-schuld	406,3	392,5	- 13,8
EMU-schuld (in % bbp)	66%	65%	- 1%
bbp	614,9	602,1	- 12,8

¹ Zie vastgestelde kaderstanden in Voorjaarsnota 2011, bijlage 4.

Internetbijlage 2. De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.1 Uitgaven begrotingen (in miljoenen euro)

		Startnota	FJR 2011	Vershil
1	De Koning	39,2	39,9	0,7
2A	Staten-Generaal	137,3	144,3	7,0
2B	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	116,0	122,1	6,1
3	Algemene Zaken	68,6	59,0	- 9,6
4	Koninkrijksrelaties	134,1	436,6	302,5
5	Buitenlandse Zaken	11 442,3	11 014,6	- 427,7
6	Veiligheid en Justitie	11 279,4	11 438,5	159,1
7	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	4 856,2	5 275,6	419,4
8	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	33 669,7	33 964,3	294,6
9A	Nationale Schuld (Transactiebasis)	13 813,5	18 655,4	4 841,9
9B	Financiën	9 425,8	9 657,1	231,3
10	Defensie	8 261,2	8 156,4	- 104,8
12	Infrastructuur en Milieu	11 656,8	11 209,0	- 447,8
13	Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	5 900,8	5 943,6	42,8
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	29 911,5	30 766,6	855,1
16	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	18 027,8	19 145,2	1 117,4
50	Gemeentefonds	18 110,9	18 576,4	465,5
51	Provinciefonds	1 142,5	1 268,1	125,6
55	Infrastructuurfonds	8 404,9	8 372,5	- 32,4
58	Diergezondheidsfonds	9,1	15,9	6,8
59	BTW-compensatiefonds	2 844,2	2 788,3	- 55,9
63	Waddenfonds	80,5	15,4	- 65,1
64	BES-fonds	21,3	25,1	3,8
AP	Aanvullende Posten	2 035,5	0,0	- 2 035,5
90	Consolidatie	- 9 131,5	- 7 528,2	1 603,3
HgIS	Internationale Samenwerking ¹	(5 616,0)	(5 347,8)	(- 268,2)
Totaal		182 257,6	189 561,7	7 304,1

¹ In deze tabel zijn de uitgaven voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale uitgaven voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld en lopen niet mee in de totaaltelling.

Tabel 2.2 Ontvangsten begrotingen (in miljoenen euro)

		Startnota	FJR 2011	Vershil
1	De Koning	0,0	0,8	0,8
2A	Staten-Generaal	2,5	4,9	2,4
2B	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	3,7	6,7	3,0
3	Algemene Zaken	6,2	6,0	- 0,2
4	Koninkrijksrelaties	8,5	48,3	39,8
5	Buitenlandse Zaken	727,9	887,6	159,7
6	Veiligheid en Justitie	1 541,6	1 521,6	- 20,0
7	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	681,3	1 006,0	324,7
8	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	1 069,3	1 191,0	121,7
9A	Nationale Schuld (Transactiebasis)	1 604,4	2 487,0	882,6
9B	Financiën	6 146,8	12 278,4	6 131,6
10	Defensie	457,3	459,8	2,5
12	Infrastructuur en Milieu	57,5	69,9	12,4
13	Economische Zaken, Landbouw en Innovatie	10 744,9	11 947,0	1 202,1
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	2 067,5	2 455,7	388,2
16	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	103,5	811,1	707,6
50	Gemeentefonds	0,0	0,1	0,1
55	Infrastructuurfonds	8 404,9	8 120,9	- 284,0
58	Diergezondheidsfonds	9,1	0,0	- 9,1
63	Waddenfonds	33,9	10,5	- 23,4
AP	Aanvullende Posten	6,9	0,9	- 6,0
90	Consolidatie	- 9 131,5	- 7 528,2	1 603,3
HgIS	Internationale Samenwerking ¹	(140,3)	(250,7)	(110,4)
Totaal		24 546,2	35 786,0	11 239,8

¹ In deze tabel zijn de niet-belastingontvangsten voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale niet-belastingontvangsten voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld en lopen niet mee in de totaalstelling.

In het Nederlandse begrotingsbeleid wordt bij de start van een kabinetsperiode een uitgavenkader vastgesteld. Het uitgavenkader bevat de maximale jaarlijkse netto uitgaven gedurende de kabinetsperiode. Het totaal kader is verdeeld in drie dekkaders: het kader Rijksbegroting in enge zin (RBG-eng), het kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA) en het Budgettair Kader Zorg (BKZ). De tabellen 2.3 tot en met 2.5 geven de opbouw weer van het verschil tussen de uitgavenraming bij Startnota en de realisatie bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 voor de drie verschillende dekkaders.

Tabel 2.3 Opbouw kader RBG-eng (in miljoenen euro)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
Totale uitgaven Rijksbegroting	182 258	189 562	7 304
Niet-belastingontvangsten Rijksbegroting	24 546	35 786	11 240
Netto Rijksuitgaven	157 712	153 776	- 3 936
Af: Netto begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	19 905	19 653	- 252
Af: Netto begrotingsgefinancierde uitgaven BKZ	2 935	3 226	291
Af: Netto niet-kaderrelevante uitgaven	16 946	15 992	- 954
Netto uitgaven kader RBG-eng	117 924	114 905	- 3 019

Tabel 2.4 Netto uitgaven sociale zekerheid (in miljoenen euro)

		Startnota	FJR 2011	Vershil
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	19 706	19 653	- 53
AP	Aanvullende Posten	200	0	- 200
	Netto begrotingsgefinancierde uitgaven	19 905	19 653	- 252
40	Sociale Verzekeringen	49 421	49 431	11
	Netto premie-uitgaven	49 421	49 431	11
	Netto uitgaven kader SZA	69 326	69 085	- 241

Tabel 2.5 Netto uitgaven zorg (in miljoenen euro)

		Startnota	FJR 2011	Vershil
16	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	1 386	1 770	383
50	Gemeentefonds (WMO)	1 383	1 456	73
AP	Aanvullende Posten	166	0	- 166
	Netto begrotingsgefinancierde uitgaven	2 935	3 226	290
41	Premiegefinancierde uitgaven zorg	56 731	58 590	1 858
	Netto premie-uitgaven	56 731	58 590	1 858
	Netto uitgaven kader Zorg	59 666	61 815	2 149

De tabellen 2.6 tot en met 2.9 tonen per budgetdisciplinesector het verschil in uitgaventoetsing tussen de raming bij Startnota en de realisatie van het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011. De tabellen tonen eerst de bepaling van de reële uitgavenkaders. De reële uitgavenkaders worden bepaald door de ramingen ten tijde van het regeerakkoord te defleren met de prijsontwikkeling van de Nationale Bestedingen (NB-deflator). Vervolgens wordt weergegeven hoe de uitgaven zich verhouden tot het uitgavenkader in lopende prijzen. Het uitgavenkader in lopende prijzen wordt bepaald door het reële uitgaven te corrigeren voor de deflator. Daarnaast wordt gecorrigeerd voor overboekingen tussen het kader Rijksbegroting in enge zin enerzijds, en de sector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt en de sector Zorg anderzijds. Ook wordt gecorrigeerd voor statistische factoren.

Tabel 2.6 Uitgaventoetsing Rijksbegroting in enge zin (in miljoenen euro; min betekent onderschrijding)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
1. Raming uitgaven bij regeerakkoord 2010	117 924	117 924	0
2. pNB ten tijde van MLT 2010	1,0188	1,0188	0
3. Reëel kader	115 746	115 746	0
4. NB-deflator	1,0188	1,0182	- 0,0006
5. Overboekingen	0	- 101	- 101
6. Statistisch	0	- 1 129	- 1 129
7. Uitgavenkader RBG-eng in lopende prijzen	117 924	116 626	- 1 298
8. Actuele ramingen uitgaven	117 924	114 905	- 3 019
9. Over/onderschrijding kader RBG-eng (9=8-7)	0	- 1 721	- 1 721

Tabel 2.7 Uitgaventoetsing Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (in miljoenen euro; min betekent onderschrijding)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
1. Raming uitgaven bij regeerakkoord 2010	69 326	69 326	0
2. pNB ten tijde van MLT 2010	1,0188	1,0188	0
3. Reëel kader	68 045	68 045	0
4. NB-deflator	1,0188	1,0182	- 0,0006
5. Overboekingen	0	- 50	- 50
6. Statistisch	0	0	0
7. Uitgavenkader SZA in lopende prijzen	69 326	69 236	- 90
8. Actuele ramingen uitgaven	69 326	69 085	- 241
vv. Begrotingsgefinancierd	12 777	19 653	6 876
vv. Premiegefinancierd	49 420	49 431	11
9. Over/onderschrijding kader SZA (9=8-7)	0	- 151	- 151

Tabel 2.8 Uitgaventoetsing Budgettair Kader Zorg (in miljoenen euro; min betekent onderschrijding)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
1. Raming uitgaven bij regeerakkoord 2010	59 666	59 666	0
2. pNB ten tijde van MLT 2010	1,0188	1,0188	0
3. Reëel kader	58 564	58 564	0
4. NB-deflator	1,0188	1,0182	- 0,0006
5. Overboekingen	0	150	150
6. Statistisch	0	0	0
7. BKZ in lopende prijzen	59 666	59 781	115
8. Actuele ramingen uitgaven	59 666	61 815	2 149
vv. Begrotingsgefinancierd	2 935	3 226	290
vv. Premiegefinancierd	56 731	58 590	1 858
9. Over/onderschrijding BKZ (9=8-7)	0	2 034	2 034

Tabel 2.9 Uitgaventoetsing totaal kader (in miljoenen euro; min betekent onderschrijding)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
1. Reëel kader	242 356	242 356	0
2. NB-deflator	1,0188	1,0182	- 0,0006
3. Overboekingen	0	0	0
4. Statistisch	0	- 1 129	- 1 129
5. Uitgaven in lopende prijzen	246 917	245 643	- 1 274
6. Actuele ramingen uitgaven	246 917	245 805	- 1 112
7. Over/onderschrijding totaal kader (7=6-5)	0	162	162

Tabel 2.10 Uitgaven en niet-belastingontvangsten niet relevant voor enig kader (in miljoenen euro)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
Rente sociale fondsen	148	4	- 143
Rijksbijdrage aan de sociale fondsen	16 114	16 701	587
Zorgtoeslag	4 650	5 332	682
BTW-compensatiefonds	2 844	2 788	- 56
Studieleningen	1 623	1 446	- 177
Gasbaten (kasbasis, exclusief VPB)	- 9 900	- 11 166	- 1 266
ETS veilingopbrengsten	0	155	155
SDE+	0	0	0
Kasbeheer	1 166	6 851	5 685
Netto-verkoop staatsbezit	0	- 4 975	- 4 975
Netto-opbrengsten interventies financiële sector	- 506	- 690	- 183
Saldo-relevante kapitaalversterking FBN/ABN AMRO	302	0	- 302
Lening Griekenland	0	1 946	1 946
Diverse leningen	1 505	240	- 1 265
Landbouwheffingen	- 303	- 258	45
Werkgeversbijdrage kinderopvang	- 692	- 709	- 17
Overig	- 4	- 1 673	- 1 670
Totaal netto niet-relevante uitgaven	16 946	15 992	- 954

Tabel 2.11 Kas-transverschillen en financiële transacties (in miljoenen euro)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
Ktv aardgas	- 200	- 505	- 305
Kasbeheer	- 1 076	- 2 265	- 1 189
Verkoop staatsbezit	0	- 5 275	- 5 275
Studieleningen	- 329	- 361	- 32
Ktv's en financiële transacties niet-belastingontvangsten	- 1 604	- 8 406	- 6 801
Overige ktv's	9	- 454	- 464
Kasbeheer	- 2 242	- 9 115	- 6 873
Aankoop staatsbezit	0	- 300	- 300
Lening Griekenland	0	- 1 946	- 1 946
Lening VUT-fonds	- 1 505	- 240	1 265
Studieleningen	- 1 954	- 1 807	147
Overig	- 111	606	718
Ktv's en financiële transacties uitgaven	- 5 803	- 13 256	- 7 454
Ktv's en financiële transacties netto uitgaven	4 198	4 851	653
Ktv belastingen	359	441	82
Totaal ktv's en financiële transacties	4 557	5 292	735

De aardgasbaten worden met name beïnvloed door de productie van aardgas, de hoogte van de olieprijs en de euro-dollarcoers. De olieprijs is van belang, omdat de prijs van aardgas is gerelateerd aan de prijs van olie in dollars.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aardgasbaten. De tabel laat zien dat de aardgasbaten niet alleen op kasbasis, maar ook op transactiebasis worden geregistreerd. Dit wordt gedaan omdat het EMU-saldo – volgens Europese systematiek – wordt berekend op transactiebasis, terwijl de Rijksbegroting in enge zin op kasbasis wordt opgesteld¹.

¹ In een begroting op kasbasis worden transacties geboekt in de periode waarin de betaling plaatsvindt, in een begroting op transactiebasis worden transacties geboekt in de periode waarin de rechten en verplichtingen zijn ontstaan.

Tabel 2.12 Aardgasbaten (in miljoenen euro)

	Startnota	FJR 2011	Vershil
Olieprijs (in dollars)	75	111	36
Euro-dollarcoers (in dollars)	1,25	1,39	0,14
Productie (x miljard kubieke meter)	74	74	0
Niet-belastingontvangsten	9 900	11 150	1 250
Vennootschapsbelasting	1 650	1 650	0
Totaal kas	11 550	12 800	1 250
Niet-belastingontvangsten	200	500	300
Vennootschapsbelasting	- 100	- 100	0
Totaal kas-transvershil (ktv)	100	400	300
Niet-belastingontvangsten	9 700	10 650	950
Vennootschapsbelasting	1 750	1 750	0
Totaal trans	11 450	12 400	950

Conform het trendmatig begrotingsbeleid hebben mee- of tegenvallende gasbaten geen effect op uitgaven of lasten, maar leiden ertoe dat het begrotingssaldo (EMU-saldo en EMU-schuld) verbetert dan wel verslechtert.

Internetbijlage 3. EMU-saldo en EMU-schuld

Tabel 3.1 Opbouw EMU-schuld collectieve sector (in miljoenen euro)

	Startnota	FJR 2011
EMU-schuld primo	381 793	369 894
EMU-saldo collectieve sector (min is overschot)	24 563	28 107
EMU-saldo sociale fondsen ¹	- 1 532	- 7 154
KTV's en financiële transacties	4 557	5 292
ING back-up faciliteit	- 2 255	- 3 029
EFSF	0	765
Derdenrekening en overig ²	- 867	- 1 369
EMU-schuld ultimo	406 259	392 506
EMU-schuldquote	66,1%	65,2%

¹ Het EMU-saldo sociale fondsen loopt mee via de post ktv's en financiële transacties (kasbeheer).

² Dit is een post die bestaat uit mutaties die alleen relevant zijn voor de EMU-schuld en dus niet voor het EMU-saldo.

Tabel 3.2 Opbouw EMU-schuldquote (in procenten bbp; min betekent schuldverbeterend)

	Startnota	FJR 2011
EMU-schuld 1 januari 2011	64,4%	62,9%
Noemereffect	- 2,3%	- 1,5%
Effect EMU-saldo	4,0%	4,7%
Interventies in de financiële sector	0,2%	- 0,7%
Overige financiële transacties	- 0,2%	- 0,1%
EMU-schuld ultimo 2011	66,1%	65,2%

Tabel 3.3 Staatsschuld (in miljarden euro)

	Startnota	FJR 2011
Gevestigde schuld	266 000	266 326
Overige schuld	84 000	66 939
Staatsschuld conform EMU-definitie¹	350 000	333 265

¹ De staatsschuld is onderdeel van de EMU-schuld. De EMU-schuld omvat daarnaast de schuld van de sociale fondsen en de lokale overheden.

Tabel 3.4 Historisch overzicht EMU-saldo collectieve sector (in miljoenen euro)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EMU-saldo centrale overheid	1,7	-0,9	-5,4	-13,5	-8,3	0,3	4,6	2,8	2,9	-19,9	-23,4	-16,9
EMU-saldo sociale fondsen	6,5	0,2	-2,1	0,1	0,7	-0,8	-1,5	-0,6	2,9	-8,2	-1,8	-7,2
EMU-saldo lokale overheden	0,1	-0,4	-2,3	-1,5	-1,0	-0,9	-0,3	-1,2	-2,7	-3,7	-4,8	-4,0
EMU-saldo collectieve sector	8,2	-1,1	-9,7	-14,9	-8,6	-1,4	2,9	1,0	3,1	-31,8	-30,0	-28,1
EMU-saldo collectieve sector (in % bbp)	2,0%	-0,2%	-2,1%	-3,1%	-1,7%	-0,3%	0,5%	0,2%	0,5%	-5,6%	-5,1%	-4,7%

Tabel 3.5 Historisch overzicht EMU-schuld collectieve sector (in miljoenen euro)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EMU-schuld collectieve sector	224,8	227,1	235,1	248,0	257,6	266,1	255,9	259,0	347,5	347,1	369,9	392,5
EMU-schuld collectieve sector (in % bbp)	53,8%	50,7%	50,5%	52,0%	52,4%	51,8%	47,4%	45,3%	58,5%	60,8%	62,9%	65,2%

Internetbijlage 4: De belastinguitgaven

De informatieverstrekking van belastinguitgaven is met ingang van het begrotingsjaar 2012 geïntegreerd in de VBTB-verantwoordings-systematiek. Dit houdt in dat de budgettaire en meer algemene informatie over de belastinguitgaven wordt opgenomen in de Miljoenennota en het Financieel Jaarverslag van het Rijk. Meer specifieke informatie over belastinguitgaven wordt opgenomen in de begrotingen en jaarverslagen van de verscheidene vakdepartementen. Van een aantal belastinguitgaven zijn op dit moment voorlopige realisatiegegevens beschikbaar over 2011, namelijk van de afdrachtverminderingen in de loonbelasting en van de investeringsfaciliteiten in de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting, waarvoor een aanmeldingsverplichting geldt.

Deze voorlopige realisaties worden vermeld in het Financieel Jaarverslag 2011. Definitieve realisaties worden opgenomen in de Miljoenennota 2013. Ook voor de overige belastinguitgaven zal in de Miljoenennota 2013 een aangepaste raming 2011 worden opgenomen op basis van de meest recente gegevens van dat moment.

5.1 Afdrachtverminderingen in de loonbelasting

Tabel 5.1 laat de voorlopige realisaties van de afdrachtverminderingen 2011 zien. De realisaties zijn gebaseerd op geaggregeerde informatie vanuit loonaangiften.

Tabel 5.1: Voorlopige realisaties afdrachtverminderingen 2011 (in € miljoen)

Afdrachtvermindering	Raming 2011 (MN 2012)	Budget 2011	Voorlopige realisatie 2011
Onderwijs (incl. WVA starters)	367	nvt	386
Zeevaart	101	nvt	105
Speur- en ontwikkelingswerk (S&O)	870	870	896

Overschrijding

Op basis van de voorlopige realisaties tekent zich een overschrijding af van 26 miljoen voor de gebudgetteerde belastinguitgave de afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk.

In Bijlage 1 van het Belastingplan 2012 is de budgetsystematiek voor de S&O-afdrachtvermindering vastgelegd. Een budgettaire overschrijding over 2011 wordt gecompenseerd in de begroting voor het jaar 2013. Een overschrijding over het jaar 2011 betekent dat het budget voor het jaar 2013 verlaagd wordt met het bedrag van de overschrijding over het jaar 2011 en dat de percentages in de afdrachtvermindering S&O voor het jaar 2013 worden aangepast aan het verlaagde beschikbare budget. Gegeven het beschikbare budget voor het jaar 2013 zullen bekende gegevens over de ontwikkeling van het jaar 2012 invloed kunnen hebben op de hoogte

van de vaststelling van de percentages afdrachtvermindering S&O. Doel van deze systematiek is het bereiken van een meerjarige budgetegalisatie waarmee een evenwicht wordt bereikt tussen budget en realisatie.

In april van dit jaar (t) wordt de voorlopige realisatie van het budgettaire beslag van de afdrachtvermindering S&O over vorig jaar vastgesteld ten behoeve van het jaarverslag Rijk over het jaar 2011. In juli van dit jaar (t) wordt de definitieve realisatie van het budgettaire beslag over het jaar 2011 bepaald ten behoeve van het vaststellen van de benodigde compensatie in het budget voor het begrotingsjaar 2013 (te vermelden in de Miljoenennota 2013). Aan het eind van dit jaar (t) wordt de ontwikkeling van het budgettaire beslag over het jaar 2012 in het beeld betrokken ten behoeve van het vaststellen van de percentages voor het begrotingsjaar 2013, gegeven het beschikbare budget voor het begrotingsjaar 2013.

5.2 Investeringsfaciliteiten

Tabel 5.2 bevat voorlopige realisatiegegevens over het jaar 2011 voor de investeringsfaciliteiten waarvoor een aanmeldingsverplichting geldt.

Tabel 5.2: Gegevens investeringsfaciliteiten 2011 (stand februari 2012 in € miljoen)

Regeling	Gemeld investeringsbedrag (2011)	Budget 2011 (MN 2012)	Realisatie 2011
Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL)	677	24	28
Energie-investeringsaftrek (EIA)	945	151	78
Milieu-investeringsaftrek (MIA)	682	101	45

VAMIL

Op basis van deze regeling mag willekeurig worden afgeschreven op aangewezen milieu-investeringen. Deze regeling leidt in principe, evenals de andere regelingen voor vervroegde afschrijving, voor de belastingplichtige tot een liquiditeits- en rentevoordeel. Het budgettair beslag wordt berekend met de Netto-Contante Waarde-methode gebaseerd op het gemelde investeringsbedrag.

EIA / MIA

De budgettaire derving wordt gebaseerd op gemelde investeringbedragen, in principe volgens de volgende formule: derving = (investeringsbedrag –/– correctiepercentage) * aftrekpercentage faciliteit * gemiddeld belastingtarief.

Onderschrijding

Volgens deze realisatiecijfers kennen de MIA en EIA een onderschrijding in verband met minder investeringen. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de macro-economische situatie in Europa. Deze investeringsregelingen zijn gebudgetteerde belastinguitgaven met een systematiek van meerjarige budgetegalisatie. Onderuitputtingen worden gereserveerd om toekomstige overschrijdingen te financieren.

Internetbijlage 5 Verticale toelichting

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht voor alle begrotingen van budgettaire veranderingen die zich hebben voorgedaan sinds de Ontwerpbegroting 2011. Er wordt per begroting een cijfermatig overzicht gepresenteerd, gevolgd door een toelichting op de voornaamste veranderingen. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de veranderingen wordt verwezen naar de afzonderlijke begrotingen.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën mutaties:

1. mee- en tegenvallers;
2. beleidsmatige mutaties;
3. technische mutaties.

Alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet tot een ijklijn behoren, zijn in de laatste categorie «technische mutaties» geclusterd. Overigens hebben vrijwel alle overboekingen en desalderingen wél een beleidsmatig karakter. Dit komt tot uitdrukking in de toelichtingen. Ingeval samenhangende mutaties in meerdere categorieën voorkomen, worden deze eenmaal toegelicht.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder HGIS valt, zichtbaar gemaakt. De veranderingen die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de verticale toelichting van alle HGIS-uitgaven.

De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS aan.

De ondergrens is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post diversen bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in principe alleen toegelicht, indien zich bijzonderheden voordoen.

De Koning

I DE KONING: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	39,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,1
	- 0,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
	0,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,3
	0,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	39,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	39,9

I DE KONING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,8
	0,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,8

Diversen – beleidsmatige mutaties – uitgaven

Deze post bestaat grotendeels uit de verdeling van de nominale bijstelling en incidentele hogere uitgaven in 2011 in verband met de website en het jaaroverzicht van het Koninklijk Huis.

Diversen – beleidsmatige mutaties – ontvangsten

Deze diversenpost bevat de afrekening van de einddeclaratie over 2010 met de Dienst van het Koninklijk Huis.

Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	137,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,5
	1,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,6
	3,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,0
	2,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	7,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	144,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	144,3

IIA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	2,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,0
	2,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
	0,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	2,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	4,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	4,9

Diversen – beleidsmatige mutaties – uitgaven

Deze post betreft meerdere mutaties. De belangrijkste zijn hogere fractiekosten bij de Tweede Kamer als gevolg van de vervroegde verkiezingen (2,1 mln.) en lagere uitgaven doordat de uitgaven voor de leden van het Europese Parlement niet meer ten laste van dit begrotingshoofdstuk komen. De vrijvallende middelen zijn ingezet voor bevordering van democratie en rechtstaat.

Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	116,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,8
	- 1,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	6,6
	6,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,4
	1,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	6,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	122,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	122,1

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	3,7
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,6
	0,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
	0,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,0
	2,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	3,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	6,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	6,7

Diversen – beleidsmatige mutaties – uitgaven

Deze post betreft meerdere relatief kleine mutaties. De belangrijkste zijn de toename van het aantal reguliere – en asielzaken hoger beroep vreemdelingen bij de Raad van State (3,0 mln.) en de verdeling van de loon- en prijsbijstelling (0,8 mln.).

Algemene Zaken

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	68,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 2,7
	- 2,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Budgetactualisatie bevorderen eenheid regeringsbeleid	- 6,9
Diversen	2,1
	- 4,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 2,2
	- 2,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 9,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	59,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	59,0

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,2
	- 0,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,4
	0,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,4
	- 0,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 0,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	6,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	6,0

Budgetactualisatie bevorderen eenheid regeringsbeleid

De onderuitputting is grotendeels veroorzaakt doordat er een budget gereserveerd is bij het vorige regeerakkoord voor activiteiten ter versterking van het algemeen regeringsbeleid. Het jaar 2011 was het laatste jaar dat dit budget (5 mln.) nog beschikbaar was. Dit budget is mede door het terugtrekken van dat kabinet nagenoeg geheel vrijgevallen.

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	134,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Arubadeal	- 9,6
Diversen	0,4
	- 9,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diverse projecten koninkrijksrelaties	6,2
Pensioenfonds Caribisch Nederland	14,4
Schuldsanering Antillen rente	52,3
Schuldsanering Aruba	9,6
Diversen	4,1
	86,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Betalingsachterstanden	19,2
Diversen	- 0,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Lopende inschrijving sint maarten	10,6
Schuldsanering Antillen aflossing	195,6
	224,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	302,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	436,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	436,6

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	8,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 5,2
	- 5,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Renteontvangsten lopende inschrijving	25,6
Diversen	0,2
	25,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Betalingsachterstanden	19,2
	19,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	39,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	48,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	48,3

Arubadeal

In het kader van de Arubadeal is afgesproken de schuld van Aruba aan Nederland te saneren. De beschikbare middelen kunnen tot en met 2012 worden gebruikt. Hiervan resteerde ultimo 2010 nog 9,6 mln. Deze zijn in 2011 niet tot besteding gekomen en worden doorgeschoven naar 2012. Wat in 2012 niet wordt benut, zal vrijvallen.

Diverse projecten koninkrijksrelaties

De eindejaarsmarge 2010 is deels aangewend om diverse projecten op de eilanden te realiseren. Het betreft hier onder meer de aanleg van een zeekabel tussen de Bovenwindse Eilanden en de berging van het in 2009 voor de kust van Bonaire neergestorte vliegtuig van Divi Divi Air.

Pensioenfonds Caribisch Nederland

Als gevolg van een rekenfout bleken de in 2010 geleverde middelen voor het Pensioenfonds Caribisch Nederland niet voldoende om alle overgehevelde verplichtingen te kunnen dekken. Gelet daarop is binnen deze begroting geherprioriteerd om aanvullende dekking te leveren. In 2011 heeft een aanvullende storting aan het Pensioenfonds ad. 29,9 mln. plaatsgevonden.

Schuldsanering Antillen rente

De rente en aflossing over de vordering op Curaçao en St. Maarten worden in verband met de afronding schuldsanering per 10 oktober 2010, tot 2030 verantwoord via een bijdrageconstructie van dit begrotingshoofdstuk (Koninkrijksrelaties) naar het hoofdstuk van de Nationale Schuld (IX A).

Betalingsachterstanden

De loketten voor het saneren van betalingsachterstanden zijn inmiddels gesloten. De binnengekomen aanvragen zijn in 2011 beoordeeld. Ten behoeve hiervan zijn middelen overgeheveld van de hiertoe gecreëerde reservering bij de Centrale Bank Curaçao en Sint Maarten en het College financieel toezicht naar de begroting, hetgeen tot zowel een ontvangsten- als een uitgavenmutatie leidt.

Lopende inschrijving Sint Maarten

Sint Maarten en Curaçao maken gebruik van de lopende inschrijving. Via deze faciliteit kan (tot een vastgesteld plafond) tegen Nederlands tarief geleend worden op de kapitaalmarkt. Na toetsing door het College financieel toezicht heeft Sint Maarten een lening van NAF 26 mln. (10,6 mln.) uitgeschreven. De lening is geheel aan Nederland toegewezen.

Schuldsanering Antillen aflossing

Per 10 oktober 2010 is de schuldsanering van de Nederlandse Antillen voltooid. De aflossing van en de rente over de door Nederland overgenomen restantschuld wordt afgehandeld via dit begrotingshoofdstuk (Koninkrijksrelaties). Deze uitgaven worden tot 2030 verantwoord via een bijdrageconstructie van dit begrotingshoofdstuk aan het begrotingshoofdstuk Nationale Schuld (IX A).

Renteontvangsten lopende inschrijving

Sint Maarten en Curaçao maken gebruik van de lopende inschrijving. Via deze faciliteit kan (tot een vastgesteld plafond) tegen Nederlands tarief geleend worden op de kapitaalmarkt. Nederland ontvangt hiervoor rente van de eilanden, welke hierbij wordt geboekt. Een gedeelte hiervan (1 mln.) wordt structureel beschikbaar gehouden op de begroting Koninkrijksrelaties als buffer om wisselkoersrisico's op te kunnen vangen.

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6 830,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EU-afrachten	- 264,2
	- 264,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 264,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	6 566,7
Totaal Internationale samenwerking	4 447,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	11 014,6

V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	609,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Perceptiekostenvergoedingen	47,1
	47,1
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	5,2
	5,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	52,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	661,9
Totaal Internationale samenwerking	225,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	887,6

Er zijn twee soorten uitgaven op de begroting van Buitenlandse Zaken: HGIS en niet-HGIS. Niet-HGIS uitgaven zijn de afdrachten aan de Europese Unie. HGIS-uitgaven zijn alle andere buitenlanduitgaven. De HGIS-uitgaven staan op diverse begrotingen en worden elders toegelicht; hier wordt alleen ontwikkeling van de EU-afrachten belicht.

EU-afrachten

De EU-afrachten in 2011 waren 264,2 mln. lager dan geraamd. Dit heeft met name te maken met onderuitputting in 2010. Deze onderuitputting is in juni als ontvangst in de EU-begroting voor 2011 opgenomen, waardoor de geraamde afdrachten van de lidstaten in 2011 omlaag konden. Deze meevaller van 351 mln. is gemeld bij de Miljoenennota. Daarnaast zijn de nieuwe ramingen van de Commissie verwerkt ten aanzien van de BTW- en BNI-grondslagen, waarover de lidstaten hun afdrachten doen. Ook de grondslagen voor de afdrachten van traditionele eigen middelen (landbouwheffingen en douanerechten) zijn omhoog gegaan. Tot slot is gebleken dat de inning van invoerrechten hoger is dan geraamd.

Perceptiekostenvergoedingen

Omdat er meer invoerrechten en landbouwheffingen zijn geïnd door Nederland, is ook de vergoeding die Nederland ontvangt voor de inning van deze rechten gestegen.

Veiligheid en Justitie

VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	5 956,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Jeugdbescherming	- 21,8
Slotwet	- 40,9
Diversen	2,5
	- 60,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Dekking kosten SBF-regeling en 2de carrière	38,7
Departementsbrede taakstelling	- 30,0
Intensivering politie	300,0
Inzet prijsbijstelling	- 64,0
Kasschuif tbv herberekening ODA-toerekening	- 15,4
Negatieve eindejaarsmarge najaarsnota 2010	- 20,7
PMJ straf jeugdbescherming	- 19,0
Veiliger op straat: veel voorkomende criminaliteit en wijkgebonden cr	20,5
Vordering CJIB	17,1
Vordering Raad voor de Rechtspraak	16,7
Diversen	103,1
	347,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Herverkaveling (van J&G)	87,5
Herverkaveling bureaus jeugdzorg voogdij en OTS (van J&G)	330,0
Herverkaveling BZK	4 530,6
Loonbijstelling tranche 2011	63,8
Prijsbijstelling tranche	67,0
Diversen	82,6
	5 161,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	5 448,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	11 404,4
Totaal Internationale samenwerking	34,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	11 438,5

VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	1 137,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Tegenvaller B&T	- 118,0
Diversen	23,9
	- 94,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Dekking kosten SBF-regeling en 2de carrière	30,4
	30,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Correctie vermogensconversie	- 400,0
Herverkaveling BZK	400,8
Diversen	47,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Correctie vermogensconversie	400,0
	447,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	384,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	1 521,4
Totaal Internationale samenwerking	0,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	1 521,6

Jeugdbescherming

Vanwege een lager dan geraamde instroom en een snellere doorstroming als gevolg van een nieuwe werkwijze (de Delta-methodiek), is het budget neerwaarts bijgesteld. De Delta-methodiek zorgt ervoor dat de begeleidingsduur door gezinsvoogdij bij ondertoezichtstelling wordt verkort.

Slotwet

De post slotwet is een saldo van verschillende realisaties op verschillende artikelen die afwijken van de ramingen. De grootste onderschrijding heeft zich voor bij het programma Jeugdcriminaliteit voortgedaan. Verschillende projecten van dit programma hebben in 2011 geen doorgang gevonden en worden in 2012 alsnog uitgevoerd.

Diversen

Binnen het saldo van de post diversen vallen een aantal mee- en tegenvallers. De grootste meevaller (8 mln.) wordt veroorzaakt door minder aanvragen dan geraamd en een lager gebruik dan verwacht van de regeling «overvallen» bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De grootste tegenvaller (8 mln.) komt door gestegen loonkosten van onderdelen bij DJI vanwege de OVA (Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling). De wijze van bepaling van de hoogte van de jaarlijkse OVA is vastgelegd in het zogenaamde OVA-convenant.

Dekking kosten SBF regeling en 2e carrière

Bij Dienst Justitiële Inrichtingen zijn er extra uitgaven voor een meer dan geraamd gebruik van de regelingen Sociaal Bezwarende Functies en 2e carrière. Deze worden grotendeels gefinancierd door de incidentele terugvordering van de minder dan geraamde output bij DJI.

Departementsbrede taakstelling

V&J heeft een departementsbrede taakstelling doorgevoerd.

Intensivering politie

Dit betreft maatregel B1 uit het Regeerakkoord. Dit is de eerste tranche van 300 mln. oplopend tot 370 mln. in 2015.

Inzet prijsbijstelling

De prijsbijstelling voor 2011 is door V&J intern niet doorverdeeld naar de diverse onderdelen van de begroting.

Kasschuif tbv herberekening ODA toerekening

De toerekening van de kosten van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit de DAC-landen is door een lagere instroom, lager uitgevallen dan geraamd. De eerder beschikbare gestelde middelen zijn overgeboekt naar het budget voor Ontwikkelingssamenwerking.

Negatieve eindejaarsmarge Najaarsnota 2010

Bij Najaarsnota leek de VenJ begroting een overschrijding te gaan realiseren. Daarom is destijds een intertemporele schuif ingezet. Dit is de tegenboeking daarvan.

Prognosemodel Justitiële Keten: straf jeugdbescherming

Op basis van de ramingen van het Prognosemodel Justitiële Keten heeft zich een overschot voorgedaan bij de jeugdbescherming enerzijds door de invoering van de Deltamethodiek, anderzijds door een afname van de verblijfsduur. Deze meevaller is meegenomen in het saldo van alle mee- en tegenvallers bij de ramingen van PMJ.

Veiligheid op straat: veel voorkomende criminaliteit en wijkgebonden criminaliteit

Deze maatregel is onderdeel van de intensiveringsreeks voor de justitiële keten en betreft maatregel B2 uit het Regeerakkoord.

Vordering CJIB

In het verleden is niet alle productie van het CJIB volledig gefinancierd door het ministerie van VenJ waardoor een vordering van circa 17,1 mln. van het CJIB op het moederdepartement is opgebouwd. Deze vordering is in 2011 afgelost zodat het CJIB over voldoende kasmiddelen kan beschikken.

Vordering Raad voor de Rechtspraak

Bij het inwerking treden van het baten-lastenstelsel per 1 januari 2005 is afgesproken dat het toenmalige ministerie van Justitie de egalisatierekening van de Raad voor de Rechtspraak aanvult met 16,7 mln. indien dit noodzakelijk is. Aangezien de reserves van de Raad de afgelopen jaren geslonken zijn, is de egalisatierekening door het moederdepartement met 16,7 mln. aangevuld.

Diversen

Deze post is grotendeels een saldo van de maatregelen behorende tot de intensiveringsreeks voor de justitiële keten (maatregel B2 uit het regeerakkoord) en een aantal andere regeerakkoord maatregelen zoals minder groepstaakstraffen (A6) en het toespitsen van hoger beroep en cassatie (A5). Daarnaast behoort tot deze post ook het saldo van verschillende Prognosemodel Justitiële Keten gerelateerde mee- en tegenvallers. Tenslotte valt ook een mutatie van ongeveer 8 mln. bij het slachtofferhulp-

beleid onder deze post. In 2009 heeft de Eerste Kamer de Wet «Versterking positie slachtoffers in het strafproces» aangenomen. Volgens deze wet verstrekt het ministerie van Veiligheid en Justitie voorschotten op schadevergoedingen aan slachtoffers van geweldsmisdrijven, en verhaalt het ministerie de kosten per 1 januari 2011 zelf bij de daders. In 2011 heeft de minister besloten ook voorschotten uit te betalen aan slachtoffers van misdrijven van voor 1 januari 2011. De komende periode int het ministerie deze kosten bij daders.

Herverkaveling (van Jeugd en Gezin)

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting Jeugd en Gezin naar de begroting van Veiligheid en Justitie.

Herverkaveling Bureaus Jeugdzorg, voogdij en Onder Toezicht Stelling (van Jeugd en Gezin)

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting Jeugd en Gezin naar de begroting van Veiligheid en Justitie.

Herverkaveling BZK

Dit betreft het saldo van de overboekingen van middelen van de begroting van Binnenlandse Zaken naar de begroting van Veiligheid en Justitie (DG Veiligheid) alsmede overboekingen van middelen van de begroting van Veiligheid en Justitie naar de begroting van Binnenlandse Zaken (Integratie en Asiel).

Diversen

Deze post wordt voor een groot gedeelte veroorzaakt door resterende mutaties die horen bij de herverkaveling van de begroting van Jeugd en Gezin naar de begroting van Veiligheid en Justitie en door de doorverdeling van de uitgekeerde prijsbijstelling van vorig jaar.

Tegenvaller B&T

De ontvangsten op Boeten & Transacties zijn 127 mln. lager uitgevallen dan geraamd. Ten opzichte van 2010 is er sprake van een fors dalende instroom van zaken, vooral op het gebied van snelheidsovertredingen en staandehoudingen. Een andere oorzaak is de vertraagde invoering van het wetsvoorstel om onverzekerd rijden onder de Wet Administratiefrechtelijke Handhaving Verkeersvoorschriften (WAHV) te brengen. De invoering daarvan is verschoven van januari 2011 naar juli 2011. Bij de realisaties is gebleken dat er nog een additioneel tekort van 9 mln. zich voor heeft gedaan, welke mee is genomen in de post «diversen». In totaal komt de tegenvaller op de boetes en transacties daarmee op 127 mln..

Diversen

De post diversen is een saldo van verschillende mee- en tegenvallers in de ontvangsten. De grootste tegenvaller is het additionele tekort van 9 mln. bij B&T, dat bij Voorlopige Rekening zichtbaar werd (zie «tegevaller B&T»). De grootste meevaller doet zich voor door hogere ontvangsten bij het Openbaar Ministerie. Dit doet zich voor door hogere afneem-opbrengsten in verband met Plukze-maatregelen en verbeurdverklaringen, evenals door incidentele bedrijfsvoeringgerelateerde opbrengsten.

Dekking kosten SBF regeling en 2e carrière

Bij Dienst Justitiële Inrichtingen waren er extra uitgaven voor de meer dan geraamde uitgaven voor regelingen Sociaal Bezwarende Functies en 2e carrière. Deze worden grotendeels gefinancierd door de incidentele terugvordering van de minder dan geraamde output bij DJI.

Correctie vermogensconversie

Bij de departementale herindeling die via een incidentele suppletoire begroting aan de TK is gepresenteerd, is een bedrag van BZK naar V&J als kaderrelevante ontvangst overgeboekt terwijl het hier om een niet-kaderrelevante ontvangst gaat. Deze technische mutatie corrigeert hiervoor. Dit leidt niet tot een wijziging in de begrotings- en kaderstanden. Zie hiervoor ook de mutaties bij BZK («correctie vermogensconversie»).

Herverkaveling BZK

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Binnenlandse Zaken naar de begroting van Veiligheid en Justitie.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6 125,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanvullende beschikking 2011 (COA)	15,0
Correctie ODA toerekening	- 16,8
Energie besparingskrediet (EBK)	- 17,0
Huurtoeslag	91,1
Diversen	- 26,3
	46,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Asieltoerekening	83,5
Huurtoeslag kasschuif	80,0
Intensivering immigratie en asiel	40,4
Jeugd-NIK	24,9
Loon- en prijsbijstelling	- 35,0
Diversen	21,4
	215,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Naar V&J in verband met departementale herindeling	- 5 319,9
Nationale hypotheekgarantie	50,0
Van V&J in verband met departementale herindeling	793,2
Van VROM in verband met departementale herindeling	103,6
Van WWI in verband met departementale herindeling	3 139,2
Diversen	77,7
Niet tot een ijklijn behorend	
Financieringsbehoefte VUT-fonds	50,0
Diversen	- 5,1
	- 1 111,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 850,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	5 275,1
Totaal Internationale samenwerking	0,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	5 275,6

**VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	612,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Huurtoeslag	102,6
Minder terugvorderingen inburgeringstrajecten	- 31,0
Rijksgebouwendienst	- 24,7
Stimulering woningbouw	48,7
Terugvordering inburgeringstrajecten	19,7
Diversen	- 1,2
	114,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Vertraging terugvordering inburgeringstrajecten	100,0
Diversen	13,4
	113,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Correctie vermogensconversie	400,0
Naar V&J in verband met departementale herindeling	- 400,8
Nationale hypotheekgarantie	50,0
Van VROM in verband met departementale herindeling	32,3
Van WWI in verband met departementale herindeling	433,5
Diversen	60,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Correctie vermogensconversie	- 400,0
Diversen	- 9,6
	165,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	393,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	1 006,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	1 006,0

Aanvullende beschikking 2011 (COA)

In 2011 is voor het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) een aanvullende beschikking afgegeven ter dekking van de tegemoetkoming voor gemeenten met asielzoekerscentra, de huisvestingskosten van scholen (faciliteitenbesluit) en een correctie voor de kosten van gezondheidszorg. Tevens heeft een lagere instroom van asielzoekers geleid tot het afstoten van locaties door het COA en daarmee tot krimpkosten.

Correctie ODA-toerekening

In verband met de lager dan geraamde instroom van asielzoekers zijn minder kosten gemaakt in de asielopvang. Zodoende valt ook de ODA-toerekening van deze kosten lager uit. De definitieve afrekening over 2011 vindt plaats in 2012 bij Voorjaarsnota (zie ook onder beleidsmatige mutaties – Asieltoerekening).

Energiebesparingskrediet (EBK)

Het EBK is een garantstelling aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW), waarmee energiebesparende maatregelen in woningen worden gerealiseerd voor een lage rente. In 2011 is minder gebruik

gemaakt van de regeling dan verwacht. De vrijvallende middelen zijn ingezet voor de uitvoeringsproblematiek 2011.

Huurtoeslag

De hogere uitgaven zijn met name het gevolg van de nieuwe verantwoordingswijze van de Belastingdienst. In het verleden saldeerde de Belastingdienst een aantal uitgaven en ontvangsten met elkaar. Met het vervallen van deze saldering stijgen zowel de uitgaven als de ontvangsten van de huurtoeslag.

Diversen – mee- en tegenvallers – uitgaven

Deze post bevat diverse mutaties, waarvan de belangrijkste hier worden beschreven.

De aangekondigde prijsstijging per 1 januari 2012 heeft in 2011 tot een grotere vraag naar de Jeugd-NIK geleid. In totaal leidde dat in 2011 tot 14,8 mln. aan extra uitgaven. (zie ook bij beleidsmatige mutaties – Jeugd-NIK).

Na uitspraak van de Hoge Raad konden in 2011 tijdelijk geen leges worden geheven voor de Nederlandse Identiteitskaart (NIK). Gemeenten zijn gecompenseerd voor gemaakte kosten in de periode tot 6 weken voor de uitspraak van de Hoge Raad en voor de bezwaarschriften die zijn ingediend tegen het heffen van de leges op de NIK.

Tevens is in 2011 minder dan geraamd uitgegeven voor onder andere het programma Identiteitsmanagement en Immigratie (IDMI) en voor de terugkeer van vreemdelingen (9,9 mln.). Deze middelen worden toegevoegd aan de in 2012 te vormen asielreserve ten behoeve van het opvangen van hoeveelheidsfluctuaties.

Asieltoerekening

De kosten van eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden worden volgens internationale afspraken toegerekend aan ODA. De definitieve afrekening vindt ieder jaar plaats in jaar t+1 bij Voorjaarsnota, waarbij alle relevante realisatiegegevens van voorgaand jaar worden meegenomen. De hogere asieltoerekening heeft tot herprioritering binnen het Ontwikkelingssamenwerkingbudget geleid. Het bedrag uit 2011 bestaat voor een deel uit een hogere toerekening voor dat jaar (41,2 mln.) en het restant is de naheffing uit 2010 (42,3 mln.).

Huurtoeslag kasschuif

Bij de huurtoeslag is sprake van tegenvallers in 2011 en 2012. Deze worden intertemporeel gedekt met het versnellen van de in de begroting 2011 opgenomen bezuinigingstaakstelling van 52,8 mln. in 2012 oplopend naar 175,8 mln. in 2015 op de huurtoeslag. Om deze bezuiniging te realiseren is het huurtoeslagbesluit (AmvB wet op de Huurtoeslag) gewijzigd. Hier staat tegenover dat de uiteindelijk in 2015 te realiseren taakstelling beperkt wordt ten opzichte van de begroting 2011. Om dit te kunnen realiseren is een meerjarige kasschuif verwerkt.

Intensivering Immigratie en Asiel

Dit betreft de intensiveringen C uit het regeerakkoord. Hiermee kunnen maatregelen worden getroffen op het gebied van immigratie, onder regie van de minister van Immigratie en Asiel. Met deze maatregelen worden de kosten van de vreemdelingenketen beperkt. De maatregelen hebben tevens een dempende werking op de instroom van asielzoekers.

Jeugd-NIK

Het aantal aanvragen voor de Jeugd-NIK is in 2011 hoger geweest dan normaal. Dit is onder andere veroorzaakt door de aangekondigde prijsstijging per 1 januari 2012. In totaal leidde dat in 2011 tot 14,8 mln. aan extra uitgaven.

Loon- en prijsbijstelling

De voor 2011 nog beschikbare loon- en prijsbijstelling is aangewend voor de uitvoeringsproblematiek 2011 bij o.a. de Nationale Identiteitskaart.

Diversen – beleidsmatige mutaties – uitgaven

Onder deze post vallen onder andere de regeerakkoordmaatregel B2 (intensivering Veiligheid voor ICT AIVD), de kasschuif naar 2012 van de eenmalige investeringskosten voor de inrichting van de nieuwbouw van BZK en VenJ als gevolg van vertragingen, en de kasschuif online raadpleegbare reisdocumentenadministratie (ORRA) naar 2013. Door uitgestelde besluitvorming van het kabinet over ORRA is in 2011 minder uitgegeven dan geraamd. De beschikbare middelen zijn doorgeschoven naar 2013.

Naar VenJ in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) naar de begroting van Veiligheid en Justitie (VenJ).

Nationale Hypotheekgarantie (NHG)

In 2011 is 50,0 mln. gestort in de (nieuwe) NHG-reserve. Per 1 januari 2011 staan gemeenten niet langer achterborg voor nieuwe NHG-borgstellingen, waardoor het Rijk voor deze garanties 100 procent borg staat i.p.v. 50 procent. Ter compensatie heeft het Rijk in 2011 van de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) 50,0 mln. ontvangen (zie ontvangsten) als reserve voor het financiële risico op de NHG.

Van VenJ in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van VenJ naar de begroting van BZK.

Van VROM in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) naar de begroting van BZK.

Van WWI in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Wonen, Wijken en Integratie (WWI) naar de begroting van BZK.

Diversen – technische mutaties – uitgaven

Deze post betreft meerdere mutaties, waaronder de hogere uitgaven voor dienstverlening aan FMHaaglanden, Fasam, Doc-direkt, P-Direkt en de Werkmaatschappij (24,0 mln.), een overheveling naar VenJ vanwege de herberekening van de ODA-toerekening 2010 (15,4 mln.) en de loon- en prijsbijstelling (resp. 4,8 mln. en 23,2 mln.).

Financieringsbehoefte VUT-fonds

Steeds meer mensen doen op een latere leeftijd een beroep op de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU), waardoor de FPU-uitkering in één keer wordt gestort in plaats van verspreid over 2 á 3 jaar. Hierdoor

wijzig de financieringsbehoefte van het VUT-fonds en heeft het VUT-fonds in 2011 voor 50,0 mln. een hoger beroep gedaan op de leenovereenkomst met de Staat. Het VUT-fonds is niet relevant voor het EMU-saldo (zie ook Diversen – niet tot ijklijn behorend).

Diversen – niet tot een ijklijn behorend

Deze post betreft meerdere mutaties, waaronder een overboeking van middelen voor de leningen Inburgering van de begroting van WWI naar de begroting van BZK (5,1 mln.). Tevens is sprake van een gewijzigde liquiditeitsbehoefte van het VUT-fonds, omdat steeds meer mensen op latere leeftijd een beroep doen op het FPU. Hiervoor zijn de meerjarenramingen aangepast. Per saldo is de raming voor 2011 met 10,0 mln. neerwaarts bijgesteld.

Huurtoeslag

De hogere ontvangsten zijn het gevolg van de nieuwe verantwoordingswijze van de Belastingdienst. In het verleden saldeerde de Belastingdienst een aantal uitgaven en ontvangsten met elkaar. Met het vervallen van deze saldering stijgen zowel de uitgaven als de ontvangsten van de huurtoeslag. Ook zijn hogere ontvangsten gegenereerd als gevolg van een versnelling van de invordering door de Belastingdienst.

Minder terugvorderingen inburgeringstrajecten

Gemeenten hebben in de jaren 2005–2009 vanuit de Brede Doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (BDU-SIV) middelen ontvangen voor inburgering. Inburgeringsmiddelen waarvoor geen prestatie is geleverd door gemeenten, worden teruggevorderd. In 2011 is per saldo minder afgerekend met de gemeenten dan voorzien, omdat gemeenten meer inburgeringstrajecten hebben afgewikkeld.

Rijksgebouwendienst (RGD)

Door de departementale herindeling zijn in 2011 nieuwe dienstverleningsafspraken (DVA's) opgesteld voor de RGD en Dienst Huurcommissie. Dit heeft een vertraging in de factuurbetaling veroorzaakt.

Stimulering woningbouw

Het Rijk heeft tot 1 januari 2011 de woningbouw (via gemeenten) ondersteund met de Tijdelijke Stimuleringsregeling Woningbouwprojecten. Voor zover gemeenten een bijdrage hebben ontvangen voor projecten, die niet vóór 1 januari 2011 van start zijn gegaan, is dat terugbetaald aan het Rijk. In totaal is in 2011 ca. 49 mln. terugontvangen.

Terugvordering inburgeringstrajecten

Vanwege de door de gemeente Den Haag ingestelde bezwaarprocedure in het kader van de BDU-SIV was de veronderstelling dat de ontvangsten niet eerder dan in 2012 gerealiseerd zouden kunnen worden. De terugvordering is echter alsnog in 2011 geïnd.

Vertraging terugvordering inburgeringstrajecten

Gemeenten hebben in het verleden meer geld als voorschot ontvangen voor inburgeringstrajecten, dan waarop zij uiteindelijk recht hadden. Door vertraging in de verantwoordingsprocedure is in 2010 de afrekening een jaar vertraagd. De geraamde terugontvangsten zijn om die reden niet in 2010 gerealiseerd en zijn doorgeschoven naar 2011.

Diversen – beleidsmatige mutaties – ontvangsten

De rentelasten zijn door het kabinet onder het uitgavenkader geplaatst. Deze mutatie, samen met de afboeking bij de technische mutaties, is de verwerking hiervan. Het betreft de renteontvangsten die voortkomen uit de leenovereenkomst tussen het VUT-fonds en de Staat.

Correctie vermogensconversie

Bij de departementale herindeling die via een incidentele suppletoire begroting aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, is een bedrag van de begroting van BZK naar de begroting van VenJ als kaderrelevante ontvangst overgeboekt, terwijl het eigenlijk om een niet-kaderrelevante ontvangst gaat. Deze technische mutatie corrigeert hiervoor. Dit leidt niet tot een wijziging in de begrotings- en kaderstanden. Zie hiervoor ook de mutaties bij VenJ («correctie vermogensconversie»).

Naar VenJ in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van ontvangsten van de begroting van BZK naar de begroting van VenJ.

Van VROM in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van ontvangsten van de begroting van VROM naar de begroting van BZK.

Van WWI in verband met departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van ontvangsten van de begroting van WWI naar de begroting van BZK.

Diversen – technische mutaties – ontvangsten

De diversenpost betreft voornamelijk opbrengsten voor de standaard DVA-gelden van WM, P-Direkt, 4 FM, Fsam en Doc-Direkt.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	36 707,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Leerlingen volume referentieraming 2011	38,6
Ramingsbijstelling studiefinanciering	- 215,4
Diversen	- 73,0
	- 249,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing uitgavenpatroon FES-bijdrage	47,0
Doorverdelen eindejaarsmarge	- 129,4
Eindejaarsmarge	141,6
FES beelden voor de toekomst	- 26,1
Intertemporele compensatie loonbijstelling tranche 2011 deel VO	56,0
Intertemporele compensatie OV-jaarkaart	420,0
Inzet prijsbijstelling ter dekking passend onderwijs & langstudeerders	- 120,0
RA cultuursubsidies	- 30,0
Diversen	- 14,8
	344,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
ISB: overgang kinderopvang naar SZW	- 2 939,5
ISB: overgang TNO naar EL&I (basissubsidie)	- 116,4
ISB: overgang TNO naar EL&I (doelsubsidies)	- 71,0
Loonbijstelling tranche 2011	131,0
Prijsbijstelling tranche 2011	178,2
Diversen	52,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Ramingsbijstelling studiefinanciering	- 154,8
Diversen	9,0
	- 2 911,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 2 816,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	33 891,0
Totaal Internationale samenwerking	73,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	33 964,3

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	2 135,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Ramingsbijstelling studiefinanciering	50,3
Diversen	- 4,3
	46,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afboeken FES	- 138,8
Diversen	0,0
	- 138,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
ISB: overgang kinderopvang naar SZW	- 164,7
ISB: overgang TNO naar EL&I (doelsubsidies)	- 71,0
Diversen	43,2
Niet tot een ijklijn behorend	
ISB: overgang kinderopvang naar SZW	- 692,0
Diversen	32,5
	- 852,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 944,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	1 191,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	1 191,0

Leerlingen volume referentieraming 2011

In de verschillende onderwijssectoren was het aantal leerlingen en studenten in de referentieraming 2011 per saldo hoger dan eerder geraamd (voor begroting 2011). De grootste opwaartse mutaties deden zich voor het in het VO en het MBO. In het VO stijgt de gemiddelde verblijfsduur iets. In het MBO hangt de geraamde stijging vooral samen met het zich in 2010 al aftekenende, maar nu meerjarig verwerkte substitutie-effect tussen BOL en BBL. In het HBO heeft zich in 2011 overigens een kleine daling voor gedaan.

Ramingsbijstelling studiefinanciering

De raming van de uitgaven voor studiefinanciering vertoont in 2011 per saldo een meevaller. Dit is het gevolg van een aantal ontwikkelingen. Zo zijn bij de omzetting van prestatiebeurs in gift meevallers opgetreden en zijn er minder mbo'ers ingestroomd in het giftregime dan geraamd. Daarnaast was er bij de aanvullende beurs een lager gebruik dan eerder werd geraamd en waren er minder uitgaven aan de uitgaven voor de OV-studentenkaart (prestatiebeurs).

Aanpassing uitgavenpatroon FES-bijdrage

De belegde ruimte van het FES op het gebied van Verkeer en Vervoer, Ruimtelijke Ordening, Milieu en Duurzaamheid en Kennis en Innovatie is uitgekeerd aan departementale begrotingen.

Doorverdelen eindejaarsmarge + Eindejaarsmarge

In 2010 zijn diverse budgetten niet volledig tot besteding gekomen. Deze middelen zijn via de eindejaarsmarge overgegaan naar 2011. Deze middelen zijn doorverdeeld via het verdeelartikel 17 naar verschillende artikelen op de begroting.

Fes beelden voor de toekomst

Het FES-project beelden voor de toekomst is stopgezet. Hierover is de Kamer geïnformeerd bij Najaarsnota 2010. Deze post betreft de meerjarige doorwerking hiervan.

Intertemporele compensatie loonbijstelling tranche 2011 deel VO

De loonbijstelling 2011 is gedeeltelijk uitgekeerd. Hierdoor is voor de arbeidsvoorwaarden in het VO een liquiditeitsprobleem ontstaan. Ter dekking hiervan is de raming van 2011 verhoogd, ten laste van 2012, in de veronderstelling dat in 2012 dekking kan plaatsvinden uit de loonbijstelling 2012. In het geval dat die loonbijstelling niet beschikbaar komt, zal in 2012 alternatieve dekking worden aangebracht.

Intertemporele compensatie OV-jaarkaart

Ter optimalisatie van het kasritme van de Staat zijn vergoedingen aan OV-vervoerders voor de OV-studentenkaart in 2010 en 2011 vooruitbetaald. Deze post betreft het saldo van deze intertemporele compensatie.

Inzet prijsbijstelling ter dekking passend onderwijs & langstudeerders

De prijsbijstelling tranche 2011 is gedeeltelijk ingezet ter dekking van de fasering van de RA-maatregelen langstudeerders en passend onderwijs.

RA cultuursubsidies

Dit betreft maatregel B5 uit het regeerakkoord.

ISB: overgang kinderopvang naar SZW

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van middelen voor kinderopvang naar de begroting van SZW.

ISB: overgang TNO naar EL&I (basissubsidie)

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van middelen voor de basissubsidie van TNO inclusief het bijbehorende aandeel in de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende zbo's (regeerakkoordmaatregel A1) naar de begroting van EL&I.

ISB: overgang TNO naar EL&I (doelsubsidies)

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van middelen voor de doelsubsidies van TNO naar de begroting van EL&I.

Loonbijstelling tranche 2011

De loonbijstelling tranche 2011 is toegevoegd aan de begroting van OCW.

Prijsbijstelling tranche 2011

De prijsbijstelling tranche 2011 is toegevoegd aan de begroting van OCW.

Ramingsbijstelling studiefinanciering

In het voorjaar van 2011 zijn de uitgaven voor studiefinanciering opnieuw geraamd. De groei in de leningen studiefinanciering is minder groot gebleken dan eerder geraamd (voor begroting 2011). Aangezien dit leningen betreft, zijn deze niet relevant voor het uitgavenkader Rijksbegroting-eng. Daarnaast wordt er structureel minder aanvullende

beurs als prestatiebeurs toegekend. Ook dit is een niet-kaderrelevante uitgave.

Ramingsbijstelling studiefinanciering – ontvangsten

De ramingen voor renteontvangsten en ontvangsten op kortlopende vorderingen zijn naar boven bijgesteld. Daarnaast zijn er meer terugontvangsten op de WTOS VO18+.

Afboeken FES

In het regeerakkoord is afgesproken dat de belegde ruimte wordt overgeheveld naar het Infrafonds, resp. de departementale begrotingen. Dit betekent dat de FES-begroting voor de jaren 2011 en verder is leeg geboekt. Tegelijkertijd zijn de FES-bijdragen aan de ontvangstenkant van de corresponderende vakbegroting tot nul teruggebracht; deze mutatie is hiervan het gevolg. De betreffende projecten worden voortaan uitsluitend via de uitgavenkant van de begroting verantwoord en vinden gewoon doorgang.

ISB: overgang kinderopvang naar SZW

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van de geraamde ontvangsten uit hoofde van te veel bevoorschotte toeslagen kinderopvang naar de begroting van SZW.

ISB: overgang TNO naar EL&I (doelsubsidies)

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van middelen voor de doelsubsidies van TNO naar de begroting van EL&I.

ISB: overgang kinderopvang naar SZW

Dit betreft de overboekingen bij ISB 2011 van middelen voor kinderopvang naar de begroting van SZW.

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	15 570,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Wijziging geldmarktberoep en rente	- 1 010,1
Wijziging kapitaalmarktberoep en rente	- 357,4
Diversen	- 12,6
	- 1 380,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Regeerakkoord omlabeling	11 219,3
Diversen	1,1
	11 220,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Leningen kasbeheer	936,4
Mutatie regeerakkoord	182,8
Mutaties rekening courant	5 308,1
Ontmantelen AOW-spaarfonds	- 1 939,6
Regeerakkoord omlabeling	- 11 219,3
Rentebaten kasbeheer	- 66,9
Rentelasten kasbeheer	72,0
Diversen	- 28,7
	- 6 754,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	3 085,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	18 655,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	18 655,4

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	1 604,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Mutaties rekening courant	111,5
Rente kasbeheer	100,6
Wijziging geldmarktberoep en rente	72,9
Diversen	3,3
	288,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Rentebaten kasbeheer	33,1
Diversen	18,5
	51,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Leningen kasbeheer	448,7
Wijziging geldmarktberoep en rente	93,9
Diversen	- 0,1
	542,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	882,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	2 487,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	2 487,0

Wijziging geldmarktberoep en rente

De rentelasten over de vlottende schuld zijn gewijzigd als gevolg van aanpassing van de korte rekenrente en wijzigingen van het beroep op de geldmarkt.

Wijziging kapitaalmarktberoep en rente

Gewijzigde inzichten in de ontwikkeling van het tekort alsmede de veronderstelde lange rente hebben geleid tot aanpassingen in de rentebaten en rentelasten op de vaste schuld.

Regeerakkoord omlabeling

Uit hoofde van het regeerakkoord is de rente op de staatsschuld relevant geworden voor het kader Rbg-eng. Deze mutatie betreft de technische verwerking hiervan.

Leningen kasbeheer

Gewijzigde inzichten in het leenedrag van RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) hebben geleid tot een aanpassing van de uitgaven en ontvangsten leningen kasbeheer.

Mutatie regeerakkoord

De maatregelen uit het regeerakkoord hebben geleid tot nieuwe standen voor de financiering van de staatsschuld.

Mutaties rekening courant

De inleg van de sociale fondsen is gewijzigd als gevolg van (onder meer) mutaties in de premieontvangsten en de premiegefinancierde uitgaven. Hierdoor is ook de rentevergoeding over de inleg veranderd.

Ontmantelen AOW-spaarfonds

Tot 2011 maakte de post rentevergoedingen aan het AOW-spaarfonds deel uit van de totale rentelasten. Deze post is met ingang van 2011 verdwenen, omdat het AOW-spaarfonds is opgeheven (conform het advies van de studiegroep begrotingsruimte).

Rente (baten) kasbeheer en rentelasten kasbeheer

De rentebaten en rentelasten kasbeheer zijn gewijzigd als gevolg van een wijziging van de rekenrente en een aanpassing van de verstrekte leningen en de aangehouden middelen.

Wijziging geldmarktberoep en rente – niet-belastingontvangsten

De rentebaten over de vlottende schuld zijn gewijzigd als gevolg van een aanpassing van de korte rekenrente en wijzigingen van het beroep op de geldmarkt welke zijn gewijzigd naar aanleiding van nieuwe inzichten in het tekort.

Rentebaten kasbeheer – niet-belastingontvangsten

De rentebaten kasbeheer zijn aangepast als gevolg van een wijziging van de rekenrente en een aanpassing van de verstrekte leningen.

Leningen kasbeheer – niet-belastingontvangsten

Wijzigingen in het leengedrag van RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) hebben geleid tot een aanpassing van de ontvangsten leningen kasbeheer.

Financiën

IXB FINANCIEN: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	9 179,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Apparaatuitgaven	- 18,3
EKV schadeuitkeringen	- 52,1
Heffings- en invorderingsrente	92,9
Diversen	- 17,4
	5,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EKV schadeuitkeringen	- 50,0
Heffings- en invorderingsrente	- 305,0
Kasschuif accoladebudget	- 32,0
Kasschuif apparaat	20,0
Kasschuif Belastingdienst	- 60,0
Kasschuif detectiesystemen douane	- 20,0
Diversen	34,4
	- 412,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	42,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Back-up faciliteit ING	35,0
Funding fee IABF	224,2
Kapitaalstorting Tennet	300,0
Lening Griekenland	241,3
RFS	- 302,0
Diversen	3,8
	544,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	137,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	9 317,2
Totaal Internationale samenwerking	339,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	9 657,1

IXB FINANCIEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6 270,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Boetes	23,7
Dividend staatsdeelnemingen	33,7
Heffings- en invorderingsrente	58,1
Diversen	29,8
	145,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Boetes	- 20,0
Dividend staatsdeelnemingen	57,5
Heffings- en invorderingsrente	- 320,0
Incidentele boedelontvangsten Bank Nederlandse Antillen	- 25,0
Recuperaties EKV	15,0
Winstafdracht DNB	143,0
Diversen	13,2
	- 136,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Winstafdracht DNB	- 500,0
Diversen	14,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Aflossing en fee Aegon	2 250,0
Aflossing en fee ING	3 000,0
Aflossing lening DNB	89,5
Back-up faciliteit ING	35,0
Dividend financiële instellingen	200,0
Ontvangsten IJsland	442,9
Portefeuilleontvangsten IABF	224,3
Winstafdracht DNB	203,0
Diversen	26,9
	5 986,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	5 995,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	12 265,8
Totaal Internationale samenwerking	12,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	12 278,4

Apparaatuitgaven

De onderuitputting op deze post is veroorzaakt door projecten waarvan wel de verplichting is aangegaan, maar waarvan de betaling niet in 2011 heeft plaatsgevonden. Daarnaast is er onderuitputting door het anticiperen op de krappere budgetten in 2012 naar aanleiding van de apparaatstaakstelling.

EKV schadeuitkeringen

De schadeuitkeringen zijn lager uitgevallen.

Heffings-en invorderingsrente

Bij de verdeling van de heffings- en invorderingsrente over de inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen wordt een verdeelsleutel gehanteerd. Als gevolg van het definitief vaststellen in (december) 2011 van de verdeelsleutel over het belastingjaar 2007 (deze wijkt af van de voorlopige verdeelsleutel), treedt een verschuiving op van de fondsen

naar IXB (hoger aandeel IXB, zowel bij ontvangsten als uitgaven). Dit betreft de technische mutatie. Zie ook de technische mutatie bij de ontvangsten.

Heffings-en invorderingsrente

De uitgaven zijn lager als gevolg van de lage rentestand. Daarnaast is als gevolg van een uitspraak van de Hoge Raad een incidentele tegenvaller ontstaan. Voor 2011 was deze ongeveer 150 mln.

Kasschuif accoladebudget

Een herschikking van het zgn. accoladebudget (dat bestemd is voor intensivering van toezicht en ICT) heeft de Belastingdienst de kans geboden om aanpassingen in de organisatie te faseren die aansluiten bij het MLT-plan.

Kasschuif apparaat

Een gedeelte van de uitgaven aan vervoerskosten (17 mln.) en administratieve personeelszakendiensten (3 mln.) hebben plaatsgevonden in 2011 in plaats van in 2012.

Kasschuif Belastingdienst

Enkele in 2011 voorziene uitgaven zijn, ten dele, niet gerealiseerd. Deze middelen zijn doorgeschoven naar latere jaren. Het gaat o.a. om middelen in het kader van sociaal flankerend beleid en investering in huisvesting en ICT.

Kasschuif detectiesysteem douane

De kasschuif voor de detectiesystemen van de douane is uitgevoerd omdat de aanbesteding langer heeft geduurd dan werd verwacht en het tot overeenstemming komen met de diverse partners meer tijd in beslag heeft genomen.

Back-up faciliteit ING

Op basis van de realisaties van dit jaar tot nu toe wordt de raming van de Illiquid Asset Back-up Faciliteit (IABF) voor 2011 aangepast. Dit is een budgettair neutrale aanpassing (de ontvangsten zijn gelijk aan de uitgaven).

Funding fee IABF

De ontvangsten zijn in de tweede helft van 2011 door vervroegde aflossingen hoger dan geraamd. Doordat elke dollar die binnenkomt wordt gebruikt om de verplichting aan ING (versneld) te voldoen, is ook de funding fee hoger dan geraamd.

Kapitaalstorting Tennet

Als landelijk netbeheerder heeft Tennet de wettelijke taak om ondermeer het landelijk hoogspanningsnet te onderhouden en daar waar nodig uit te breiden en te verzwaren. Voor het uitvoeren van de investeringsagenda in Nederland en om de huidige credit rating te behouden, is een aanvulling van het eigen vermogen van Tennet noodzakelijk.

Lening Griekenland

In 2011 is een hoger bedrag aan Griekenland uitgekeerd is dan geraamd in de Miljoenennota 2011. Dit komt doordat de derde tranche aan Griekenland niet zoals geraamd in 2010 maar in 2011 is uitgekeerd.

RFS (Royal Bank of Schotland, Fortis en Santander)

Deze post ziet op het restant van de post «verrekening RFS», waarvoor in het kapitaalplan een bedrag was gereserveerd ter waarde van 740 mln. Aangezien de verrekening met RFS heeft plaatsgevonden en de Z-share voor 100% gekapitaliseerd is, worden de geraamde middelen niet meer uitgegeven.

Boetes

In 2011 waren er incidentele hogere boeteontvangsten, met name bij de vennootschapsbelasting en het eurovignet.

Dividend staatsdeelnemingen

De dividenduitkeringen van enkele deelnemingen zijn hoger uitgevallen dan geraamd.

Heffings- en invorderingsrente

Deze wordt verklaard door lagere renteopbrengsten samenhangend met tegenvallende belastingontvangsten en een technische mutatie vanwege een verandering in de verdeelsleutel tussen IXB en de fondsen (hoger aandeel IXB van 80 mln.).

Boetes – beleidsmatige mutaties

Naar aanleiding van de realisatie 2009 en 2010 is de raming voor bestuurlijke boetes neerwaarts bijgesteld.

Heffings- en invorderingsrente

De ontvangsten zijn lager als gevolg van de lage rentestand.

Incidentele boedelontvangsten Bank Nederlandse Antillen

Bij de staatkundige hervormingen is afgesproken dat Nederland uit de boedel van de BNA het Caribisch Nederland-deel (25 mln.) zou ontvangen. De CBCS (Centrale Bank Curaçao en Sint Maarten) had lange tijd geen Raad van Commissarissen, waardoor de boedelafwikkeling niet geëffectueerd kon worden. Inmiddels is de RvC geïnstalleerd. De verwachte ontvangst is in 2011 niet meer ontvangen, maar is doorgeschoven naar 2012.

Recuperaties EKV

Er hebben meer schaderestituties plaatsgevonden.

Winstafdracht DNB

De mutaties van de winstafdracht DNB hebben drie oorzaken: in 2011 is een hoger dan geraamd slotdividend over 2010 uitgekeerd. Ten tweede zijn de balansbrede risico's toegenomen vanwege de door de crisis sterk opgevoerde ongebruikelijke transacties (SMP, CBPP, OMO), daarom heeft DNB besloten om in 2011 geen interim-dividend uit te keren, een uitgebreide toelichting op de verwerking hiervan staat in de hoofdtekst van het FJR. De derde mutatie is veroorzaakt doordat het CBS een deel van de winst gerealiseerde winst in 2010 heeft aangemerkt als vermogenswinst, wat niet relevant is voor het EMU-saldo.

Aflossing en fee Aegon + aflossing en fee ING

Aegon heeft voor 1,5 mld. aan securities teruggekocht en een premie betaald van 750 mln. ING heeft voor 2 mld. aan securities teruggekocht en een premie betaald van 1 mld. en interest van 0,5 mln.

Aflossing lening DNB

In 2010 heeft DNB een lening ontvangen van 93 mln. als voorfinanciering ten behoeve van het depositogarantiestelsel. Een gedeelte hiervan is in 2011 terugbetaald.

Dividend financiële instellingen

ABN Amro heeft in 2011 een interim-dividend uitgekeerd.

Ontvangsten IJsland

Uit de boedel van Landsbanki hebben alle schuldeisers circa een derde van hun vordering ontvangen. Voor de Nederlandse Staat betekent dit een ontvangst.

Portefeuilleontvangsten IABF

De portefeuille ontvangsten van de Illiquid Back Up Facility (IABF) zijn door vervroegde aflossingen hoger dan geraamd.

Winstafdracht DNB

De winstraming voor DNB is voor 2011 opwaarts bijgesteld in het licht van de gerealiseerde winst in 2010. In 2011 is een deel van de winst door het CBS aangemerkt als vermogenswinst, wat niet relevant is voor het EMU-saldo.

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	8 167,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,4
	2,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Doelmatige inzetbaarheid defensie en minder JSF's	- 200,0
Doorschuif schadeloosstelling veteranen	- 107,2
Doorwerkingen ontvangsten (domeinen)	- 52,6
Eindejaarsmarge	- 60,0
Herschikking exploitatie	- 109,4
Herschikking pensioenen	25,3
Hogere uitgaven CDC	20,0
Infra aflossing en meeruitgaven	62,0
Inzet investeringen t.b.v. exploitatie	- 75,0
Schadeloosstelling veteranen	107,2
Toevoeging exploitatie t.l.v. investeringen	75,0
Van BuZa bescherming ambassades door Kmar	16,1
Vrijval budget	- 30,0
Diversen	47,9
	- 280,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Prijsbijstelling	39,9
Diversen	35,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 15,1
	60,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 217,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	7 949,6
Totaal Internationale samenwerking	206,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	8 156,4

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	455,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	7,8
	7,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing ontvangsten	20,0
Bijstelling ontvangsten domeinen	- 20,7
Bijstelling verkoopopbrengsten	- 31,9
Eindejaarsmarge	19,6
Diversen	5,9
	- 7,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	456,6
Totaal Internationale samenwerking	3,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	459,8

Doelmatige inzetbaarheid Defensie en minder JSF's

Dit betreft maatregel A16 uit het regeerakkoord.

Doorschuif schadeloosstelling veteranen

De kasbetalingen uit hoofde van de schadeloosstelling veteranen zullen vanaf 2012 plaatsvinden. Het budget is echter in 2011 reeds overgeheveld (zie mutatie schadeloosstelling veteranen) en wordt naar 2012 meegenomen conform de reguliere eindejaarssystematiek.

Doorwerking ontvangsten (domeinen)

Lagere ontvangsten uit verkopen van gronden en materieel hebben tot lagere uitgaven bij de Defensie Materieel Organisatie geleid.

Eindejaarsmarge

Defensie heeft haar budget in 2010 met 79,5 mln. overschreden. Deze overschrijding bestond voor 60 mln. uit overschrijdingen aan de uitgavenkant en voor een kleine 20 mln. uit ontvangstentegenvallers. De overschrijding 2010 is bij Voorjaarsnota, via de reguliere systematiek van de eindejaarsmarge, in mindering gebracht op het budget 2011. Aan de uitgavenkant zijn de budgetten van de krijgsmachtsonderdelen en het Commando Diensten Centra in totaal met 60 mln. verlaagd. Aan de ontvangstenkant is de raming met 19,6 mln. verhoogd (zie ontvangsten).

Herschikking exploitatie

Als gevolg van de gedeeltelijke verplichtingenpauze in de aanloop naar de beleidsvisie en de doorlooptijden van verwerving en levering vielen de uitgaven lager uit dan geraamd (- 123,3 mln.). Daarnaast was sprake van lagere bijdragen aan de NAVO, wachtgelden en wetenschappelijk onderzoek (- 25 mln.). Hiertegenover stonden hogere uitgaven voor het aanvullen van de brandstofvoorraden in 2011 om de beschikbaarheid van brandstof in 2012 te garanderen (38,9 mln.).

Herschikking pensioenen

Op basis van het realisatiebeeld is de raming van pensioenbijdrage aan het ABP opwaarts bijgesteld. De relatief beperkte bijstelling valt binnen de marge van 1% van het budget.

Hogere uitgaven CDC (Commando DienstenCentrum)

Naar aanleiding van een intern onderzoek naar het realisme van de ramingen van de exploitatiekosten zijn deze bij het CDC in 2011 opwaarts bijgesteld. Het betrof met name een verhoging van de begrote brandstof- en energiekosten.

Infra aflossing en meeruitgaven

Dit betrof voor 30 mln. een niet-begrote aflossing van een lening. De overige ca 30 mln. was het gevolg van het sneller realiseren bij het CDC van diverse kleinere infra-projecten.

Inzet investeringen t.b.v. exploitatie

Om de toevoeging aan het budget voor materiële exploitatie te dekken, is het investeringsbudget bij Voorjaarsnota verlaagd met 75 mln. Dit was budgettair mogelijk, daar in afwachting van de uitwerking van de maatregelen uit het Regeerakkoord een verplichtingenstop werd afgekondigd, waardoor diverse projecten waren vertraagd naar latere jaren en niet meer in 2011 tot betaling kwamen. Bijvoorbeeld de aanschaf van het tweede testvliegtuig JSF.

Schadeloosstelling veteranen

Ter eenmalige compensatie van veteranen die voor 1 juli 2007 gewond zijn geraakt als gevolg van inzet in voormalig missiegebieden, wordt 107 mln. uit de onderuitputting van de HGIS-voorziening crisisbeheersingsoperaties naar de begroting van Defensie overgeheveld.

Toevoeging exploitatie t.l.v. investeringen

Om de verwachte ontwikkeling van de exploitatiekosten te kunnen accommoderen is in 2011 in totaal 75 mln. toegevoegd aan de logistieke ondersteuning van de land- lucht- en zeestrijdkrachten. De structurele oplossing van deze exploitatieproblematiek, vanaf 2012, is onderdeel van het op 8 april aan de Kamer gemelde pakket van maatregelen.

Van BuZa bescherming ambassades door Kmar

De Koninklijke Marechaussee heeft ook in 2011 de beveiliging van ambassades verzorgd. Hiervoor levert Buitenlandse Zaken een bijdrage van 16,1 mln.

Vrijval budget

Per saldo komt in 2011 een bedrag van 30 mln. minder tot besteding dan begroot. Dit betreft een neerwaartse bijstelling van de uitgaven met 80 mln., waar een herfasering van 50 mln. aan pensioenuitgaven van 2012 naar 2011 tegenover staat.

Diversen

Deze post bestaat o.a. uit de in het voorjaar overeengekomen incidentele BTW-compensatie van buitenlandse opleidingen (12,1mln.), een ophoging van de investeringen in infrastructuur (10,9 mln.) en het wegzetten van een technisch saldo uiterschikkingen bij verschillende defensieonderdelen (11,3mln.).

Aanpassing ontvangsten

Een aantal baten-lastendiensten hadden eigen vermogen dat hoger was dan de afgesproken normering. Dit deel is afgeroomd waarmee de niet-belastingontvangsten hoger uitvielen.

Bijstelling ontvangsten domeinen

De verkoopopbrengsten zijn in de loop van het jaar bijgesteld als gevolg van vertraging in de geraamde ontvangsten van materieel en diverse kleinere strategische goederen.

Bijstelling verkoopopbrengsten

De ontvangsten uit de verkoop van vastgoed zijn vertraagd. Het betreft hier o.a. de geraamde ontvangsten van de Tapijnkazerne in Maastricht.

Eindejaarsmarge

Bepaalde verkopen die oorspronkelijk voor 2010 geraamd stonden, zijn in dat jaar niet gerealiseerd en vormden in 2010 een tegenvaller. De verwachting was dat deze verkopen in 2011 wel tot realisatie zouden komen. De raming van verkoopopbrengsten is om die reden in 2011 met 19,6 mln. verhoogd. Het betreft 5 mln. aan roerende zaken als gevolg van doorgeschoven ontvangsten uit het NATO Sea Sparrow Project Office en 14 mln. aan onroerende zaken, te weten de afstoting van de Topografische Dienst Emmen, Vliegbasis Twente, het stafgebouw van het opleidingscentrum van de Koninklijke Marechaussee in Apeldoorn en de Militair Geneeskundige Dienst in Ede.

Infrastructuur en Milieu

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	9 070,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Gemeenschappelijke voorzieningen	- 31,0
Diversen	- 34,0
	- 65,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing kasritme basispakket beheer en onderhoud hoofdwegennet	- 200,0
Aanpassing voeding IF	- 20,0
Afboeking FES	1 566,3
Boeking via BDU	- 19,4
Kasritme verschuiving van projecten voorheen FES	- 24,4
Kasschuif bestuursakkoord water	- 254,3
Kasschuif GIS	- 18,2
Mobiliteitsgerelateerde uitgaven	- 19,1
Omlabeling stimuleringspakket	33,0
Ra maatregel B10 – korting BDU/expl. bijdrage regionaal OV	- 30,0
Versnelling programma asbestwegen	30,0
Verwerking technische kasschuif tbv rijksbrede problematiek	100,0
Zandmotor en quick wins binnenhavens	37,4
Diversen	51,2
	1 232,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
DBFM omzetting A15 maasvlakte vaanplein	- 33,3
Departementale herindeling	903,5
Overheveling Waddenfonds naar Provinciefonds	- 33,0
Prijsbijstelling IF	111,9
Verwerking DBFM-contract	- 78,0
Diversen	- 86,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Betaling aan Prorail	154,6
Omlabeling stimuleringspakket	- 33,0
	906,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	2 073,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	11 144,1
Totaal Internationale samenwerking	64,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	11 209,0

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	99,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	6,0
	6,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afboeking FES	- 41,4
Diversen	2,0
	- 39,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	12,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 8,8
	3,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 29,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	69,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	69,9

Gemeenschappelijke voorzieningen

De lagere uitgaven bij de gemeenschappelijke voorzieningen zijn onder meer veroorzaakt door stagnatie van apparaatuitgaven als gevolg van de vorming van het nieuwe departement. Het gaat bijvoorbeeld om traag opgestarte of vertraagde projecten bij de samengevoegde directies Bestuursondersteuning, Juridische Zaken en Communicatie. De verwachting is dat dit in 2012 weer aantrekt. Daarnaast heeft I&M al in 2011 beheersmaatregelen getroffen om de sterk oplopende apparaat taakstelling in te vullen op artikel 98 (9 mln. in 2012, 33 mln. in 2013 en 105 mln. in 2018). De andere verklaring is te vinden in de overboeking naar artikel 41 ten behoeve van de ICT activiteiten in het kader van het beheer en onderhoud van de ICT-systemen van voormalig VROM.

Diversen – mee en tegenvallers

Er zijn diverse uitgaven minder hoog uitgevallen dan begroot. Dit zijn met name:

- Personeelskosten. Doordat I&M al maatregelen heeft genomen om de taakstelling van komende jaren in te vullen, is er in 2011 onderuitputting ontstaan bij het personeelsbudget.
- Daarnaast zijn er lagere uitgaven voor I&M publiekscampagnes zoals van A naar Beter en onderzoeksbudgetten.
- Verder zijn er lagere uitgaven door een vertraging bij lopende geo-informatieprojecten.
- In 2011 waren de uitgaven bij projecten gebiedsontwikkeling (fes) lager dan oorspronkelijk geraamd. Dat komt met name omdat over project Dordrecht is heronderhandeld.

Aanpassing kasritme basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet
Om het kasritme van de staat te optimaliseren is een uitgave van 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet die voorzien was voor 2011, al in 2010 bij Najaarsnota voldaan.

Aanpassing voeding IF

Naar aanleiding van maatregelen die voorvloeien uit het regeerakkoord is de voeding van het Infrastructuurfonds aangepast.

Afboeking FES

In het regeerakkoord is besloten de belegde ruimte in het Fonds Economische Structuurversterking (FES) van middelen op het gebied van Verkeer en Vervoer, Ruimtelijke Ordening, Milieu en Duurzaamheid en Kennis/Innovatie over te hevelen naar het Infrastructuurfonds respectievelijk de departementale begrotingen.

Boeking via BDU

Dit betreft overboekingen vanuit het Infrastructuurfonds naar de Brede Doel Uitkering op artikel 39 Hoofdstuk XII. Het betreft met name containertransferia aansluiting A13/N209 Doenkadeviaduct, ruimtelijke mobiliteitsaanpak Maastricht-N en de N62 Sloe- en tractaatweg.

Kasritme verschuiving van projecten voorheen FES

Bij het leegboeken van het FES is er de mogelijkheid geboden om het kasritme aan te passen. De mutatie betreft het per saldo doorschuiven van middelen voor projecten van 2010 en 2011 naar latere jaren.

Kasschuif bestuursakkoord water

Er heeft een kasschuif plaats gevonden op het Infrastructuurfonds die het sluiten van het bestuursakkoord water mogelijk maakt. Zowel binnen deze kabinetsperiode als daarna is deze schuif intertemporeel budgettair neutraal.

Kasschuif GIS

Dit betreft een kasschuif die de begrotingsstand in lijn brengt met de prognose Geluidsisolatie Schiphol zoals met de Tweede Kamer is gedeeld.

Mobiliteitsgerelateerde uitgaven

Het betreft hier een overboeking uit het Infrastructuurfonds voor de volgende projecten: campagne heel Nederland fietst; werkgroep Reizigers Omvang en Omvang Verkopen (WROOV); werkbudget projectdirectie Beter Benutten; dekking tekort op het Hoofdrailnet; OV Chipkaart; Onderzoek naar opbrengstneutraliteit van de OV chipkaart.

Omlabeling stimuleringspakket

De uitgaven in het kader van het stimuleringspakket van het kabinet Balkenende IV zijn binnen het uitgavenkader geplaatst. Het betreffen gelden uit de motie Van Geel voor de N57 Middelburg-Oosterscheldekering en de N18 bij Varsseveld.

RA maatregel B10 – korting BDU/bijdrage regionaal OV

Dit betreft maatregel B10 uit het regeerakkoord.

Versnelling programma asbestwegen

Om aan te sluiten bij de recente planning van Dienst Landelijk Gebied voor het saneren van asbestwegen heeft er een kasschuif plaats gevonden van 30 mln. van 2015 naar 2011.

Verwerking technische kasschuif tbv rijksbrede problematiek

Om het kasritme van de Staat te optimaliseren, heeft er bij Voorjaarsnota een kasschuif plaats gevonden. Het betreft diverse technische boekingen die via de begroting van I&M (XII) lopen.

Zandmotor en quick wins binnenhavens

Bij het project Zandmotor en quick wins binnenhavens is in 2010 een onderuitputting ontstaan van respectievelijk 28,0 mln. en 9,3 mln. Dit bedrag wordt in 2011 weer aan de begroting van I&M toegevoegd.

Diversen – beleidsmatige mutaties

De grootste post betreft de finale BTW-compensatie (11,0 mln.) ten behoeve van de Betuweroute en de Hoge Snelheids lijn, welk eenmalig aan de begroting van I&M wordt toegevoegd. Andere wijzigingen betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge van hoofdstuk XII.

DBFM omzetting A15 Maasvlakte–Vaanplein

Het project is als DBFM (Design, Build, Finance, Maintenance) aanbesteed. Hierdoor zijn de budgetten voor 2011 omgezet in een meerjarige reeks waarmee te zijner tijd aan de contractuele betalingsverplichtingen kan worden voldaan.

Departementale herindeling

Dit betreft de overboeking van middelen van de VROM begroting naar de begroting van I&M.

Overheveling Waddenfonds naar Provinciefonds

Het Waddenfonds is per 1 januari 2012 gedecentraliseerd naar het provincie. Dat betekent dat de Waddenprovincies Groningen, Friesland en Noord Holland voortaan zelf mogen beslissen hoe de middelen van het fonds worden besteed. Het voornemen van decentralisatie stond al in het regeerakkoord. Met deze overboeking zijn de middelen van het Waddenfonds overgeheveld naar het Provinciefonds.

Prijsbijstelling Infrastructuurfonds

Dit betreft de uitkeerde prijsbijstelling voor het Infrastructuurfonds.

Verwerking DBFM-contract

De uitgaven voor het traject A12 Lunetten–Veenendaal zijn conform de begrotingsregels voor PPS (Publiek Private Samenwerking) uitgesmeerd over de jaren. Daarnaast zijn de beschikbare begrotingsbedragen in overeenstemming gebracht met het kasritme van het DBFM contract.

Diversen – technische mutaties

De grootste posten betreffen de overboeking van innovatiemiddelen NLR (Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium) naar EL&I en de overboeking naar het Gemeentefonds en het Provinciefonds in het kader van het Regiospecifiek pakket Zuiderzeelijn (23,2 mln.).

De diversenpost bestaat voornamelijk uit een onderuitputting op het programma Beter Benutten, onderbesteding binnen de budgetten BIRK (Besluit Investerings Ruimtelijke Kwaliteit) en de decentralisatie van bodemsanering naar provincies. Het programma Beter Benutten is trager op gang gekomen dan verwacht. Weliswaar zijn er veel verplichtingen aangegaan, maar die leiden pas tot betaling in latere jaren.

Betaling aan Prorail

Ontvangsten uit de verkoop van Strukton zijn ingezet om leningen van Prorail af te lossen.

Omlabeling stimuleringspakket

Het budget dat in het kader van het Aanvullend Beleidsakkoord van het vorige kabinet naar voren is gehaald, is binnen het uitgavenkader geplaatst. Het betreffen gelden uit de motie Van Geel voor de N57 Middelburg-Oosterscheldekering en de N18 bij Varsseveld.

Afboeking FES

Het gaat hierbij om het afboeken van de ontvangsten uit het FES.

Diversen – technische mutaties

De lagere ontvangst is veroorzaakt doordat er minder boetes zijn opgelegd dan begroot. Naast het instrument bestuurlijke boetes worden er ook andere instrumenten ingezet. Daarnaast is er sprake van verminderde capaciteit en is er sprake van reorganisatie van het proces waardoor vertraging is ontstaan.

Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

XIII ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	2 882,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Batenlastendienst	15,6
BMKB	17,2
Brainport Eindhoven	- 23,8
Co-financiering EFRO-programma's	16,9
Innovatieprogramma's	18,8
Lucht- en ruimtevaart	19,6
MEP	- 34,1
Ondernemerschap	- 46,9
Verduurzaming energiehuishouding	- 18,3
Diversen	3,2
	- 31,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afronding ILG afspraken	83,3
Afwikkeling FES	147,3
Apparaat	17,0
Apurement	139,9
Apurement – overheveling reservering apurement uit de	
Aanvullende Post	60,0
Apurement – storting in reserve apurement	50,1
Apurement – uitgaven apurement	- 50,1
Borgstelling MKB-kredieten	29,0
Compensatie FES projecten 2010	- 26,1
Dekking onvermijdelijke uitgaven	- 38,1
Dotatie voorziening nVWA herplaatsingskandidaten	23,1
Eindejaarsmarge	65,8
Kasschuif CCS	- 57,0
Kasschuif MEP/SDE	- 58,3
Kasschuif natuur (NJV 2010)	- 36,3
MEP	- 25,0
Ondernemingsklimaatsubsidies	- 16,8
SDE	- 88,0
Temporisatie green deal	- 31,9
Themagerichte innovatiesubsidies	- 30,0
Diversen	48,9
	206,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Garantie ondernemingsfinanciering	- 35,6
ISB	2 550,9
Van OCW inzake TNO	116,5
Diversen	98,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 16,3
	2 714,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	2 889,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	5 772,2
Totaal Internationale samenwerking	171,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	5 943,7

**XIII ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	8 036,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Minder boeteontvangsten NMa	- 17,7
Diversen	8,8
	- 8,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afboeken FES	- 487,4
CO ₂ veilingopbrengsten	- 55,0
Diversen	13,1
	- 529,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Garantie ondernemingsfinanciering	- 35,6
ISB	158,3
Diversen	12,1
Niet tot een ijklijn behorend	
Aardgasbaten	1 265,6
Afboeken FESafdracht	2 722,6
CO ₂ veilingopbrengsten	55,0
ISB	303,0
Lagere landbouwheffingen	- 46,6
Diversen	5,2
	4 439,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	3 901,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	11 937,9
Totaal Internationale samenwerking	9,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	11 947,0

Borgstelling MKB-kredieten (BMKB)

De uitgaven van de BMKB zijn in 2011 hoger dan geraamd. De hogere uitgaven zijn te wijten aan een hoger aantal faillissementen als gevolg van de economische crisis, waardoor in het verleden aangegane borgstellingsverplichtingen nu leiden tot schadedeclaraties.

Brainport Eindhoven

De onderuitputting wordt veroorzaakt door vertraging bij het Nota Ruimteproject Brainport Avenue. Gemeente Eindhoven is, vanwege budgettaire problemen, nog niet in staat zijn aandeel in de meerjarenbegroting en -investeringsprogramma vast te leggen en dekking aan te geven. De uitgaven zullen naar verwachting in latere jaren (2012 en verder) plaatsvinden.

Co-financiering EFRO-programma's

De uitvoering van de EFRO-programma's verloopt voorspoedig, waardoor er een hoger voorschot is verleend.

Innovatieprogramma's/High Tech Topprojecten

Bij diverse innovatieprogramma's is er per saldo een tekort opgetreden. Een oorzaak hiervan is dat oude verplichtingen tot hogere uitgaven hebben geleid dan geraamd (met name bij Holst). Daarnaast kon een High Tech Topproject door een langdurige staatssteunprocedure niet meer in 2010 worden uitgefincierd. In het kader van deze overlopende verplichting heeft de betaling in 2011 plaatsgevonden.

Lucht- en ruimtevaart

De kasbehoefte voor de C/D fase van TROPOMI is in 2011 hoger dan geraamd (21 mln.). De ontwikkeling van TROPOMI is grofweg ingedeeld in vier fasen. Fase C/D is de fase waarin het ontwerp tot in detail wordt uitgewerkt en gebouwd.

MEP

De mutatie in de uitgaven bij de MEP (34 mln.) is vooral toe te schrijven aan lagere energieproductie dan eerder geraamd bij de onderdelen Wind Op Land (het heeft in 2011 aanzienlijk minder gewaaid dan normaal) en grootschalige bij- en meestook van biomassa (als gevolg van onderhoud aan betrokken centrales).

Ondernemerschap

Bij ondernemerschap is onderuitputting ontstaan op verschillende regelingen. Zo is er minder gebruik gemaakt van de groeifaciliteit. Een oorzaak hiervan is dat er minder is geïnvesteerd. Ook zijn de prognoses voor de Seed en Valorisatie neerwaarts bijgesteld. Voor de Seed zijn in 2011 voldoende aanvragen ingediend, maar de ingediende (fonds)voorstellen waren veelal kwalitatief niet voldoende of onvolledig. Bij Valorisatie geldt dat het aantal aanvragen lager is dan verwacht.

Reorganisatiekosten

De hogere uitgaven houden verband met een reorganisatievoorziening bij Dienst Landelijk Gebied (DLG), kosten voor sociaal flankerend beleid bij nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) en Dienst Regelingen (DR). Daarnaast is er versneld afgeschreven op het de financiële pakket E-procurement en Finance. De waardevermindering van de voormalige systemen is veroorzaakt door de ombouw naar een nieuw EL&I breed in te zetten financieel systeem. Verder is het aantal licenties uitgebreid ten behoeve van alle EL&I directies en diensten.

Verduurzaming energiehuishouding

De voorbereiding van de vergunningaanvraag voor een nieuwe kerncentrale heeft vertraging opgelopen waardoor onderuitputting ontstaat in 2011. Daarnaast is sprake van enige vertraging bij een aantal reeds lopende onderzoeken. Tevens is er in de uitvoering van diverse Energie-innovatie programma's vertraging bij de realisatie, waardoor betalingen achtergebleven zijn bij de ramingen.

Afronding ILG afspraken

Er is een onderhandelaarsakkoord natuur met het IPO. Voor 2011 betekent dit akkoord een verhoging met 83,3 mln. Bij Voorjaarsnota wordt de begroting met 83,3 mln. verlaagd in de periode 2014–2017. In 2012 en 2013 zijn geen aanpassingen noodzakelijk.

Afwikkeling FES

De belegde ruimte van het FES op het gebied van Verkeer en Vervoer, Ruimtelijke Ordening, Milieu en Duurzaamheid en Kennis en Innovatie is overgeheveld naar departementale begrotingen. Daarbij is bij een aantal projecten ook het kasritme aangepast.

Apparaat

Bij apparaat heeft een ophoging van het budget in 2011 plaatsgevonden aangezien betalingen voor de renovatie van het hoofdgebouw van EL&I in 2011 hebben plaatsgevonden in plaats van 2012. Daarnaast was er sprake van hogere werkelijke loonkosten ten opzichte van de genormeerde middensom en is de krimpdoelstelling van het vorige kabinet nog niet volledig gerealiseerd. Tenslotte zijn er extra kosten gemaakt voor de ICT verbetering, de interdepartementale bijdragen aan gezamenlijke programma's voor Digitale werkplek Rijk, Digi-inkoop en extra inzet bij de omvorming van de personele- en de financiële administratie in 2011.

Apurement

Om EL&I in de gelegenheid te stellen een aantal (toekomstige) financiële correcties vanuit de EU op te kunnen vangen is bij Voorjaarsnota 2011 139,9 mln. vrij gemaakt binnen de EL&I begroting. Het betreft correcties op Nederlandse declaraties bij Europese fondsen voor die gevallen, waarbij de uitvoering naar de mening van de Commissie niet conform Europese regelgeving heeft plaatsgevonden.

Apurement – overheveling reservering apurement uit de Aanvullende Post

Er worden aanvullende correctiebesluiten verwacht van de Europese commissie bovenop de bovengenoemde correcties. Om het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie in de gelegenheid te stellen toekomstige financiële correcties vanuit de EU op te kunnen vangen is een bedrag voor dit doel gereserveerd op de Aanvullende Post. Het betreft correcties op Nederlandse declaraties bij Europese fondsen voor die gevallen, waarbij de uitvoering naar de mening van de Commissie niet conform Europese regelgeving heeft plaatsgevonden en waarbij Nederland geen verdere mogelijkheden meer heeft om het correctiebesluit ongedaan te maken. Onduidelijk is wanneer de correctiebesluiten definitief worden opgelegd door de Europese Commissie. Vanwege deze onduidelijkheid is 60 mln. in de reservering gestort.

Apurement – uitgaven apurement en Apurement – storting in reserve apurement

De Europese Commissie heeft correctiebesluiten met betrekking tot verstrekte subsidies van voor 2008 opgelegd aan Nederland. Bij Voorjaarsnota werd uitgegaan van een totale correctie van ca. 102 mln. die in 2011 betaald moest worden. Hiervan is uiteindelijk 52 mln. in 2011 betaald voor correctiebesluiten over regelingen op het terrein van Aardappelzetmeel en Groente en Fruit. Het overige deel van de correctievoorstellen is echter nog niet definitief gemaakt (50,1 mln.). Naar verwachting komt het correctievoorstel in 2012. Het correctievoorstel betreft onder andere een correctievoorstel (35 mln.) in verband met tekortkomingen bij het perceelsregistratiesysteem dat gebruikt is bij de vaststelling van de Bedrijfstoelageregeling (BTR) 2008. Daarnaast zijn er tekortkomingen inzake de uitvoering van cross-compliance maatregelen bij Gemeenschappelijk Landbouw-subsidies (15 mln.). Voorgesteld wordt 50,1 mln. toe te voegen aan de «interne begrotingsreserve apurement» omdat wordt verwacht dat de correctievoorstellen in 2012 tot betaling zullen komen.

Borgstelling MKB-kredieten (BMKB)

De uitgaven van de BMKB zijn in 2011 hoger dan geraamd. De hogere uitgaven waren te wijten aan een hoger aantal faillissementen als gevolg van de economische en financiële crisis, waardoor in het verleden aangegane borgstellingsverplichtingen hebben geleid tot schadevergoedingen die de premieontvangsten te boven gaan.

Compensatie FES projecten 2010

Voor enkele FES-projecten is in 2010 meer uitgegeven dan geraamd. Dit leidt tot een verlaging in 2011.

Dekking onvermijdelijke uitgaven

Om de onvermijdelijke uitgaven te dekken heeft binnen de EL&I begroting een herprioritering van middelen plaats gevonden. Het betreft dan met name de inzet van nog niet gecommiteerde voormalige FES middelen en middelen op de beleidsterreinen ondernemen, kennis en innovatie, energie en telecom.

Dotatie voorziening nVWA herplaatsingskandidaten

EL&I heeft een voorziening gevormd voor kosten die voortvloeien uit de reorganisatie als gevolg van de P&M taakstelling bij de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA). EL&I heeft deze voorziening gevuld met, naast een eigen bijdragen, een bijdrage van 10 mln. van het Ministerie van VWS.

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge is ingezet voor overlopende verplichtingen uit het stimuleringspakket 2010. Het gaat hier dan onder andere om projecten rondom de kenniswerkers, high tech topprojecten, elektrische auto, investeringsregelingen duurzame stallen en luchtwassers.

Kasschuif Carbon, Capture and Storage (CCS)

In het kader van het programma Carbon, Capture and Storage (CCS) is voor het Road project budget naar latere jaren verschoven omdat uitgaven later tot betaling komen dan geraamd.

Kasschuif MEP/SDE

Omdat de voor de MEP/SDE beschikbare middelen later tot betaling komen dan geraamd, is het budget verschoven naar latere jaren. In 2010 zijn niet alle aanvragen verwerkt tot een daadwerkelijke beschikking, dit is in 2011 gebeurd.

Kasschuif natuur (NJN 2010)

Bij Najaarsnota 2010 is een aantal knelpunten op het terrein van natuur en landschap opgelost waaronder hogere uitvoeringskosten Programma Beheer en implementatiekosten van het nieuwe (provinciale) subsidie-stelsel Natuur en Landschapsbeheer en de kosten van de programma's Biodiversiteit en Leren voor Duurzame Ontwikkeling. De dekking heeft plaatsgevonden via een kasverschuiving vanuit 2011.

MEP

De betalingen in 2011 op lopende beschikkingen zijn lager uitgevallen dan bij voorjaarsnota 2011 geraamd. Dit is ondermeer veroorzaakt door biomassa projecten, waar de energieproductie lager uitvalt als gevolg van hoge biomassaprijzen.

Ondernemingsklimaatsubsidies

Dit betreft maatregel B3 uit het Regeerakkoord.

SDE

Bij de SDE is er een vertraging die veroorzaakt is doordat de Brusselse goedkeuring van de subsidieverleningen aan de windparken in de Noordoostpolder langer op zich laten wachten dan verwacht. Om die reden zal een eerder voorziene uitbetaling van 37 mln. in 2011 pas in 2012 plaatsvinden. Het resterende bedrag van 45 mln. is onder meer veroorzaakt door verschuiving van de startdatum van de productie van verschillende projecten.

Temporisatie Green Deal

De mutatie betreft het doorschuiven van middelen samenhangend met energie-innovatie en energiebesparing, om in 2012 en verder invulling te kunnen geven aan onder meer het topsectorenbeleid. Hierover neemt het kabinet in het najaar een nader besluit. In 2011 is daarom geen subsidieregeling opengesteld.

Themagerichte innovatiesubsidies

Dit betreft maatregel B2 uit het regeerakkoord.

Diversen

Deze post bestaat grotendeels een kasschuif ten behoeve van de BMKB en er is in 2011 incidenteel geld vrijgemaakt voor de nieuwe Voedsel en warenautoriteit, Dienst regelingen, gelden voor de vergunningsverlening van een tweede kerncentrale en voor de schikking die is getroffen met Radiocorp.

Garantie ondernemingsfinanciering (GO)

De benutting van de GO is lager dan voorzien en ook lager dan het voorgaande jaar. Hierdoor zijn minder premies ontvangen, waardoor de storting aan de interne reserve (uitgaven) lager zijn uitgevallen.

Incidentele suppletoire begroting (ISB)

Het betreft hier alle mutaties uit de ISB, belangrijkste onderdeel hierbij is het samenvoegen van de begroting van oud LNV en die van oud EZ tot de nieuwe begroting EL&I.

Van OCW inzake TNO

Conform het Regeerakkoord is de verantwoordelijkheid voor TNO centraal onder gebracht bij het ministerie van EL&I.

Diversen

Deze post bestaat hoofdzakelijk uit overboekingen in het kader van de herverkaveling.

Minder boeteontvangsten NMa

Aangezien beroepsprocedures en overeengekomen betalingsregelingen trager verlopen is een aantal boetes later ontvangen dan oorspronkelijk geraamd. Daarnaast worden naar verwachting minder boetes ontvangen uit hoofde van High Trust en heeft het College van Beroep voor het Bedrijfsleven in vier gevallen de in het verleden opgelegde (en reeds ontvangen) boetes verlaagd, waardoor in 2011 gedeeltelijke terugbetaling heeft plaatsgevonden.

Afboeken FES + Afboeken FES afdracht

Met het RA is de belegde ruimte in het FES op het gebied van Verkeer en Vervoer, Ruimtelijke Ordening, Milieu en Duurzaamheid en Kennis en Innovatie overgeheveld naar het Infrastructuurfonds respectievelijk de departementale begrotingen.

CO₂ veilingopbrengsten

Dit betreft een technische correctie waarmee de CO₂ veilingopbrengsten voor 2011 en 2012 conform de begrotingsregels buiten de ijklijn geplaatst zijn en daarmee niet relevant zijn.

Garantie ondernemingsfinanciering

De benutting van de GO is lager dan voorzien en ook lager dan het voorgaande jaar. Hierdoor zijn minder premies ontvangen.

Incidentele suppletoire begroting (ISB)

Het betreft hier alle mutaties uit de ISB, belangrijkste onderdeel hierbij is het samenvoegen van de begroting van oud LNV in die van oud EZ tot de nieuwe begroting EL&I.

Aardgasbaten

De aardgasbaten laten een meevaller zien ten opzichte van de raming in de begroting. Dit komt voornamelijk door het aantrekken van de prijzen. Daarnaast viel de wisselkoers gunstige uit. Tenslotte viel de uiteindelijke productie in 2010 hoger uit, onder andere door het koude najaar, waardoor extra inkomsten over deze extra productie in 2011 ontvangen zijn.

Lagere landbouwheffingen

De ontvangsten uit hoofde van de landbouwheffingen vallen circa 46 mln. lager uit dan oorspronkelijk geraamd. De afname van de wereldhandel komt als gevolg van de economische crisis.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	25 880,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 25,6
Sociale zekerheid	
Bbz uitgaven	58,1
Bijstelling anticumulatiebaten	- 28,1
Kinderbijslag	47,6
Kinderopvangtoeslag	182,2
Kindgebonden budget	36,2
Kleine bijstandsregelingen	- 26,5
Nominale ontwikkeling	121,4
WWB WIJ	- 134,4
Diversen	- 67,1
	163,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,7
Sociale zekerheid	
AWIR effect kinderopvang	- 33,2
Bekostiging Wajong	414,0
Herschikking UWV	48,0
Inzet loon- en prijsbijstelling	- 35,4
Omlabeling stimuleringspakket	78,2
Technische wijziging toeslagverrekening	140,0
Uitstel invoering MKOB	- 444,5
Wegsmelten bevroren W-deel en WSW	27,7
Diversen	- 40,8
	155,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	11,0
Sociale zekerheid	
Loonbijstelling tranche 2011	61,8
Overboeking UWV voorzieningen	32,0
Overheveling van Jeugd & Gezin	4 484,2
Overheveling van OCW	2 937,2
Diversen	- 11,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Omlabeling stimuleringspakket	- 78,2
Ontmantelen AOW-spaarfonds	- 3 426,0
Rijksbijdrage vermogenstekort Ouderdomsfonds	75,1
Uitstel invoering MKOB	488,5
Diversen	- 7,7
	4 566,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	4 885,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	30 765,9
Totaal Internationale samenwerking	0,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	30 766,6

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	1 049,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,3
Sociale zekerheid	
Bijstelling anticumulatiebatens	- 35,3
Nadere afrekening UWV (re-Wajong)	15,2
Restituties bbz	15,4
Terugontvangsten kinderopvang	103,1
Terugontvangsten kindgebonden budget	64,2
Diversen	51,1
	213,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,4
Sociale zekerheid	
Technische wijziging toeslagverrekening	140,0
Diversen	13,3
	155,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,2
Sociale zekerheid	
Overheveling van Jeugd en Gezin	161,3
Overheveling van OCW	164,7
Niet tot een ijklijn behorend	
Overheveling van OCW	692,0
Diversen	18,0
	1 037,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	1 406,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	2 455,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	2 455,7

Bbz uitgaven

In 2011 zijn nabetalings aan gemeenten gedaan naar aanleiding van het beeld van de uitvoering (BVDU) 2010. De kleine bijstandsregelingen worden per gemeente afgerekend. Sommige gemeente hebben meer uitgegeven dan begroot, andere minder. Om die reden zijn er zowel nabetalings als restituties. Daarnaast is er sprake van een neutrale verschuiving tussen BUIG en BBZ veroorzaakt door de opsplitsing van de BBZ in een BUIG en een niet BUIG deel. Uit nieuwe realisatiecijfers volgt een meevaller op het BUIG deel en een tegenvaller op het BBZ-deel.

Bijstelling anticumulatiebatens (zie ook ontvangsten)

Het gaat hier om een neutrale bijstelling. De anticumulatiebatens zijn lager vastgesteld dan eerder geraamd. Dit betekent dat zowel de Wsw-batens als de Wajong- en WAO-lasten met hetzelfde bedrag naar beneden worden bijgesteld. De WAO-lasten zijn premiegefinancierd en zijn niet in bovenstaande tabel opgenomen, wel in de verticale toelichting van de totale sociale zekerheid.

Kinderbijslag

Het gemiddelde aantal kinderen waarvoor recht was op kinderbijslag was in 2011 hoger dan eerder werd geraamd. Hierdoor kwamen de uitgaven aan de kinderbijslag hoger uit.

Kinderopvangtoeslag

De uitgaven aan de kinderopvang in 2011 zijn hoger uitgevallen dan eerder werd geraamd. Er was sprake van een hogere deelname aan kinderopvang (zowel dagopvang als buitenschoolse opvang) daarnaast was het aantal afgenomen uren hoger dan eerder verwacht.

Kindgebonden budget

De uitgaven aan het kindgebonden budget vielen in 2011 hoger uit dan eerder verwacht, dit werd met name veroorzaakt door verrekeningen van de Belastingdienst waarmee eerder geen rekening gehouden werd.

Kleine bijstandsregelingen

Het aantal IOAW-uitkeringen (inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) is in 2011 lager uitgekomen dan eerder werd verwacht. Ook de gemiddelde hoogte van de uitkering was lager. Dit zijn de voornaamste oorzaken van de lagere uitgaven aan de kleine bijstandsregelingen (IOAW, IOAZ, Bbz en WWIK).

Nominale ontwikkeling

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

WWB/WIJ

De uitgaven aan de WWB/WIJ (Wet Werk en Bijstand/Wet Investeren in Jongeren) waren in 2011 lager dan verwacht. Dit werd met name veroorzaakt door een neerwaartse bijstelling van de werkloosheidsraming van het CPB voor 2011.

AWIR effect kinderopvang

De maatregelen die per 2012 genomen worden bij de kinderopvangtoeslag hebben een effect in 2011 aangezien er een maand vooruit betaald wordt.

Bekostiging Wajong

Van de bekostiging van de Wajong in 2012 is 414 mln. een jaar naar voren gehaald.

Herschikking UWV

Dit betreft een budgettair neutrale herschikking in de uitvoeringskosten van het UWV. Tegenover deze stijging staat een daling van 48 mln. in de premiegefinancierde uitvoeringskosten bij het UWV.

Inzet loon- en prijsbijstelling

Een deel van de loon- en prijsbijstelling 2011 wordt ingezet er dekking van SZA tegenvallers.

Omlabeling stimuleringspakket

De uitgaven in het kader van het stimuleringspakket van het vorige kabinet zijn binnen het uitgavenkader geplaatst.

Technische wijziging toeslagverrekening (zie ook ontvangsten)

Met ingang van 2010 heeft de Belastingdienst een technische wijziging in de toeslagverrekening doorgevoerd. Deze wijziging is in de meerjarenraming verwerkt. De uitgaven aan kinderopvangtoeslag vallen daardoor 125 mln. hoger uit. De terugontvangsten zijn hierdoor eveneens 125 mln. hoger.

Uitstel invoering MKOB

De Mogelijkheid Koopkrachttegemoetkoming Oudere Belastingplichtigen (MKOB) is per 1 juni 2011 ingevoerd in plaats van per 1 januari 2011. De MKOB heeft de AOW-tegemoetkoming vervangen, die als gevolg van de vertraging langer doorloopt. Per saldo kost de vertraagde invoering 44 mln. (zie ook de hierna toegelichte mutatie).

Wegsmelten bevroren W-deel en Wsw

Vorig jaar is besloten het Wsw-budget en het W-deel niet te indexeren. Een deel van deze besparing is ook ingeboekt voor de in het RA afgesproken inhouden van de loonbijstelling 2011 (voor zover het de contractloonstijging betreft). Dit besparingsverlies maakte deel uit van de totale problematiek waarvoor dekkende maatregelen zijn genomen.

Loonbijstelling tranche 2011

Dit betreft de uitkering van de loonbijstelling 2011 naar de begroting van SZW. Het betreft een vergoeding voor de sociale lasten van de werkgever en incidentele loonontwikkeling (ILO).

Overboeking UWV voorzieningen

De voorzieningen re-integratie Wajong waren ten onrechte ten laste van de WAO/WIA/WAZ geboekt op begrotingshoofdstuk 40. Met deze mutatie worden de middelen overgeheveld naar de re-integratie Wajong op begrotingshoofdstuk 15. De tegenhanger van deze mutatie is te vinden op begrotingshoofdstuk 40.

Overheveling van Jeugd en Gezin

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Jeugd en Gezin naar de begroting van SZW (zowel aan de uitgaven als de ontvangstenkant).

Overheveling van OCW

Dit betreft de overboeking van het budget voor kinderopvangtoeslag van de begroting van OCW naar de begroting van SZW.

Ontmantelen AOW-spaarfonds

Deze mutatie betreft de ontmanteling van het AOW-spaarfonds.

Rijksbijdrage vermogenstekort ouderdomsfonds

De premie-inkomsten van het Ouderdomsfonds zijn ten opzichte van de MEV 2011 met ongeveer 1 mld. verlaagd als gevolg van een extra afrekening tussen belasting- en premie-inkomsten over oude jaren. Hierdoor ontstaat een hoger exploitatietekort en is een grotere rijksbijdrage benodigd. Deze wordt echter verrekend met het vermogenoverschot eind 2010 van ruim 1 mld. waardoor de rijksbijdrage slechts marginaal toeneemt.

Uitstel invoering MKOB

De Mogelijkheid Koopkrachttegemoetkoming Oudere Belastingplichtigen (MKOB) is per 1 juni 2011 ingevoerd in plaats van per 1 januari 2011. De MKOB heeft de AOW-tegemoetkoming vervangen, die als gevolg van de vertraging langer doorloopt, hierdoor loopt ook de rijksbijdrage nog door. Per saldo kost de vertraagde invoering 44 mln. (zie de hiervoor toegelichte mutatie).

Nadere afrekening Wajong

In 2010 waren de re-integratielasten Wajong lager dan aanvankelijk gedacht. In 2011 heeft UWV het verschil terugbetaald.

Restituties bbz

In 2011 zijn middelen van gemeenten terugontvangen naar aanleiding van het beeld van de uitvoering (BVDU) 2010. De kleine bijstandsregelingen worden per gemeente afgerekend. Sommige gemeente hebben meer uitgegeven dan begroot, andere minder. Om die reden zijn er zowel nabetalings als restituties.

Terugontvangsten kinderopvang

Bij de kinderopvang vallen de terugontvangsten 103 mln. hoger uit dan geraamd. Dit heeft mede te maken met enkele handhavingsacties in 2011 en de mogelijkheid om vanaf dit jaar terugvorderingen in de kinderopvangtoeslag ook met andere toeslagen (huur- en zorgtoeslag, kindgebonden budget) te verrekenen. Hiertegenover staat een kleine tegenvaller in de uitgaven van de kinderopvang van 12 mln.

Terugontvangsten kindgebonden budget

De terugontvangsten voor het kindgebonden budget zijn in 2011 60 mln. hoger uitgevallen dan geraamd. Met name de terugontvangsten ten behoeve van toeslagjaar 2009 en 2010 zijn hoger dan verwacht (respectievelijk 40 en 20 mln.).

Sociale Zekerheid

SOCIALE ZEKERHEID: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011	63 018,0
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Bbz uitgaven	58,1
Bijstelling anticumulatiebaten	- 35,3
Deeltijd WW	- 69,8
IVA prijs	- 35,7
IVA volume	89,0
Kinderbijslag	47,6
Kinderopvangtoeslag	182,2
Kindgebonden budget	36,2
Kleine bijstandsregelingen	- 26,5
Nominale ontwikkeling	44,7
Re-integratie arbeidsongeschiktheid	25,0
Vangnet ZW prijs	54,4
Vangnet ZW volume	84,7
WAO	85,1
WAZO	- 51,0
WGA volume	- 39,1
WW volume	- 287,9
WWB WIJ	- 134,4
Diversen	- 159,2
	- 131,9
Beleidsmatige mutaties	
Sociale zekerheid	
Aanpassing verlaging AOW partnertoeslag	55,0
AWIR effect kinderopvang	- 33,2
Bekostiging Wajong	414,0
Inzet loon- en prijsbijstelling	- 35,4
Loonontwikkeling collectieve sector	- 60,0
Omlabeling stimuleringspakket	298,2
Technische wijziging toeslagverrekening	140,0
Uitstel invoering MKOB	44,0
Wegsmelten bevroren W-deel en WSW	27,7
Diversen	- 67,2
	783,1
Technische mutaties	
Sociale zekerheid	
Overheveling van Jeugd & Gezin	4 484,2
Overheveling van OCW	2 937,2
Diversen	- 16,9
	7 404,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	8 055,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	71 073,5

SOCIALE ZEKERHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011	1 260,4
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Bijstelling anticumulatiebaten	- 35,3
Terugontvangsten kinderopvang	103,1
Terugontvangsten kindgebonden budget	64,2
Ufo ontvangsten	42,2
Diversen	75,0
	249,2
Beleidsmatige mutaties	
Sociale zekerheid	
Technische wijziging toeslagverrekening	125,0
Diversen	28,3
	153,3
Technische mutaties	
Sociale zekerheid	
Overheveling van Jeugd en Gezin	161,3
Overheveling van OCW	164,7
	326,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	728,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	1 989,0

Bbz uitgaven

In 2011 zijn nabetalingen aan gemeenten gedaan naar aanleiding van het beeld van de uitvoering (BVDU) 2010. Daarnaast was er sprake van een neutrale verschuiving tussen BUIG en BBZ veroorzaakt door de opsplitsing van de BBZ in een BUIG en een niet BUIG deel. Uit de realisatiecijfers volgde een meevaller op het BUIG deel en een tegenvaller op het BBZ-deel.

Bijstelling anticumulatiebaten (zie ook ontvangsten)

Het gaat hier om een neutrale bijstelling. De anticumulatiebaten zijn lager vastgesteld dan eerder geraamd. Dit betekent dat zowel de Wsw-baten als de Wajong- en WAO-lasten met hetzelfde bedrag naar beneden worden bijgesteld.

Deeltijd WW

In 2011 is minder gebruik gemaakt van de deeltijd-WW dan verwacht waardoor de uitgaven lager uitvallen.

IVA prijs

Op basis van realisatiecijfers blijkt dat de gemiddelde uitkering van de IVA in 2011 lager is dan waar eerder vanuit werd gegaan.

IVA volume

De uitgaven aan de IVA waren in 2011 hoger dan verwacht. Dit werd met name veroorzaakt door een hogere instroom in de IVA en een grotere doorstroom van de WGA naar de IVA dan eerder geraamd werd.

Kinderbijslag

Het gemiddelde aantal kinderen waarvoor recht was op kinderbijslag was in 2011 hoger dan eerder werd geraamd. Hierdoor kwamen de uitgaven aan de kinderbijslag hoger uit.

Kinderopvangtoeslag

De uitgaven aan de kinderopvang in 2011 zijn hoger uitgevallen dan eerder werd geraamd. Er was sprake van een hogere deelname aan kinderopvang (zowel dagopvang als buitenschoolse opvang) daarnaast was het aantal afgenomen uren hoger dan eerder verwacht.

Kindgebonden budget

De uitgaven aan het kindgebonden budget vielen in 2011 hoger uit dan eerder verwacht, dit werd met name veroorzaakt door verrekeningen van de belastingdienst waarmee eerder geen rekening gehouden werd.

Kleine bijstandsregelingen

Het aantal IOAW-uitkeringen (inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) is in 2011 lager uitgekomen dan eerder werd verwacht. Ook de gemiddelde hoogte van de uitkering was lager. Dit zijn de voornaamste oorzaken van de lagere uitgaven aan de kleine bijstandsregelingen (IOAW, IOAZ en WWIK).

Nominale ontwikkeling

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

Re-integratie Arbeidsongeschiktheid

De uitgaven aan werkvoorzieningen bleken in 2011 hoger dan verwacht. Hierdoor ontstond een tegenvaller bij de re-integratie arbeidsongeschiktheid.

Vangnet ZW prijs

De gemiddelde uitkering in de Ziektwet was in 2011 hoger dan waarmee eerder gerekend werd. Hierdoor vallen de uitgaven hoger uit dan eerder geraamd.

Vangnet ZW volume

Het aantal ZW-uitkeringen kwam in 2011 hoger uit dan eerder geraamd. Dit komt onder meer doordat de groep einddienstverbanders is gestegen. Samen met de groep uitzendkrachten vormt deze groep ongeveer de helft van het ZW-volume.

WAO

De uitgaven aan de WAO waren in 2011 hoger dan eerder verwacht werd. Dit werd veroorzaakt doordat de gemiddelde uitkering hoger was en er een lagere doorstroom van WAO volledig naar WAO gedeeltelijk was. Als gevolg daarvan wordt uitgegaan van een hoger volume.

WAZO

Het aantal vrouwen met een zwangerschapsuitkering was in 2011 lager dan geraamd. Daarnaast was ook de gemiddelde uitkering lager dan waar eerder rekening mee werd gehouden. Dit leidt tot een meevaller bij de uitgaven aan de WAZO.

WGA volume

De WGA instroom (Werkhervattingsregeling Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten) was in 2011 lager dan verwacht. Daar staat tegenover dat meer WGA'ers zijn doorgestroomd naar de IVA (Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten). Per saldo leidt dit tot een lager aantal WGA-uitkeringen en daarmee lagere uitgaven aan de WGA.

WW volume

De uitgaven aan de WW vallen in 2011 lager uit dan geraamd. Dit hangt samen met het lager dan verwachte beroep op de WW.

WWB/WIJ

De uitgaven aan de WWB/WIJ (Wet Werk en Bijstand/Wet Investeren in Jongeren) waren in 2011 lager dan verwacht. Dit werd met name veroorzaakt door een neerwaartse bijstelling van de werkloosheidsraming van het CPB voor 2011.

Aanpassing verlaging AOW partnertoeslag

Naar aanleiding van behandeling in de Eerste Kamer is de verlaging van de AOW-partnertoeslag aangepast. Daarnaast is de inwerkingtreding uitgesteld van 1 januari naar 1 juli 2011, waardoor het besparingsverlies in 2011 55 mln. bedraagt.

AWIR effect kinderopvang

De maatregelen die per 2012 genomen worden bij de kinderopvangtoeslag hebben een effect in 2011 aangezien er een maand vooruit betaald wordt.

Bekostiging Wajong

Van de bekostiging van de Wajong in 2012 is 414 mln. een jaar naar voren gehaald.

Inzet loon- en prijsbijstelling

Een deel van de loon- en prijsbijstelling 2011 wordt ingezet er dekking van SZA problematiek

Loonontwikkeling collectieve sector

Dit betreft maatregel E1 uit het regeerakkoord.

Omlabeling stimuleringspakket

De uitgaven in het kader van het stimuleringspakket van het vorige kabinet zijn binnen het uitgavenkader geplaatst.

Technische wijziging toeslagverrekening (zie ook ontvangsten)

Met ingang van 2010 heeft de Belastingdienst een technische wijziging in de toeslagverrekening doorgevoerd. Deze wijziging is in de meerjarenraming verwerkt. De uitgaven aan kinderopvangtoeslag vallen daardoor 125 mln. hoger uit. De terugontvangsten zijn hierdoor eveneens 125 mln. hoger.

Uitstel invoering MKOB

De Mogelijkheid Koopkrachttegemoetkoming Oudere Belastingplichtigen (MKOB) is per 1 juni 2011 ingevoerd in plaats van per 1 januari 2011. De MKOB heeft de AOW-tegemoetkoming vervangen, die als gevolg van de vertraging langer doorloopt. Per saldo kost de vertraagde invoering 44 mln.

Wegsmelten bevrozen W-deel en Wsw

Vorig jaar is besloten het Wsw-budget en het W-deel niet te indexeren. Een deel van deze besparing is verloren gegaan doordat in het RA is afgesproken de loonbijstelling 2011 (voor zover het de contractloonstijging betreft) niet uit te keren. Dit besparingsverlies maakte deel uit van de totale problematiek waarvoor dekkende maatregelen zijn genomen.

Overheveling van Jeugd en Gezin

Dit betreft de overboeking van middelen van de begroting van Jeugd en Gezin naar de begroting van SZW (zowel aan de uitgaven- als de ontvangstenkant).

Overheveling van OCW

Dit betreft de overboeking van het budget voor kinderopvangtoeslag van de begroting van OCW naar de begroting van SZW (zowel aan de uitgaven- als de ontvangstenkant).

Terugontvangsten kinderopvang

Bij de kinderopvang vallen de terugontvangsten 103 mln. hoger uit dan geraamd. Dit heeft mede te maken met enkele handhavingsacties in 2011 en de mogelijkheid om vanaf dit jaar terugvorderingen in de kinderopvangtoeslag ook met andere toeslagen (huur- en zorgtoeslag, kindgebonden budget) te verrekenen. Hiertegenover staat een kleine tegenvaller in de uitgaven van de kinderopvang van 12 mln.

Terugontvangsten kindgebonden budget

De terugontvangsten voor het kindgebonden budget zijn in 2011 60 mln. hoger uitgevallen dan geraamd. Met name de terugontvangsten ten behoeve van toeslagjaar 2009 en 2010 zijn hoger dan verwacht (respectievelijk 40 en 20 mln.).

UFO ontvangsten

De ontvangsten UFO (Uitvoeringsfonds voor de Overheid) zijn de betalingen van overheidswerkgevers voor de WW van werkloze (ex-)ambtenaren. Deze ontvangsten zijn in 2011 hoger uitgevallen dan eerder geraamd.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	16 293,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Realisatie	- 51,9
Realisatie NVI	37,0
Diversen	2,0
Zorg	
Realisatie opleidingsfonds	- 15,2
Realisatie Wtcg/forfaits chronisch zieken en gehandicapten	17,5
Diversen	4,7
	- 5,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afwikkeling NVI	42,5
Invulling taakstellende onderuitputting 2011	72,2
Knelpunt tegemoetkoming buitengewone uitgaven (TBU)	76,0
Loonbijstelling kader Rbg-eng	- 17,2
Loonbijstelling kader Rbg-eng (en nominaal)	- 20,0
Loonbijstelling toedelen	17,2
Loonbijstelling toedelen nominaal	20,0
Mantelzorgcompliment	15,3
Onderuitputting diversen	- 18,9
Onderuitputting kwaliteit en innovatie	- 35,9
Onderuitputting kwaliteit langdurige zorg	- 16,8
Onderuitputting preventie	- 38,6
Onderuitputting tegemoetkoming specifieke zorgkosten (TSZ)	- 16,0
Onderuitputting wanbetalers en onverzekerden	- 16,5
Stelselwijziging orgaandonatie	- 21,5
Subsidietaakstelling ramingsbijstelling illegalen	- 15,0
Tegemoetkomingen-programmagelden Wtcg	75,7
Verrekening OVA 2010 en 2011 met OCW	18,6
Diversen	65,0
Zorg	
Onderuitputting zorgopleidingen/opleidingfonds	- 16,5
Tegenvaller forfaits Wtcg	40,0
Zorguitgaven BES- eilanden	32,5
Diversen	- 14,9
	227,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Gesloten jeugdzorg	241,8
Huisartsenopleiding van Rbg-eng naar BKZ onderbrengen	- 133,7
Jeugdgezondheidszorg	213,4
Loonbijstelling kader Rbg-eng	36,8
Preventief jeugdbeleid (centra voor J&G)	151,8
Provinciaal gefinancierde jeugdzorg	1 194,5
Tegemoetkomingen-programmagelden Wtcg	- 75,7
Van H41: overgangsrecht kosten ouderenregeling ambulance- personeel	32,0
Gesloten jeugdzorg	22,6
Zorg	
Huisartsenopleiding van Rbg-eng naar BKZ onderbrengen	133,7
Tegemoetkomingen-programmagelden Wtcg	75,7
Van H41: middelen fonds ziekenhuis opleidingen	112,0
Diversen	24,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Bijstelling zorgtoeslag	- 99,7
Realisatie zorgtoeslag	707,1
Diversen	- 15,1

	2011
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	2 621,8 2 843,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	19 137,0
Totaal Internationale samenwerking	8,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	19 145,2

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	151,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Realisatie	- 35,1
Diversen	11,0
Zorg	
Diversen	0,9
	- 23,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES: leegboeken BSIK/lifescience en health/lifelines/gezond ouder word	- 25,3
FES: leegboeken TI-pharma	- 22,9
Opbrengsten wanbetalers en onverzekerden	24,9
Diversen	8,5
Zorg	
Opleidingsfonds (ter dekking rollators in het pakket)	20,0
Diversen	- 10,0
	- 4,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	31,2
Niet tot een ijklijn behorend	
Realisatie zorgtoeslag	656,8
	688,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	660,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	811,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	811,1

Realisatie

De onderuitputting is een optelsom van een heel aantal posten van beperkte omvang. Zo treedt bijvoorbeeld bij het RIVM onderuitputting op bij de budgetten voor technologische en demografische ontwikkelingen voor screeningsprogramma's. Bij het kerndepartement zijn de apparaatsuitgaven lager uitgevallen dan verwacht. Tevens zijn de uitgaven op het terrein van geneesmiddelen en medische technologie door verschillende oorzaken lager dan geraamd. In sommige gevallen zijn voorgenomen activiteiten niet gerealiseerd. Daarnaast brachten verschillende activiteiten minder kosten met zich mee dan eerder aangenomen. Ook is er minder uitgegeven dan geraamd voor de oorlogswetten- en regelingen en de uitvoering van deze wetten en regelingen

Realisatie NVI

Het betreft hier de aflossing van de openstaande leningen van het NVI. Om het verdere verkoopproces niet te belasten met de afwikkeling van de leningen, is besloten om de volledige aflossing nog in 2011 te laten plaatsvinden (brief van 20 december 2011, TK 33 000, nr. 132).

Diversen – mee- en tegenvallers – Rbg-eng

Dit betreft de realisatie wet voorzieningen gehandicapten.

Realisatie opleidingsfonds

In 2011 was voor het opleidingsfonds minder budget nodig dan geraamd, omdat de aanvragen zijn achtergebleven bij de capaciteit waarvoor budget beschikbaar was.

Realisatie Wtcg/forfaits chronisch zieken en gehandicapten

De bijstelling van het benodigde bedrag voor de tegemoetkomingen in het kader van de Wtcg. Een deel van de Wtcg-tegemoetkomingen over 2009 is niet in 2010 tot betaling gekomen. Deze tegemoetkomingen zijn in 2011 betaald.

Diversen – mee- en tegenvallers – Zorg

Dit betreft de declaratie van het zorgverzekeringskantoor voor Caribisch Nederland voor de maand december 2011. Het Zorgverzekeringskantoor declareert normaliter één maand achteraf. In tegenstelling tot de verwachting en de raming is de maand december 2011 ten laste gebracht van 2011 in plaats van het jaar 2012. Hierdoor is een overschrijding van het budget voor de zorguitgaven ontstaan.

Afwikkeling NVI

Het betreft hier de financiële afwikkeling van het NVI. De belangrijkste kostenposten zijn: het exploitatieresultaat NVI, de invlechting RIVM en de investeringen die «a fonds perdu» gefinancierd zijn.

Invulling taakstellende onderuitputting 2011

In de ontwerpbegroting was voor 2011 nog sprake van een oningevulde taakstelling op de begroting van VWS. Deze is ingevuld met gepresenteerde onderuitputting bij najaarsnota.

Knelpunt tegemoetkoming buitengewone uitgaven (TBU)

Bij de uitgaven in het kader van de Tegemoetkoming Buitengewone Uitgaven (TBU) is sprake van een tegenvaller. De regeling is per 1 januari 2009 afgeschaft. Omdat de definitieve tegemoetkoming pas kan worden vastgesteld nadat de belastingaangifte is afgerond, lopen de uitgaven nog enkele jaren door.

Loonbijstelling kader Rbg-eng, loonbijstelling kader Rbg-eng (nominaal), loonbijstelling toedelen, loonbijstelling toedelen nominaal

Dit betreft de loonbijstelling voor Rbg-eng die VWS heeft ontvangen vanuit de aanvullende post en de toedeling van de loonbijstelling aan de artikelen van de departementale begroting.

Mantelzorgcompliment

Dit betreft extra middelen ingezet ten behoeve van het Mantelzorgcompliment. Het beroep op deze regeling was in 2011 groter dan verwacht.

Onderuitputting diversen

Dit betreft diverse posten, waaronder onderuitputting op het gebied van sport. Mede ten gevolge van de totstandkoming van de beleidsbrief «Sport en bewegen in Olympisch perspectief» (Kamerstuk 30 234, nr. 37) in het voorjaar kon een aantal activiteiten pas nadat deze brief was afgerond worden gestart. Hierdoor is vertraging in de uitvoering ontstaan. Daarnaast is sprake van onderuitputting op de prijsbijstelling Rbg-eng.

Onderuitputting kwaliteit en innovatie

Betreft onderuitputting op verschillende onderwerpen, waaronder uitgaven voor experimenten bij geboortezorg, de start van het kwaliteitsinstituut en lagere uitgaven in het kader van de voorbereiding van de wet verplichte ggz. Tevens betreft het vrijval van incidentele innovatiemiddelen uit de maatschappelijke investerings-agenda. De middelen zouden oorspronkelijk worden ingezet voor het Zorginnovatieplatform, maar waren daarvoor niet meer nodig.

Onderuitputting kwaliteit langdurige zorg

Deze post bestaat uit de optelsom van onderuitputting bij «In voor Zorg», het programma Kwaliteitsverbetering palliatieve zorg en uitvoeringskosten van maatregelen regeerakkoord.

Onderuitputting preventie

Dit betreft diverse posten. Op de eerste plaats is onlangs gebleken dat het niet nodig is om nog dit jaar vaccins aan te schaffen voor de HPV-campagne. Er zijn nog voldoende vaccins beschikbaar. Daarnaast is gebleken dat de voorraad antivirale middelen langer houdbaar is dan verwacht en dus is vervanging niet noodzakelijk. Ook voor het Respiratoir Syncytiaal Virus (RSV) project zijn de uitgaven lager uitgevallen. Het restant is toe te schrijven aan diverse kleine mutaties.

Onderuitputting tegemoetkoming specifieke zorgkosten (TSZ)

Op basis van de meest recente gegevens treedt onderuitputting op bij de regeling tegemoetkoming specifieke zorgkosten (TSZ), de opvolger van de TBU.

Onderuitputting wanbetalers en onverzekerden

Dit betreft onderuitputting die in het kader van de aanpak van wanbetalers en onverzekerden Zvw optreedt.

Stelselwijziging orgaandonatie

De eerder geraamde uitgaven voor een stelselwijziging op het gebied van orgaandonatie zijn niet gerealiseerd. De middelen blijven beschikbaar voor de uitvoering van een plan van aanpak om de beschikbaarheid van donororganen te vergroten.

Subsidietaakstelling ramingsbijstelling illegalen

Per 1 januari 2009 is de uitvoering van de regeling inzake vergoeding van zorg aan illegalen en andere onverzekerbare vreemdelingen belegd bij het College voor Zorgverzekeringen (CVZ). Het bedrag dat structureel beschikbaar is gesteld voor de uitvoering van deze regeling bleek de afgelopen twee jaar te ruim. Op grond van de gerealiseerde uitgaven in 2009 en 2010 wordt de raming in 2011 (en verder) structureel verlaagd ten behoeve van het invullen van de subsidietaakstelling.

Tegemoetkoming programmagelden Wtcg

Deze post betreft de invulling van een overboeking over de ijklijnen vanuit de begroting van VWS ter bekostiging van de programmagelden van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Oorzaak van de mutatie is enerzijds overloop uit 2010 en daarnaast hogere uitgaven dan was voorzien. Daarom zijn binnen Rbg-eng extra middelen beschikbaar gesteld. Deze middelen worden middels een ijklijnmutatatie overgeheveld naar het Wtcg-budget op het BKZ.

Verrekening OVA 2010 en 2011 met OCW

In 2010 en 2011 heeft OCW uitgaven gedaan ter financiering van de loonkostenindexering (OVA) ten behoeve van het rijksbijdrage deel van de UMC's. Deze posten zijn met OCW verrekend.

Diversen – beleidsmatige mutaties – Rbg-eng

Deze post bestaat uit een aantal, kleine mee- en tegenvallers op Rbg-eng. Voorts bevat deze post de herijking van het apparaatskostenbudget en de meerkosten van de instellingssubsidie aan het CIZ.

Onderuitputting zorgopleidingen/opleidingsfonds

In 2011 is voor het Opleidingsfonds minder budget nodig dan geraamd, omdat de aanvragen zijn achtergebleven bij de capaciteit waarvoor budget beschikbaar was.

Tegenvaller forfaits Wtcg

De tegenvaller bij de Wtcg komt doordat het aantal rechthebbenden op een tegemoetkoming over 2009 hoger uitvalt dan geraamd. Daarnaast is bij het CAK op basis van gegevens over het zorggebruik 2010 een raming opgesteld van het aantal rechthebbenden op een tegemoetkoming 2010 en de daarmee samenhangende uitgaven, welke voor een deel tot uitbetaling komen in 2011.

Caribisch Nederland

Vanaf 1 januari 2011 is de Zvw voor Caribisch Nederland in werking getreden en is ook het Zorgverzekeringskantoor operationeel. Op basis van declaraties van het Zorgverzekeringskantoor is de raming van de zorguitgaven naar boven bijgesteld.

Diversen – beleidsmatige mutaties – Zorg

Deze post betreft de prijsbijstelling voor het BKZ.

Gesloten jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg, preventief jeugdbeleid (centra voor jeugd & gezin), provinciaal gefinancierde jeugdzorg

Dit betreffen overboekingen van de voormalige begroting van Jeugd en Gezin naar de begroting van VWS voor het uitvoeren van jeugdbeleid.

Huisartsenopleiding van Rbg-eng naar BKZ overbrengen

Deze post betreft de overheveling van middelen voor de huisartsopleiding van Rbg-eng naar het BKZ. Daarmee wordt voor huisartsen dezelfde lijn gevolgd als voor de medische vervolgopleidingen die ook onder het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ vallen.

Loonbijstelling kader Rbg-eng

Dit betreft de loonbijstelling voor Rbg-eng die VWS heeft ontvangen vanuit de aanvullende post en wordt doorverdeeld over de artikelen van de departementale begroting.

Tegemoetkoming programmagelden Wtcg

Deze post betreft de invulling van een overboeking over de ijklijnen vanuit de begroting van VWS ter bekostiging van de programmagelden van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Oorzaak van de mutatie is enerzijds overloop uit 2010 en daarnaast hogere uitgaven dan was voorzien. Daarom zijn binnen Rbg-eng extra middelen beschikbaar gesteld. Deze middelen worden middels een ijklijnmutatatie overgeheveld naar het Wtcg-budget op het BKZ.

Overgangsrecht kosten ouderenregeling ambulancepersoneel

Het betreft de structurele overheveling van middelen binnen het BKZ voor de kosten van ouderenregelingen ambulancepersoneel naar de begroting van VWS. Deze middelen werden in de afgelopen jaren voor de private en semi-publieke diensten doorgaans incidenteel overgeheveld. Thans worden de beschikbare middelen voor alle categorieën ambulancediensten (publiek, privaat en semi-publiek) via de begroting bekostigd.

Huisartsenopleiding van Rbg-eng naar BKZ onderbrengen

Deze post betreft de overheveling van middelen voor de huisartsopleiding van Rbg-eng naar het BKZ. Daarmee wordt voor huisartsen dezelfde lijn gevolgd als voor de medische vervolgoopleidingen die ook onder het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ vallen.

Tegemoetkomingen programmagelden Wtcg

Deze post betreft de invulling van een overboeking over de ijklijnen vanuit de begroting van VWS ter bekostiging van de programmagelden van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Oorzaak van de mutatie is enerzijds overloop uit 2010 en daarnaast hogere uitgaven dan was voorzien. Daarom zijn binnen Rbg-eng extra middelen beschikbaar gesteld. Deze middelen worden middels een ijklijnmutatatie overgeheveld naar het Wtcg-budget op het BKZ.

Middelen fonds ziekenhuis opleidingen

Dit betreft een overheveling van de middelen voor de opleiding van gespecialiseerde verpleegkundigen en medisch ondersteunend personeel naar het Fonds Ziekenhuisopleidingen. De binnen het Budgettair Kader Zorg gereserveerde middelen voor ziekenhuizen zijn verlaagd met dit bedrag en deze middelen zijn overgeheveld naar de begroting van VWS, waar zij wel onderdeel blijven van het BKZ. Daarmee wordt voor de ziekenhuis opleidingen dezelfde lijn gevolgd als voor de medische vervolgoopleidingen die ook onder het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ vallen.

Diversen – technische mutaties – Zorg

Dit betreft de loon- en prijsbijstelling BKZ.

Bijstelling zorgtoeslag

De zorgtoeslag dient als tegemoetkoming in de kosten van de nominale zorgpremie. Gedurende het begrotingsjaar is de raming voor de zorgtoeslag bijgesteld op basis van de actuele ramingen (CEP en MEV) van het Centraal Planbureau.

Realisatie zorgtoeslag

Dit betreft de realisatie van de uitgaven aan de tegemoetkoming in kosten van de nominale zorgpremie in 2011.

Diversen – technische mutaties – Niet tot een ijklijn behorend

Het betreft de bijstelling BIKK. De rijksbijdrage BIKK (bijdrage in de kosten van kortingen) compenseert de premiederving bij onder andere de AWBZ, die is ontstaan door de grondslagverkleining voor de premieheffing. Deze grondslagverkleining is opgetreden na de invoering van het nieuwe belastingstelsel in 2001. De hoogte van de BIKK is afhankelijk van de mate waarin heffingskortingen leiden tot reductie van de premieontvangsten bij het Algemene Fonds Bijzondere Ziektekosten (AFBZ). Gedurende het begrotingsjaar is de raming voor de BIKK AWBZ bijgesteld op basis van de actuele ramingen (CEP en MEV) van het Centraal Planbureau.

Realisatie ontvangsten

Dit betreft een neerwaartse bijstelling op het Rijksvaccinatieprogramma. Verder betreft het de vrijval van gereserveerde gelden voor diverse verander- en reorganisatietrajecten bij het RIVM. Een lichte vertraging heeft ervoor gezorgd dat de reservering niet meer in 2011 tot besteding kon komen. Ook is de ontvangstenraming van de aanpak wanbetalers neerwaarts bijgesteld.

Diversen – mee- en tegenvallers – Rbg-eng – ontvangsten

Dit betreft een meevaller op het rijksvaccinatieprogramma. Dankzij succesvol inkoopbeleid is het gelukt om een inkoopvoordeel te behalen.

Diversen – mee- en tegenvallers – Zorg – ontvangsten

Dit betreft de realisatie van het opleidingsfonds.

FES

Deze posten bestaan uit diverse ontvangstenmutaties ten behoeve van FES-projecten.

Opbrengsten wanbetalers en onverzekerden

Dit betreft hogere opbrengsten in het kader van de aanpak van wanbetalers en onverzekerden.

Opleidingsfonds

Deze post betreft de dekking voor het behoud van de rollators in het pakket in het jaar 2011.

Realisatie zorgtoeslag

Dit betreft de verrekening met de belastingdienst in verband met de Zorgtoeslag. Deze ontvangsten betreffen zowel verrekeningen van verstrekte voorschotten als terugvorderingen op definitief vastgestelde tegemoetkomingen.

Budgettaire Kader Zorg

ZORG: UITGAVEN

	bedragen in miljoenen euro's 2011
Stand Miljoenennota 2011	62 615,3
Mutaties Startnota	234,9
Stand Startnota	62 850,2
Mee- en tegenvallers Zorg	
Actualisering zorguitgaven	1 561,5
	1 561,5
Beleidsmatige mutaties	
Verlaging eerdere korting ziekenhuizen	316,2
Verlaging eerdere tariefskorting medisch specialisten	42,4
Farmaceutische hulp	- 42,0
Hulpmiddelen	20,0
Caribisch Nederland	37,2
Overig	- 54,1
	319,7
Technische mutaties	
Zorg	
Nominale ontwikkeling	116,8
Technische mutatie indexatie AWBZ	- 170,7
Financieringsmutatie	176,7
Huisartsenopleiding van kader Rbg-eng naar het BKZ	133,7
Overig	16,0
	272,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	2 388,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	65 003,9

ZORG: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	bedragen in miljoenen euro's 2011
Stand Miljoenennota 2011	3 183,8
Mutaties Startnota	0,0
Stand Startnota	3 183,8
Mee- en tegenvallers	
Zorg	
Actualisering zorguitgaven	27,0
Terugontvangsten zorgopleidingen	10,9
	37,9
Beleidsmatige mutaties	
Zorg	
Ramingsbijstelling eigen risico Zvw	- 33,0
	- 33,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	4,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	3 188,7

Mutaties Startnota

De mutaties uit het regeerakkoord en de nota van wijziging 2011 zijn reeds toegelicht in de Startnota die bij de start van het Kabinet Rutte is vastgesteld (Kamerstuk 32 500 XVI, nr. 29).

Actualisering zorguitgaven

In de curatieve zorg zijn er ten opzicht van de ontwerpbegroting 2011 extra uitgaven aan onder andere ziekenhuizen (294 mln.), medisch specialisten (143 mln.), zelfstandige behandelcentra (238 mln.), huisartsen (122 mln.), paramedische zorg (74 mln.), grensoverschrijdende zorg (26 mln.), multidisciplinaire zorgverlening (59 mln.), ziekenvervoer (41 mln.) en de geestelijke gezondheidszorg (369 mln.) Daarnaast is er een meevaller bij de geneesmiddelen (- 322 mln.) en een meevaller bij de hulpmiddelen (- 30 mln.). Op het terrein van de langdurige zorg is een meevaller bij de persoonsgebonden budgetten (- 206 mln.) en zijn er overschrijdingen bij zorg in natura door AWBZ- instellingen (644 mln.) en bovenbudgettaire vergoedingen (29 mln.). Tot slot is er een tegenvaller bij de Wtgc (58 mln.) en een meevaller bij de zorgopleidingen (32 mln.).

Verlaging eerdere korting ziekenhuizen

In de begroting 2011 was een overschrijding bij de ziekenhuizen opgenomen van 549 mln. Tegenover deze overschrijding stond een voorgenomen korting van gelijke omvang. Zowel de overschrijding als de maatregel zijn op basis van de oktoberactualisering in 2010 neerwaarts bijgesteld naar 316 mln. in 2011. Met deze mutatie wordt de kortingsmaatregel (welke als negatief bedrag is opgenomen in de begroting 2011) verlaagd. Dit betreft een opwaartse bijstelling van 235 mln. Daarnaast is conform het Bestuurlijk Hoofdlijnenakkoord de budgetkorting in 2011 verder verlaagd met 81 mln.

Verlaging eerdere tariefskorting medisch specialisten

De overschrijding bij de medisch specialisten (op basis van meer definitieve cijfers over 2009 dan ten tijde van de Miljoenennota 2011) is zoals gemeld in de 2^e suppletoire wet 2010 neerwaarts bijgesteld met 42 mln. De kortingsmaatregelen zijn eveneens verlaagd met 42 mln.

Farmaceutische hulp

Als gevolg van het besluit van de NZa om de apothekerstarieven per 1 januari 2011 te verlagen, vallen de uitgaven voor geneesmiddelen structureel 42 mln. lager uit dan eerder geraamd.

Hulpmiddelen

Tijdens de begrotingsbehandeling VWS 2011 is de motie Agema c.s. (Kamerstuk 32 500 XVI, nr. 53) aangenomen. De uitvoering van de motie maakt het uit het pakket halen van de rollators en andere loophulpmiddelen ongedaan.

Caribisch Nederland

In Caribisch Nederland zijn de zorguitgaven, conform de verplichtingen die Nederland op 10 oktober 2010 is aangegaan, aangepast

Nominale ontwikkeling

De nominale ontwikkeling betreft de aanpassingen van de verwachte loon- en prijsontwikkeling voor de zorg. Deze verwachtingen worden tijdens het jaar aangepast op basis van de ramingen (CEP en MEV) van het Centraal Planbureau.

Technische mutatie indexatie AWBZ

Als gevolg van een wijziging van de indexatiesystematiek van de AWBZ door de NZa is een meevaller ontstaan.

Financieringsmutatie

Er is sprake van een zeker tijdsverloop tussen het moment dat de NZa de productieafspraken van partijen ontvangt en de verwerking daarvan in de budgetten en de bevoorschotting van de instellingen. Als gevolg daarvan wijkt de financiering binnen een jaargrens af van de uitgaven (budgetten) in dat jaar. Zo ontstaan financieringsachterstanden of -voorsprongen. In 2010 laat de actualisering van de financiering een hogere bijstelling zien dan de actualisering van de budgetten: in 2011 is 177 mln. meer gefinancierd. De financieringsvoorsprong heeft betrekking op de AWBZ (155 mln.) en het ambulancevervoer (21 mln.).

Huisartsenopleiding van kader R naar het BKZ

Deze mutatie betreft het overhevelen van de uitgaven van de huisartsenopleiding van kader Rbg-eng naar het BKZ. Daarmee wordt voor de huisartsenopleiding dezelfde lijn gevolgd als voor de medische vervolgoopleidingen die ook onder het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ vallen.

Mutaties Startnota

De mutaties uit het regeerakkoord en de nota van wijziging 2011 zijn reeds toegelicht in de Startnota die bij de start van het Kabinet Rutte is vastgesteld (Kamerstuk 32 500 XVI, nr. 29).

Actualisering zorguitgaven

Dit betreft een meevaller bij de eigen betalingen AWBZ.

Terugontvangsten zorgopleidingen

In 2011 zijn hogere terugontvangsten van de zorgopleidingen gerealiseerd dan was verwacht. Dit als gevolg van de vaststelling van de subsidieverlening eerste en tweede tranche uit eerdere jaren.

Ramingsbijstelling eigen risico Zvw

De opbrengsten uit eigen risico zijn aangepast als gevolg van een technische correctie.

Gemeentefonds

B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	18 110,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Voorlopige realisatie	- 59,9
	- 59,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
NUP	26,9
Wijziging betalingsverloop	245,3
Diversen	1,0
	273,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Brede scholen	31,3
Diversen	148,1
Zorg	
WMO huishoudelijke hulp	72,9
	252,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	465,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	18 576,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	18 576,4

B GEMEENTEFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,1
	0,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,1

Voorlopige realisatie

Het gemeentefonds is in 2011 niet volledig uitbetaald. Dit is veroorzaakt doordat de verdeelmaatstaven niet allemaal in 2011 definitief konden worden vastgesteld. Daardoor kon niet worden overgegaan tot betaling aan de gemeenten.

NUP

In het Bestuursakkoord is met de VNG afgesproken dat de implementatie van het Nationaal Uitvoeringsprogramma E-overheid (NUP) wordt voorgefinancierd middels een kasschuif in het gemeentefonds van 2015

naar de jaren 2011–2014. In totaal gaat het om 122 mln., waarvan 27 mln. in 2011.

Wijziging betalingsverloop

In 2010 is een gedeelte van het gemeentefonds niet uitbetaald aan gemeenten. Dit is veroorzaakt doordat de verdeelmaatstaven niet allemaal in 2010 definitief konden worden vastgesteld. Daardoor kon niet worden overgegaan tot betaling aan de gemeenten. Het resterende bedrag is in 2011 uitbetaald. Hiertoe werd de begroting van het Gemeentefonds verhoogd.

Brede scholen

De impuls brede scholen richt zich op de realisatie van de zogenaamde combinatiefuncties. Dit zijn functies waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever, maar werkzaam is ten behoeve van twee of meer sectoren. In 2011 is voor de eerste tot en met de vierde tranche 20 mln. vanuit VWS en 11 mln. vanuit OCW beschikbaar gesteld via het gemeentefonds.

Diversen – technische mutaties – uitgaven

Dit betreft een groot aantal overhevelingen van middelen van departementale begrotingen naar het gemeentefonds. Het gaat bijvoorbeeld om middelen voor Jeugdwerkloosheid (23 mln.), Nationale Gebiedsontwikkeling (19 mln.), Pieken in de Delta (14 mln.), Sterke regio's (12 mln.), Sport en Bewegen (10 mln.) en Gastouderopvang (10 mln.).

WMO huishoudelijke hulp

Het Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) budget 2011 wordt verhoogd tot een totaal van 1 455 mln., zoals overeengekomen is in de Bestuursafspraken.

Diversen – technische mutaties – ontvangsten

De waarderingskamer heeft de jaarrekening over 2010 lager vastgesteld. Een deel van deze lagere vaststelling komt ten goede aan de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Provinciefonds

C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	1 142,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,2
	- 0,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Bodemsanering	13,6
Pieken in de delta	19,7
Regio specifiek pakket Zuiderzeelijn	15,9
Sterke regio's	12,1
Waddenfonds	33,0
Diversen	31,6
	125,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	125,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	1 268,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	1 268,1

C PROVINCIEFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Bodemsanering

Voor de bodemsanering bij Gasfabriek Hellevoetsluis (Zuid-Holland), EMK-terrein (Zuid-Holland), Olasfa-terrein (Overijssel), informatiemanager (Noord-Brabant) en Asbest in de bodem (Overijssel en Gelderland) is budget toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering bodemsanering.

Pieken in de Delta

Voor het programma Pieken in de Delta waarbij bedrijven, kennisinstellingen en samenwerkingsverbanden subsidie kunnen krijgen bij projecten voor ontwikkeling en toepassing van hoogwaardige kennis, is in 2011 eenmalig 20 mln. toegevoegd aan het Provinciefonds. Deze middelen waren afkomstig van de begroting van EL&I.

Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn

In juni 2008 is het Convenant Regiospecifiek Pakket (RSP) Zuiderzeelijn ondertekend door voorheen Verkeer en Waterstaat, de Stuurgroep Zuiderzeelijn en de provincies Fryslân, Groningen, Drenthe en Flevoland. De gelden voor de RSP-onderdelen Ruimtelijk-economisch Programma en

Concrete bereikbaarheidsprojecten zijn in 2011 uitgekeerd middels een decentralisatie-uitkering. Deze middelen zijn overgeheveld van de begroting van I&M.

Sterke regio's

De provincies ontvingen voor de projecten Groen Gas Hub Wijster (Drenthe), Cool Port (Zuid-Holland), OLV-Greenport (Noord-Holland) en Verduurzaming Waddenglas (Friesland) in 2011 12 mln. voor het verstevigen van hun (internationale) concurrentiekracht.

Waddenfonds

Vooruitlopend op de decentralisatie van het Waddenfonds in 2012 zijn de middelen voor 2011 al ter beschikking gesteld aan de Waddenprovincies via de decentralisatie-uitkering. De Waddenprovincies krijgen de bevoegdheid om de middelen te besteden, waarbij vastgehouden wordt aan de doelen van het Waddenfonds. Het voornemen tot decentralisatie stond in het regeerakkoord.

Diversen – technische mutaties

Dit betreft een aantal overhevelingen van middelen van departementale begrotingen naar het Provinciefonds. Het gaat bijvoorbeeld om middelen voor Bedrijventerreinenbeleid (8 mln.) en de opbouw van de Regionale Uitvoerings Diensten (RUD's, 4 mln.).

Infrastructuurfonds

A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	8 321,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Convenant Fries-Groningse kanalen	- 103,5
Hoofdwegen PPS 2e Coentunnel, A15 Maasvlakte Vaanplein, aflossingtunnels	25,6
Hoofdwegennet aanleg A35, A57, A50	36,2
Ruimte voor de rivier	15,9
Steenbestorting Zeeland/regionale wateroverlast	- 15,4
Subsidie Prorail	142,5
Diversen	- 13,0
	88,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
A12 lunetten Veenendaal	- 45,6
Aanbestedingscontracten	- 16,3
Aanbestedingsmeevaller steenbekleding	- 37,3
Aanleg spoor	103,7
Aanleg spoor: planstudie	- 44,2
Aanleg spoor: realisatie	57,7
Aansluiting Nuth/Parkstad	77,7
B&i spoor: actieplan groei spoor en afrekening van b&i	- 33,4
B&o hoofdwegen en watersystemen vervanging en renovatie (Vlaketunnel)	133,5
Beheer en instandhouding spoor	25,5
Groot onderhoud maasroute	- 19,0
Harinxmakanaal en Winschotendiep	186,0
Hoofdwatersystemen o.a. waterkwaliteit RWS/HWBP en KRW	- 218,2
Hoofdwatersystemen: stuwen lek	- 49,9
HSL/BR: risicoreservering HSL, BR	- 38,6
Kasschuif	- 142,7
Kasschuif HWBP	30,1
Mega's niet VenV: ruimte voor de rivier	27,0
Mega's niet VenV:projecten grens- en zandmaas	- 23,6
MIRT 2012 van planstudie naar realisatie	- 38,1
Omlabeling stimuleringspakket	28,0
Overheveling van BenO naar aanleg	22,2
Planstudie spoor naar aanleg	- 104,2
Planstudieprogramma	37,3
PPS contract A59	107,6
Reg.lok: RGW Oost, A12 Gouwe	- 128,2
Regio specifiek pakket Zuiderzeelijn mobiliteitsfondsen	150,0
Risicoreservering HSL zuid	- 35,4
Stalen kunstwerken	- 30,2
Toedelen voordelig saldo 2010	406,7
Wegen: o.a. A15 maasvlakte Vaanplein	- 114,2
Diversen	- 143,4
	130,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing kasritme basispakket beheer en onderhoud hoofdwegennet	- 200,0
DBFM-omzetting A15 maasvlakte Vaanplein	- 33,3
Diverse boekingen	- 42,7
Kasschuif bestuursakkoord water	- 254,3
Verdeling loon en prijsbijstelling	121,8
Vervroegde aflossing lening	115,0
Verwerking DBFM-contract A12	- 78,0
Verwerking technische kasschuif tbv rijksbrede problematiek	100,0
Diversen	- 23,1

	2011
Niet tot een ijklijn behorend	
Betaling aan prorail	154,6
Diversen	- 28,0
	- 168,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	50,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	8 372,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	8 372,5

A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	8 321,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Afrekening subsidie Prorail	101,1
Factuur Waterschappen	- 75,8
Diversen	- 8,2
	17,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
BTW, gebaggerd zand, walradar noordzee kanaal	- 16,5
Kasschuif	- 100,0
Omlabeling stimuleringspakket	28,0
Toedelen voordelig saldo 2010	51,9
Diversen	- 13,5
	- 50,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing kasritme basispakket beheer en onderhoud	- 200,0
hoofdwegennet	- 42,7
Diverse boekingen	- 254,3
Kasschuif bestuursakkoord water	121,8
Verdeling loon en prijsbijstelling	115,0
Vervroegde aflossing Prorail	- 78,0
Verwerking DBFM-contract A12	100,0
Verwerking technische kasschuif tbv rijksbrede problematiek	37,4
Zandmotor en quick wins binnenhavens	- 93,8
Diversen	- 93,8
Niet tot een ijklijn behorend	
Betaling aan Prorail	154,6
Toedelen voordelig saldo 2010	354,8
Diversen	- 28,0
	186,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	153,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	8 475,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	8 475,7

Convenant Fries-Groningse kanalen

In het gesloten Convenant voor de overdracht van de Fries- Groningse kanalen is als voorwaarde voor rechtsgeldigheid vastgelegd dat de Provinciale Staten en de Tweede Kamer hebben ingestemd. De Provinciale Staten van Friesland hebben de behandeling van het Convenant doorgeschoven naar 2012 zodat het Friese deel in 2011 niet is betaald.

Hoofdwegen PPS 2e Coentunnel, A15 Maasvlakte Vaanplein, aflossing-tunnels

Het bedrag van 25,574 mln. is een saldo van hogere en lagere uitgaven. De hogere uitgaven (34,4 mln.) betreffen de 2e Coentunnel.

De lagere uitgaven (9,5 mln.)betreffen:

- A15 Maasvlakte-Vaanplein door vertraging in de betaling van het DBFM (Design, Build, Finance, Maintenance) contract en de betaling ten aanzien van natuurcompensatie.
- Aflossing tunnels. De aflossing is gebaseerd op het aantal voertuigen dat door de tunnel rijdt. In 2011 was dit minder dan gepland.

Hoofdwegennet aanleg A35, A57, A50

De hogere uitgaven zijn hoofdzakelijk veroorzaakt bij:

- A35 Zwolle-Almelo. De kosten voor de tunneltechnische installaties waren hoger dan vooraf ingeschat.
- A57 Veersedam-Middelburg. Het betreft hier een extra claim van de aannemer.
- A50 Ewijk-Valburg. De rekening van december 2011 is in 2011 nog betaald.

Ruimte voor de rivier

De hogere uitgaven zijn veroorzaakt door een snellere realisatie van vastgoedaankopen bij de ontpoldering Noordwaard, doordat het mogelijk is gebleken om een groter deel dan verwacht minnelijk te verwerven. Daarnaast hebben de versnelde marktbenaderingen van Avelingen, Deventer en Zwolle geleid tot gunning aan de markt in 2011 in plaats van 2012. Bij gunning vond tevens een betaling plaats, waardoor een hogere realisatie heeft plaatsgevonden in 2011.

Steenbestorting Zeeland/regionale wateroverlast

De lagere uitgaven werden met name veroorzaakt, doordat medeoverheden geen aanspraak maken op de subsidieregeling «Tijdelijke regeling bestrijding regionale wateroverlast». Daarnaast is sprake van de lagere uitgaven door een vertraging bij het project «Steenbestortingen Zeeland» als gevolg van een aanpassing van de werkplanning. Het andere deel van de lagere realisatie betreft de projecten «Nederland leeft met water» en «Innovatie Deltatechnologie». Daartegenover staan hogere uitgaven op het project «innovatie Kader Richtlijn Water».

Subsidie Prorail

De hogere van uitgaven 143 mln. betreft een verrekening van de subsidie voor 2009/2010 van Prorail. Het grootste deel hiervan 111 mln. valt weg tegen de hogere ontvangsten inzake afrekening met Prorail.

Diversen mee- en tegenvallers

Deze post is het saldo van mee- en tegenvallers bij verschillende projecten. Hieronder valt de deklaag van de A32, Zuid-Willemsvaart en minder declaraties van stalen bruggen.

A12 Lunetten Veenendaal

Dit betreft verlaging van het taakstellend budget voor de A12 Lunetten-Veenendaal. Het project is aanbesteed als DBFM-contract (Design, Build, Finance, Maintenance).

Aanbestedingscontracten

De kasbudgetten zijn in lijn gebracht met de aanbestedingscontracten van met name de aanbesteding van de Fries-Groningse kanalen, de renovatie en baggeren van de Volkeraksluizen en het «Impuls op het Groot Onderhoud».

Aanbestedingsmeevaller steenbekleding

Het taakstellend budget voor het project «steenbekleding Oosterschelde en Westerschelde» is in verband met een aanbestedingsmeevaller verlaagd. Daarnaast zijn kasschuiven binnen dit artikelonderdeel doorgevoerd ten behoeve van de financiering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de verkenning Afsluitdijk.

Aanleg spoor

Vanuit het planstudiebudget spoor zijn er middelen ingezet voor tekorten bij de realisatie van sporen in Arnhem en Den Haag Centraal Station 2011/2012. Daarnaast is een deel van het aanlegbudget vrijgemaakt voor Beheer en Instandhouding spoor, met name voor de projecten Brandweerkorps Kijfhoek, evaluatie MER Betuweroute en A15 Zettingen (onderdeel van de Betuweroute).

Aanleg spoor: planstudie

De onderuitputting is ontstaan door de recente opgaaf van Prorail. Dit is met name zichtbaar bij Programma Hoog frequent spoor (PHS) 19 mln., Openbaar vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad (OV-SAAL) 7 mln., Traject Oost 4 mln. en Amsterdam Zuidas 4 mln. De start van de planuitwerkingsfase PHS heeft meer tijd in beslag genomen dan verwacht. Vooralsnog is er geen sprake van een vertraagde oplevering van de projecten. Binnen het OV SAAL project lopen diverse planstudies. Twee planstudies zijn afgerond en goedkoper uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd. Bij 3 andere planstudies is sprake van vertraging onder andere vanwege de koppeling aan de besluitvorming OV SAAL lange termijn en herdefiniëring vanwege «Kort Volgen».

Aanleg spoor: realisatie

Het aanlegprogramma spoor laat een overschrijding zien. Het gaat met name om de projecten Hanzelijn (15 mln.), Rotterdam Centraal (21 mln.) en Schiedam-Rijswijk, tunnel Delft (20 mln.).

Aansluiting Nuth/Parkstad

In eerste instantie was het beeld dat de aansluiting Nuth/Parkstad via artikel 14 Regionale lokale infrastructuur zou verlopen. Echter dit project zal op artikel 12 Hoofdwegennet worden verantwoord. Deze mutatie heeft met name hierop betrekking. Tegelijkertijd is er met een kasschuif aangesloten bij de geprogrammeerde voortgang.

B&I spoor: actieplan groei spoor en afrekening van B&I

De onderuitputting op dit project kent een tweetal oorzaken. Ten eerste is er 13 mln. van het budget niet aangewend. Verder leidt de afrekening van B&I tot een vordering van 20 mln.

B&O hoofdwegen en watersystemen vervanging en renovatie

De hogere uitgaven in 2011 voor het Beheer en Onderhoud van de wegen ontstaan door de versnelde renovatie van de Vlaketunnel (37 mln.) en onderhoudswerkzaamheden als gevolg van vorstschade (5 mln.).

Daarnaast is aan het onderhoudsbudget wegen en watersystemen (respectievelijk 47 mln. en 44 mln.) toegevoegd ingevolgde de in de brief «Prioritering investeringen mobiliteit en water» van 14 juni 2011 (Kamerstukken II, 2010–2011, 32 500 A, nr 83) aangekondigde maatregelen om het beheer en onderhoud van het Hoofdwegennet, Hoofdvaarwegennet en de Hoofdwatersystemen onder controle en in balans te brengen met de investeringsambities. Anderzijds is het budget onderhoud hoofdwegennet technisch verlaagd met 13,5 mln. als gevolg van de omzetting van de DFBM A15–Maasvlakte Vaanplein.

Beheer en Instandhouding spoor

Een deel van het aanlegbudget is vrijgemaakt voor Beheer en Instandhouding (Benl) spoor, met name voor de projecten Brandweerkorps Kijfhoek, evaluatie MER Betuweroute en A15 Zettingen. Daarnaast wordt een aanbestedingsmeevaller ingezet voor «Herstelplan Spoor». Tot slot wordt het aangepaste kasritme op InfraProvider door lagere markttrente aangewend voor kasproblematiek Benl.

Groot onderhoud Maasroute

De overheveling in 2011–2013 betreft een bijdrage van het «Impuls Groot Onderhoud» aan de Maasroute. Het taakstellend budget is met 40 mln. verhoogd, vanwege het meenemen van enkele geplande onderhoudswerkzaamheden in het aanleg contract van de Maasroute.

Harinxmakanaal en Winschotendiep

In het Bestuurlijk Overleg MIRT Voorjaar 2011 is tussen de provincies Friesland, Groningen en het ministerie van I&M afgesproken om een eensluidend voorstel voor het Beheer en Onderhoud van de noordelijke vaarwegen uit te werken ter besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg MIRT najaar 2011.

Tussen I&M en de provincies is overeenstemming bereikt over de overdracht van het Harinxmakanaal en Winschoterdiep naar de provincies en het opnemen van de hoofdvaarweg Lemmer–Delfzijl binnen het hoofdvaarwegennet.

De intentie is om het hiermee gemoeide bedrag geheel in 2011 te betalen aan de Noordelijke provincies, maar is onder voorbehoud van goedkeuring Provinciale Staten.

Hoofdwatersystemen o.a. waterkwaliteit RWS/HWBP en KRW

De hoofdoorzaken voor de onderuitputting op waterkwaliteit zijn:

- Voor het verbeterprogramma waterkwaliteit rijkswateren is gebleken dat de provincie de aanleg van zoetwaterkanalen niet zal uitvoeren. Hierdoor zullen de uitgaven niet meer in 2011 worden gemaakt, maar hoogstwaarschijnlijk in 2012 (75 mln.);
- Om meer inzicht te hebben in het productieproces bij de waterschappen is het contact tussen Hoog Water Bechermings Plan-programmabureau en de subsidienemer geïntensiveerd. Hierdoor is informatie gekomen van de uitvoerders van de subsidieprojecten HWBP waarop de prognose 2011 naar beneden is bijgesteld. (24 mln.);
- De budgetreeks van de projecten NURG (Nadere uitwerking Rivierengebied) en Keent wordt door middel van een kasschuif (naar latere jaren) aangepast op basis van een door de aannemer, op basis van contract/uitvoeringsplanning, ander gewenst kasritme (19 mln.);

- De taakstelling Kader Richtlijn Water heeft een vertragend effect gehad op de aanbestedingen (15 mln.);
- Lagere overheden hebben minder dan voorzien beroep gedaan op bijdrage regeling «bestrijding regionale wateroverlast» (17 mln.);
- Door vertraging bij het publiceren van de 2e tender van de regeling Innovatie Kader Richtlijn Water zijn de subsidiemiddelen later gecommiteerd dan verwacht. Hierdoor verschuiven de voorschotbetalingen;
- De lagere uitgaven 2011 hebben met name betrekking op het project HHS Delfland inzake Delflandse Kust. Deze zijn een gevolg van een planningsaanpassing van de aannemer. Het project zal in 2013 volgens planning worden opgeleverd (21 mln.).

Hoofdwatersystemen: Stuwen Lek

Het overschot is met name bij Stuwen Lek ontstaan. Begin 2007 is het project «Renovatie van de Sluis- en Stuwcomplexen in de Nederrijn en Lek» op basis van een D&C contract op de markt gebracht. Vanwege te hoge inschrijvingen is begin 2008 besloten om de aanbesteding te beëindigen. In plaats daarvan is gekozen voor Levensduurverlengend Variabel onderhoud. Voorafgaand aan de renovatie wordt nu een aantal noodzakelijke maatregelen opgepakt om uitval te voorkomen en veiligheid te waarborgen. Deze nieuwe situatie heeft geleid tot een nieuwe kasreeks en tot een onderbesteding in 2011.

HSL/BR: risicoreservering HSL, BR

De risicoreservering voor de Hogesnelheidslijn en de Betuweroute is dit jaar niet aangewend. Het budget schuift door naar 2012.

Kasschuif

Met deze kasschuif wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering. De kasschuif is tot en met 2020 budgettair neutraal. Het grootste deel van deze kasschuiven wordt veroorzaakt door het pas op een later moment binnenkrijgen van ontvangsten derden voor met name de projecten N33 Assen Zuid, A4 Burgerveen–Leiden, A4/A9 Badhoevedorp en de A4 Dinteloord–Bergen op Zoom.

Kasschuif HWBP

Middels deze kasschuif zijn de beschikbare budgetten voor Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in lijn gebracht met de actuele uitvoeringsplanning van de waterschappen.

Mega's niet VenV: Ruimte voor de Rivier

Deze mutatie betreft grondaankopen in het kader van Ruimte voor de Rivier. De grond is nodig voor de waterveiligheid en voor realisatie van de veiligheidsdoelstelling in 2015.

Mega's niet VenV: projecten Grens- en Zandmaas

Deze mutaties is noodzakelijk om aansluiting te krijgen met de reële kasplanning van beide projecten.

MIRT 2012 van planstudie naar realisatie

Het betreft hier overboekingen voor de projecten die van de planstudie naar de realisatiefase zijn overgegaan, zoals A4 Delft–Schiedam, A12 Zoetermeer–Zoetermeer centrum, A50 Ewijk–Valburg, en de A2 Passage Maastricht. Daarnaast zijn voor de planstudieprojecten A9 Alkmaar–Uitgeest en A13/A16/A20 Rotterdam realisatiekosten gemaakt. Met een kasschuif is aangesloten bij de geplande voortgang.

Omlabeling stimuleringspakket

De uitgaven in het kader van het stimuleringspakket van het kabinet Balkenende IV zijn binnen het uitgavenkader geplaatst. Het betreffen gelden uit de motie Van Geel voor de N57 Middelburg–Oosterscheldekering en de N18 bij Varsseveld (zie tegenhanger bij niet-relevante mutaties).

Overheveling van BenO naar aanleg

Deze mutatie betreft met name de overheveling van onderhoudsgelden voor het project Maasroute fase 2, naar het realisatieprogramma aanleg vaarwegen. Dit in verband met het meenemen van enkele geplande onderhoudswerkzaamheden in het aanleg contract van de Maasroute.

Planstudie spoor naar aanleg

Vanuit het planstudiebudget spoor zijn middelen ingezet voor tekorten bij de realisatie van sporen in Arnhem en Den Haag Centraal Station 2011/2012. Daarnaast zijn planstudiemiddelen ingezet voor tekorten bij de realisatie van sporen in Arnhem en Den Haag Centraal Station 2011/2012.

Planstudieprogramma

Het taakstellend budget voor het project «steenbekleding Oosterschelde en Westerschelde» is in verband met een aanbestedingsmeevaller worden verlaagd. De gelden worden ingezet binnen het waterdomein.

PPS contract A59

Met de provincie Noord-Brabant is overeengekomen om de jaarlijkse betaling voor het PPS (Publiek Private Samenwerking)contract A59 versneld en in één bedrag te betalen.

Reg.lok: RGW Oost, A12 Gouwe

Bij het project Rijn Gouwelijn Oost is 72 mln. onderuitputting, vanwege het opnieuw uitwerken van de plannen door een nieuw college. Het subsidieproject N201 is vertraagd doordat de Provinciale Staten de planning van de mijlpalen hebben aangepast (23 mln.). Voor het overige gaat het met name om A12 Parallelstructuur Gouweknoop (16 mln.), N201 (23 mln.) en Eindhoven–Helmond (13 mln.).

Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn mobiliteitsfondsen

De bestuursovereenkomst RSP-ZZL met Het Noorden omvat onder andere een mobiliteitsfonds.

De regio heeft aangegeven nog in december een extra storting te doen. Dit ondermeer om met de extra middelen in het fonds financieringsmanagement op het totale pakket aan maatregelen van de RSP-ZZL deal toe te kunnen passen.

Risicoreservering HSL Zuid

Het betreft de verlaging van de risicoreservering Hogesnelheidslijn Zuid/Betuweroute ten gunste van de Elektro-Magnetische Compatibiliteit (EMC) problematiek, conform de 26ste voortgangsrapportage (Kamerstukken II 2009–2010, 22 026, nr. 314).

Stalen kunstwerken

Het budget 2011 voor stalen kunstwerken is gebaseerd op globale ramingen van het totale project. Inmiddels is er meer inzicht in de daadwerkelijke planning en de bijbehorende meerjarige kostenramingen. Met name op basis van deze inzichten is het budget voor 2011 bijgesteld.

Toedelen voordelig saldo 2010

In 2010 was er een voordelig saldo op het Infrastructuurfonds. Het bedrag komt ten gunste c.q. ten laste van het artikel waarop dit ontstaan is.

Wegen: o.a. A15 Maasvlakte Vaanplein

De onderuitputting is met name veroorzaakt door vertragingen bij de aanleg van het project (86 mln.). Het gaat hier om vertraging op het niet-DBFM deel van de A15 Maasvlakte Vaanplein, dus op zaken als grondaankopen, post onvoorzien en risicoreservering.

Voor het overige gaat het om de som (vertragingen en versnellingen) van diverse projecten. De budgettair belangrijkste zijn A1/A6/A9 (55 mln.), A2/A76 Maatregelenpakket Limburg (54 mln.), Dynamisch Verkeer Management (15 mln.), A2 Holendrecht–Oudenrijn (26 mln.), A2 passage Maastricht (23 mln.), project Zichtbaar Slim en Meetbaar (37 mln.).

Diversen – beleidsmatige mutaties

Deze post bestaat uit meerdere mutaties, met name een onderuitputting bij de Betuweroute, onderuitputting bij de Regio Specifieke Pakketten budgetten en onderuitputting bij het ecologisch herstel van het Eem en Gooimeer. Verder heeft er bij Voorjaarsnota een technische kasschuif plaatsgevonden bij het Infrastructuurfonds ten behoeve van optimalisatie van het kasritme van de Staat. Deze mutatie bevat een bijstelling daarvan.

Aanpassing kasritme basispakket Beheer en Onderhoud

Om het kasritme van de staat te optimaliseren is een uitgave van 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet die voorzien was voor 2011, al in 2010 bij Najaarsnota voldaan.

DBFM-omzetting A15 Maasvlakte Vaanplein

Het project wordt als DBFM aanbesteed. Hierdoor zijn de budgetten voor 2011 omgezet in een meerjarige reeks waarmee te zijner tijd aan de contractuele betalingsverplichtingen kan worden voldaan.

Diverse boekingen

Dit betreft diverse overhevelingen naar hoofdstuk XII I&M naar zowel artikel 34 «Betrouwbaar netwerk» en artikel 39.02 «BDU». Deze overhevelingen betreffen met name projectdirectie Beter Benutten, Campagne Heel Nederland Fietst, Netwerk Spoor en WROOV.

Kasschuif bestuursakkoord water

Er heeft een kasschuif plaats gevonden op het Infrastructuurfonds die het sluiten van het bestuursakkoord water mogelijk maakt. Zowel binnen deze kabinetsperiode als daarna is deze schuif intertemporeel budgettair neutraal.

Verdeling loon en prijsbijstelling

Het betreft de verdeling van de loon en prijsbijstelling.

Vervroegde aflossing lening

In de begroting is de vervroegde aflossingen van leningen uit de vrijval van Strukton verwerkt. Abusievelijk is vergeten de technische verwerking hiervan op de uitstaande leningen te corrigeren op artikel 18 vanuit het jaar 2012.

Verwerking DBFM-contract A12

De uitgaven voor het traject A12 Lunetten–Veenendaal zijn conform de begrotingsregels voor PPS (Publiek Private Samenwerking) uitgesmeerd over de jaren. Daarnaast zijn de beschikbare begrotingsbedragen in overeenstemming gebracht met het kasritme van het DBFM contract.

Verwerking technische kasschuif tbv rijksbrede problematiek

Om het kasritme van de Staat te optimaliseren, heeft er bij Voorjaarsnota een kasschuif plaats gevonden. Het betreft diverse technische boekingen die via de begroting van I&M verlopen.

Diversen – technische mutaties

De grootse posten binnen de technische diversen post betreffen ten eerste de finale BTW-compensatie (11 mln.) ten behoeve van de Betuweroute en Hoge Snelheidslijn, welk eenmalig aan de begroting van I&M is toegevoegd. Ten tweede het amendement 13 van het lid De Rouwe ten behoeve van de N23 (21,6 mln.) en ten derde een overboeking naar het Gemeentefonds en het Provinciefonds in het kader van het Regiospecifiek pakket Zuiderzeelijn (21,2 mln.).

Betaling aan Prorail

Ontvangsten uit de verkoop van Strukton zijn ingezet om leningen van Prorail af te lossen.

Diversen – niet tot ijklijn behorend

Bij het project Zandmotor en Quick Wins binnenhavens ontstaat in 2010 een onderuitputting van respectievelijk 28 mln. en 9 mln.

Afrekening subsidie Prorail

De hogere ontvangsten van 101 mln. betreft voornamelijk de afrekening van de subsidie 2009/2010 van Prorail.

Factuur waterschappen

De factuur aan de waterschappen zijn eind 2011 verstuurd, aangezien de betalingstermijn van deze factuur 10 weken is, hebben zij tot begin 2012 de tijd om te betalen. In verband hiermee zijn er in 2011 lagere ontvangsten gerealiseerd.

Diversen – mee en tegenvallers

De lagere ontvangst wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- A57 Veersedam–Middelburg. Een van de declaraties aan de Provincie Zeeland is niet in 2011 ontvangen. De ontvangst wordt nu in 2012 verwacht;
- A20 Aansluiting Moordrecht. In de uitvoeringsovereenkomst is afgesproken dat de provincie Zuid-Holland 15% van de kosten voor de aansluiting bijdraagt. De ontvangst van deze bijdrage wordt pas gerealiseerd na uitvoering van werkzaamheden;
- A9 Badhoevendorp. In verband met de vertraging is er met de bestuurlijke partners overeengekomen dat de ontvangsten ook worden opgeschort.

BTW, gebaggerd zand, Walradar Noordzee kanaal

Deze per saldo lagere ontvangsten zijn het gevolg van een lagere terugontvangst van teveel betaalde BTW op de brugverhoging Roosteren/ Echt, tegenvallende resultaten bij het vermarkten van gebaggerd zand en anderzijds een niet in de begroting geraamde ontvangst op het project Baggeren Boven- en Beneden Merwede.

Verder is 14,2 mln. overgeboekt naar 2012 in verband met lagere ontvangsten op Walradar Noordzeekanaal (als gevolg van vertragingen in de start van dit project) en de overige aanleg ontvangsten (te hoge raming die volgend jaar na analyse zal worden aangepast).

Kasschuif

Met deze kasschuif is er zoveel mogelijk aangesloten bij de actuele inzichten in de programmering. De kasschuif is tot en met 2020 budgettair neutraal. Het grootste deel van deze kasschuiven wordt veroorzaakt door het pas op een later moment binnenkrijgen van ontvangsten derden voor met name de projecten N33 Assen Zuid, A4 Burgerveen-Leiden, A4/A9 Badhoevedorp en de A4 Dinteloord-Bergen op Zoom.

Diversen – beleidsmatige mutaties – ontvangsten

De diverse verminderde ontvangsten zijn HHS Delfland, A12 en N57.

Aanpassing kasritme basispakket beheer en onderhoud

Om het kasritme van de staat te optimaliseren is een uitgave van 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet die voorzien was voor 2011, al in 2010 bij Najaarsnota voldaan.

Diverse boekingen

Dit betreft diverse overhevelingen naar hoofdstuk XII I&M naar zowel artikel 34 «Betrouwbaar netwerk» en artikel 39.02 «BDU». Deze overhevelingen betreffen met name projectdirectie Beter Benutten, Campagne Heel Nederland Fietst, Netwerk Spoor en WROOV.

Zandmotor en Quick wins binnenhavens

Bij het project Zandmotor en quick wins binnenhavens is in 2010 een onderuitputting ontstaan van respectievelijk 28 mln. en 9,3 mln. Dit bedrag wordt in 2011 weer aan de begroting van I&M toegevoegd.

Diversen – technische mutaties

Dit zijn overboekingen met hoofdstuk 12.

Diversen – niet tot de ijklijn behorend

Het gaat hierbij om de omlabeling van het stimuleringspakket.

Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	9,1
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Toevoeging eindsaldo 2010	12,9
Diversen	- 6,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	6,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	15,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	15,9

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	9,1
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	1,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	1,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	10,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	10,5

Toevoeging eindsaldo 2010

Het positief eindsaldo 2010 is in 2011 aan de DGF-begroting toegevoegd.

BTW-compensatiefonds

G BTW-COMPENSATIEFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	2 844,2
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Stand voorlopige rekening	- 237,7
Voorlopige realisatie	196,7
Diversen	- 14,9
	- 55,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 55,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	2 788,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	2 788,3

G BTW-COMPENSATIEFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Stand voorlopige rekening

Op basis van de realisatiecijfers van de Belastingdienst is het uitgavenbedrag van het BTW-compensatiefonds uiteindelijk lager uitgekomen dan het bedrag dat voor 2011 bij 2e supplettoire begroting aan de Kamer is gemeld. Gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's hebben ca. 238 mln. minder gedeclareerd dan bij Najaarsnota werd geraamd.

Voorlopige realisatiecijfers

De Jaarbeschikkingen over 2010, de ingediende voorschotverzoeken over 2011 en de uitbetaalde btw-bedragen in de eerste helft van het jaar 2011 gaven aanleiding om het BTW-compensatiefonds met ca. 197 mln. te verhogen bij Miljoenennota 2012.

Waddenfonds

H WADDENFONDS: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	80,5
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Leegboeking ivm overgang naar Provinciefonds	- 33,0
Onderuitputting 2011	- 66,2
Overheveling eindsaldo 2010	27,8
Diversen	6,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 65,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	15,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	15,4

H WADDENFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	33,9
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Leegboeking ivm overgang naar Provinciefonds	- 33,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 33,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,9

Leegboeking ivm overgang naar Provinciefonds

Vooruitlopend op de decentralisatie van het Waddenfonds in 2012 zijn de middelen voor 2011 al ter beschikking gesteld aan de Waddenprovincies via de decentralisatie-uitkering. De Waddenprovincies krijgen de bevoegdheid om de middelen te besteden, waarbij vastgehouden wordt aan de doelen van het Waddenfonds. Het voornemen tot decentralisatie stond in het regeerakkoord.

Overheveling eindsaldo 2010

De onderuitputting op het Waddenfonds uit 2010 is in 2011 toegevoegd.

Onderuitputting 2011

De onderuitputting op het Waddenfonds uit 2011 komt door vertraging van projecten en omdat er in 2011 geen tender is uitgeschreven. De onderuitputting van 66 mln. wordt in 2012 aan het provinciefonds toegevoegd

Diversen

Begroting van het Waddenfonds moet gelijk lopen aan de begroting 12 art. 52 voor het afboeken naar Provinciefonds. Hiervoor is een kasschuif nodig.

Leegboeking ivm overgang naar Provinciefonds

Vooruitlopend op de decentralisatie van het Waddenfonds in 2012 zijn de middelen voor 2011 al ter beschikking gesteld aan de Waddenprovincies via de decentralisatie-uitkering. De Waddenprovincies krijgen de bevoegdheid om de middelen te besteden, waarbij vastgehouden wordt aan de doelen van het Waddenfonds. Het voornemen tot decentralisatie stond in het regeerakkoord.

BES-fonds

I BES-FONDS: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	21,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,7
	0,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,1
	3,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	3,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	25,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	25,1
I BES-FONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Diversen

De diversenpost bestaat voornamelijk uit de overheveling van middelen van de begroting van VWS naar het BES-fonds voor de zorgpremies van de overheidswerkgevers in Caribisch Nederland. Bij de vorming van het fonds was hier geen rekening mee gehouden. Daarnaast is de vrije uitkering in 2011 geïndexeerd om te compenseren voor stijgend prijspeil op de eilanden.

Prijsbijstelling

PRIJSBIJSTELLING: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	500,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Nominale ontwikkeling	63,2
Sociale zekerheid	
Diversen	- 2,0
Zorg	
Diversen	4,5
	65,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Uitkeren tranche 2011	- 536,9
Diversen	- 1,7
Sociale zekerheid	
Diversen	- 7,5
Zorg	
Diversen	- 19,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 0,7
	- 566,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 500,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

PRIJSBIJSTELLING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Nominale ontwikkeling

Op de aanvullende post Prijsbijstelling worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te compenseren voor de prijsontwikkeling. Deze compensatie wordt in beginsel jaarlijks van de aanvullende post overgeboekt naar de departementale begrotingen. De volledige prijsbijstelling voor het jaar 2011 is uitgekeerd. De indexering van de prijsbijstelling wordt aangepast aan de macro-economische ontwikkeling.

Uitkeren tranche 2011

De prijsbijstelling tranche 2011 is overgeboekt naar de departementale begrotingen.

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVOORWAARDEN: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	1 059,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Nominale ontwikkeling	91,3
Diversen	0,0
Sociale zekerheid	
Nominale ontwikkeling	20,9
Diversen	0,0
Zorg	
Diversen	2,2
	114,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonontwikkeling collectieve sector	- 720,0
Sociale zekerheid	
Loonontwikkeling collectieve sector	- 60,0
Zorg	
Diversen	- 10,0
	- 790,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling tranche 2011	- 310,7
Diversen	- 13,1
Sociale zekerheid	
Loonbijstelling tranche 2011	- 61,8
Diversen	13,1
Zorg	
Diversen	- 8,8
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 2,1
	- 383,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 1 059,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

ARBEIDSVOORWAARDEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Nominale ontwikkeling

Als gevolg van nieuwe inzichten op basis van ramingen van het Centraal Planbureau in de ontwikkeling van de lonen en de sociale werkgeverslasten is de uitgavenraming voor de loonbijstelling bijgesteld.

Loonontwikkeling collectieve sector

Dit betreft maatregel E1 uit het regeerakkoord.

Loonbijstelling tranche 2011

De loonbijstelling tranche 2011 is overgeboekt naar de departementale begrotingen.

Koppeling uitkeringen

KOPPELING UITKERINGEN: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	124,3
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Nominale ontwikkeling	- 124,4
Diversen	0,1
	- 124,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 124,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

KOPPELING UITKERINGEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6,9
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Diversen	- 6,9
	- 6,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 6,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Nominale ontwikkeling

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

Indexering Wet Studiefinanciering

INDEXERING WSF: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	6,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,7
	- 0,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 4,2
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 1,2
	- 5,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 6,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

INDEXERING WSF: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Diversen uitgaven

Op deze aanvullende post wordt de bijstelling voor de nominale ontwikkeling van de uit te keren studiefinanciering, de bedragen voor de WTOS (wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten) en de les gelden gereserveerd. Deze aanvullende post worden gedurende het jaar geactualiseerd op basis van ramingen van het CPB. Bij voorjaarsnota 2011 is het bijstellingbudget overgeboekt naar begrotingshoofdstuk 8 (OCW).

Homogene Groep Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011	6 029,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bnp aanpassing	- 107,4
Diversen	- 3,2
	- 110,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Apparaatsuitgaven	- 62,3
Armoedevermindering	164,8
Asieltoerekening	- 66,7
Beveiliging ambassades (naar defensie)	- 16,1
Clean Development Mechanism	- 46,1
Eindejaarsmarge HGIS opboeken	68,1
HIV/Aids	- 37,2
Humanitaire hulpverlening	40,2
Joint Implementation	- 19,3
Kasschuif multilaterale banken en fondsen	- 50,0
Milieu en water	- 32,7
Nominaal en onvoorzien	- 34,4
Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	- 36,3
Onderwijs en kennis	- 122,9
Participatie civil society	75,3
Regeerakkoord: OS gemiddeld op 0,7% BNP	- 340,0
Regeerakkoord: toerekening conform ODA-criteria	- 60,0
Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	25,9
Schadeloosstelling veteranen	- 107,2
Schuldkwijtschelding	90,0
Vrijval budget voorziening crisisbeheersingsoperaties	- 33,0
Water en stedelijke ontwikkeling	18,3
Diversen	- 45,6
	- 627,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Koersverschillen	42,5
Diversen	14,0
	56,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	- 681,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	5 347,8

**HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2011
Stand Miljoenennota 2011	140,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,1
	2,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Koersverschillen	38,7
Diversen	13,1
	51,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Koersverschillen	42,5
Diversen	14,0
	56,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	110,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	250,7

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie waarin de uitgaven aan Internationale Samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen. Het ODA-deel van het HGIS budget is gekoppeld aan het bruto nationaal product (bnp) en wordt gecorrigeerd voor veranderingen van het bnp. Het non-ODA deel van de HGIS wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt via de begroting van Buitenlandse Zaken verantwoord.

BNP aanpassing

Als gevolg van macro-economische ontwikkelingen is de omvang van de HGIS bijgesteld.

Apparaatsuitgaven

De onderuitputting op dit artikel wordt vooral veroorzaakt door lagere personeelskosten, investeringen in buitenlandse huisvesting en IT investeringen. De onderuitputting wordt deels veroorzaakt door een lagere bezetting en deels door lagere loonkosten van het lokaal en uitgezonden personeel. De lagere kosten op huisvesting zijn met name het gevolg van politieke ontwikkelingen in een aantal landen en heeft ook betrekking op de geplande reorganisatie van het postennet. Er is minder uitgegeven aan IT vanwege meevallers als gevolg van scherpe contract-onderhandelingen en de langere doorlooptijd van een aantal hardware-investeringen.

Armoedevermindering

Deze mutatie wordt veroorzaakt door aanpassingen in de betalingsritmes van de contributie aan UNIDO en aan de Wereldbank voor betalingen aan het Multilateral Debt Relief Initiative en het Heavily Indebted Poor Countries Initiative. Tenslotte is deze mutatie in belangrijke mate het gevolg van het parkeer karakter van dit artikel. Wijzigingen in het totale ODA-budget (bijv. BNP-cijfers) worden op dit artikel opgevangen.

Asieltoerekening

De kosten van eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden zijn volgens internationale afspraken toegerekend aan ODA. De toerekening is vastgesteld op basis van de relevante variabelen. Definitieve afrekening vindt plaats in jaar t+1 bij Voorjaarsnota, waarbij alle relevante realisatiegegevens van voorafgaand jaar meegenomen worden. De hogere asieltoerekening leidt tot herprioritering binnen het ontwikkelings-samenwerkingbudget.

Beveiliging ambassades (naar Defensie)

Er is budget overgeheveld naar Defensie in verband met de investering van de persoonsbeveiliging op ambassades in hoog-risico landen aan de Koninklijke Marechaussee.

Clean Development Mechanism

Als gevolg van vertragingen en uitvallende projecten, is er sprake van onderuitputting bij het CO₂-reductieprogramma *Clean Development Mechanism*.

Eindejaarsmarge HGIS opboeken

De onderuitputting in 2010 is via de eindejaarsmarge doorgeschoven naar 2011. Vervolgens is deze verspreid over meerdere jaren uitgedeeld aan de HGIS-departementen.

HIV/AIDS

De verlaging van het budget op HIV/Aids komt uit verschillende programma's. De bijdragen aan GFATM, UNFPA, UNAIDS en WHO zijn verlaagd. Ook is het budget van de bilaterale landenprogramma's verlaagd. Hier staat tegenover dat bij de behandeling van de Basisbrief Ontwikkelingssamenwerking voor HIV/Aids twee amendementen zijn aangenomen waardoor het budget op dit onderdeel verhoogd is. Het betreft de amendementen Dijkhoff/Irrgang (nr. 22) en Ferrier/Dijkhoff (nr. 55). Per saldo is er sprake van een verlaging.

Humanitaire hulpverlening

De verhoging van het budget wordt met name veroorzaakt door hogere noodhulpuitgaven ten behoeve van Somalië, Soedan en Jemen.

Joint Implementation

De mutatie wordt veroorzaakt door een ongunstig investeringsklimaat. Hierdoor zijn de investeringen bij projecten in het buitenland op het gebied van reductie van broeikasgasemissie lager uitgekomen dan geraamd.

Kasschuif multilaterale banken en fondsen

Zoals vastgesteld in de Basisbrief Ontwikkelingssamenwerking heeft er een kasschuif van de betalingen aan de Wereldbank/IDA ter grootte van 50 mln. plaatsgevonden.

Milieu en water

In de Focusbrief Ontwikkelingssamenwerking is aangekondigd dat effectief waterbeheer een van de speerpunten is binnen het OS-beleid, en om die reden is er geïntensiveerd. Daarentegen is op het thema milieu en klimaat bezuinigd.

Nominaal en onvoorzien

De middelen op het artikel *Nominaal en onvoorzien* zijn niet volledig uitgeput en er doet zich vrijval voor.

Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden

De verlaging op dit artikel betreft een saldo en wordt mede veroorzaakt door vertraagde betalingen aan de Faciliteit Opkomende Markten, het FMO-fonds MASSIF en het Global Agriculture and Food Security Program. Daartegenover staan hogere uitgaven voor het Programma Uitgezonden Managers en de Private Infrastructure Development Group.

Onderwijs en Kennis

De verlaging wordt grotendeels verklaard door de verschillende bezuinigingen die in de Basisbrief en Focusbrief Ontwikkelingssamenwerking aangekondigd zijn. Het betreft de verlaging van de landenprogramma's die deels wordt ingevuld door de vermindering van het aantal partnerlanden. Ook worden de bijdrages aan het Education for All/Fast Track Initiative, UNICEF, en het budget van het internationaal onderwijsprogramma verlaagd.

Participatie civil society

De verhoging van het budget voor participatie civil society wordt veroorzaakt door een bijstelling van het budget voor Medefinancieringsstelsel (MFS), zowel I als II. Voor MFS I is een verhoging voorzien vanwege het betalen van nog lopende verplichtingen. Voor MFS II wordt de stijging veroorzaakt doordat betalingen voor latere jaren naar 2011 gebracht zijn om zodoende tegemoet te komen aan de wens van de organisaties de bezuinigingen op MFS geleidelijker te laten verlopen. Ten slotte worden vanuit de relevante artikelen bedragen overgeheveld om zodoende alle MFS uitgaven te bundelen binnen het artikel voor participatie civil society.

Regeerakkoord: OS gemiddeld op 0,7% BNP

Dit betreft maatregel D1 uit het regeerakkoord.

Regeerakkoord: toerekening conform ODA-criteria

Dit betreft maatregel D2 uit het regeerakkoord.

Regionale stabiliteit en crisisbeheersing

De verhoging van het budget houdt verband met intensiveringen op het gebied van wederopbouw, onder andere in Afghanistan, Burundi, Congo en Guatemala. Daarnaast is de bijdrage aan de VN voor VN-vredesmissies verhoogd. De oorzaak hiervoor is dat de werkelijke uitgaven voor VN vredesmissies door toename van het aantal internationale conflicten is gestegen. Hiermee wordt ook de Nederlandse bijdrage groter.

Schadeloosstelling veteranen

Ter eenmalige compensatie van veteranen die voor 1 juli 2007 gewond zijn geraakt als gevolg van inzet in voormalig missiegebieden, is 107 mln. uit de onderuitputting van de HGIS-voorziening crisisbeheersingsoperaties op de begroting van Defensie overgemaakt naar de reguliere begroting van Defensie.

Schuldkwijtschelding

Mede als gevolg van de onrust na de presidentsverkiezingen in Ivoorkust is het bereiken van het HIPC-eindpunt (Heavily Indebted Poor Countries) vertraagd. Deze vertraging (90 mln. euro) loopt mee in de post «Onderuit-

putting diverse begrotingen». De verwachting is dat de uiteindelijke kwijtschelding nu eind 2012 zal plaatsvinden. Omdat schuldkwijtschelding meetelt voor de ODA-prestatie van 0,7 procent BNP, is in 2011 meer ruimte ontstaan voor andere ODA-uitgaven.

Vrijval budget voorziening crisisbeheersingsoperaties

De vrijval doet zich voor vanwege een tragere opbouw van de geïntegreerde politietrainingsmissie in Kunduz, onderuitputting als gevolg van de beëindiging van de Libië-missie en meevallers in de redeployment van materieel uit Uruzgan.

Water en stedelijke ontwikkeling

Er heeft een versnelling plaatsgevonden in het centrale drinkwater en sanitatie programma; het UNICEF Water, Sanitation and Health Programma (WASH) kent een succesvol verloop waardoor een grotere liquiditeitsbehoefte ontstond. Daarnaast is een eerste betaling aan de Water Financing Facility van de Asian Development bank gedaan.

Koersverschillen – uitgaven en ontvangsten

Het betreft hier een meevaller vanwege koersverschillen, die veroorzaakt zijn door een positief resultaat op transacties in buitenlandse valuta met name als gevolg van de EUR-USD schommelingen. De mutatie is zowel aan de uitgaven- als aan de ontvangstenkant verwerkt.

Aanvullende Post Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	- 345,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Invulling in=uit-taakstelling	1 359,0
RA: immigratie en integratie	51,4
RA: immigratie en integratie (uitkering)	- 51,4
RA: natuur en leefomgeving	30,0
RA: natuur en leefomgeving (kasschuif pas)	- 25,0
RA: veiligheid	490,0
RA: veiligheid (uitkering justitieketen)	- 100,0
RA: veiligheid (kasschuif nationale politie)	- 90,0
RA: veiligheid (uitkering politie)	- 300,0
RA: zorg	20,0
RA: zorg (uitkering)	- 20,0
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 966,5
Reserve EL&I	60,0
Reserve EL&I: uitkering apurement	- 60,0
Reserve voorjaar	500,0
Reserve voorjaar (inzet)	- 500,0
Vrijval diversen	- 43,8
Diversen	0,7
Sociale zekerheid	
Diversen	- 12,0
Zorg	
Ra: zorg	142,0
Ra: zorg (uitkering)	- 142,0
Diversen	- 1,8
	340,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,4
Zorg	
Diversen	1,7
	5,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	345,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

ALGEMEEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	0,0

Invulling in=uit-taakstelling

De voor 2011 ingeboekte in=uit-taakstelling is volledig ingevuld; de stand FJR 2011 voor de Aanvullende Post Algemeen is 0. Het bedrag van 1 359 mln. bestaat uit 372 mln. die reeds bij Startnota was geboekt als invulling van een in=uit-taakstelling uit 2010 (Infrafonds) en uit 987 mln. invulling van de totale in=uit-taakstelling in 2011.

RA: Immigratie en integratie

Dit betreft intensiveringen (C) voor immigratie en integratie uit het regeerakkoord.

RA: Natuur en leefomgeving

Dit betreft intensiveringen (F) voor natuur en leefomgeving uit het regeerakkoord. Bij reeks F1 vindt een kasschuif plaats om het kasritme aan te passen aan de behoefte.

RA: Veiligheid

Dit betreft intensiveringen (B) voor veiligheid uit het regeerakkoord. Tranche 2011 van reeks B1 is bij ISB overgeheveld naar de V&J begroting. Reeks B2 wordt in zijn geheel overgeheveld naar de begroting van BZK (bij ISB) en naar V&J (bij Voorjaarsnota). Daarnaast zijn de middelen behorend bij maatregel A2 voor de nationale politie, geschoven in de tijd.

RA: Zorg

Dit betreft intensiveringen (A) voor de zorg uit het regeerakkoord (Rbg-eng middelen).

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

Dit is de in=uit-taakstelling 2011 die bij VJN 2011 is ingeboekt. Deze 967 mln. kwam bovenop een in=uit-taakstelling van 20 mln. uit een eerder jaar (HGIS). Opgeteld levert dit 987 mln. die nu volledig is ingevuld.

Reserve EL&I

Om het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie in de gelegenheid te stellen toekomstige financiële correcties vanuit de EU op te kunnen vangen is een eerder voor dit doel gereserveerd bedrag vrijgemaakt op de aanvullende post. Het betreft correcties op Nederlandse declaraties bij Europese fondsen voor die gevallen, waarbij de uitvoering naar de mening van de Commissie niet conform Europese regelgeving heeft plaatsgevonden en waarbij Nederland geen verdere mogelijkheden meer heeft om het correctiebesluit ongedaan te maken.

Reserve voorjaar

Bij Startnota is een reserve voor het voorjaar 2011 op de Aanvullende Post geboekt. Hiervoor is voor de jaren 2012 t/m 2015 een taakstelling ingeboekt om het beeld intertemporeel te laten sluiten. Deze reserve en de bijbehorende taakstelling zijn bij Voorjaarsnota 2011 en Miljoenennota 2011 volledig ingevuld.

Vrijval diversen

Op de Aanvullende Post worden middelen per definitie tijdelijk «geparkeerd». Voor de herziening van de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk was op Aanvullende Post een reservering opgenomen om de schulden van de Antillen te saneren. Per 10 oktober 2010 is de schuldsanering Antillen afgerond en daarom vallen de hiervoor gereserveerde middelen vrij.

RA: Zorg

Dit betreft intensiveringen (A) voor de zorg uit het regeerakkoord (BKZ middelen).

Consolidatie

CONSOLIDATIE: UITGAVEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	- 9 131,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afboeken consolidatie FES	2 722,6
Afboeken consolidatie	26,4
Consolidatie	- 1 145,8
	1 603,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	1 603,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	- 7 528,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	- 7 528,2

CONSOLIDATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2011
Stand Miljoenennota 2011 (excl. IS)	- 9 131,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afboeken consolidatie FES	2 722,6
Afboeken consolidatie	26,4
Consolidatie	- 1 145,8
	1 603,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2011	1 603,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011 (subtotaal)	- 7 528,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011	- 7 528,2

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbeltellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het «bruto-boeken» houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Door de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen via de begroting van Infrastructuur & Milieu aan het Infrastructuurfonds.

Afboeken consolidatie FES

De post consolidatie is met de ontmanteling van het FES bij Startnota gecorrigeerd.

Internetbijlage 6 Staatsbalans 2011 en toelichting op de afzonderlijke balansposten

1.1. Inleiding Staatsbalans

De bijlage Staatsbalans omvat de balans van de Staat der Nederlanden ultimo 2011, die is afgezet tegen de balans ultimo 2010, zoals gepubliceerd in het Financieel Jaarverslag van het Rijk (FJR) 2010.

Met de Staatsbalans kan inzicht worden verkregen in:

- omvang en samenstelling van het vermogen van de Staat;
- de wijzigingen in de vermogensbestanddelen in het afgelopen jaar;
- de oorzaken van deze wijzigingen.

Als waarderingsstelsel wordt het Europees Stelsel van nationale en regionale rekeningen gebruikt (ESR 1995), dat op grond van Europese vereisten ook wordt gebruikt voor de vaststelling van EMU-saldo en EMU-schuld. De staatsbalans beperkt zich tot de bezittingen, vorderingen en schulden van het Rijk.

De staatsbalans is geen instrument waarmee informatie over toekomstige ontwikkelingen van de overheidsfinanciën kan worden gegeven. Hiervoor worden andere documenten beschikbaar gesteld.

Ter uitvoering van de motie-Van Geel, ingediend tijdens het Verantwoordingsdebat 2010, heeft de Algemene Rekenkamer in 2011 een onderzoek naar de Staatsbalans uitgevoerd. Naar aanleiding van dit onderzoek is een discussie gevoerd met leden van de Eerste en Tweede Kamer en heeft een schriftelijk overleg met de Tweede Kamer plaatsgehad over de informatievoorziening over de overheidsfinanciën. Er bleek behoefte te bestaan aan meer duidelijkheid over de rol die de Staatsbalans vervult in relatie tot andere documentatie.

Daarom is dit jaar in paragraaf 2.5 van het Financieel jaarverslag van het Rijk een overzicht gegeven van de documenten die het meest belangrijk zijn voor het kunnen beoordelen van de overheidsfinanciën. Samengevat is hier het volgende vermeld:

De Staatsbalans in relatie tot andere documenten

In hoofdstuk 2 van het FJR zijn de ontwikkelingen weergegeven in uitgaven en inkomsten en in het EMU-saldo en de EMU-schuld, die hiervan een resultante zijn. De EMU-schuld geeft de bruto schuld van de overheid weer, maar biedt daarmee geen volledig inzicht in de financiële positie van de overheid; hiervoor moeten ook de bezittingen in ogenschouw worden genomen. De Staatsbalans geeft een overzicht van de omvang en samenstelling van het vermogen van de Staat en daarmee van de bezittingen én schulden. Meer specifiek is in de Monitor Financiële Interventies, die bij iedere budgettaire nota wordt uitgebracht, informatie opgenomen (waar onder relevante balansposten) die betrekking hebben op de maatregelen, genomen naar aanleiding van de kredietcrisis.

Enkele beperkingen van de Staatsbalans zijn, dat de reikwijdte slechts de rijksoverheid beslaat en dat toekomstige rechten en verplichtingen (bijvoorbeeld belastingopbrengsten, uitgaven voor vergrijzing) niet op de balans zijn opgenomen. De reikwijdte van de Overheidsbalans, die het CBS bij de Nationale Rekeningen uitbrengt, strekt zich uit tot de gehele overheid en geeft dus een vollediger beeld. Garanties zijn niet opgenomen op de balans, maar worden gepresenteerd in het Garantieoverzicht bij de Miljoenennota en het FJR.

Voor analyses over de houdbaarheid van de overheidsfinanciën ligt de focus op de toekomstige ontwikkeling van overheidsfinanciën. Dat betekent dat een inschatting nodig is van toekomstige uitgaven- en inkomstenstromen, gegeven de huidige budgettaire positie. Dit zijn geen balansgrootheden. Houdbaarheid wordt vervolgens geanalyseerd aan de hand van een houdbaar schuldniveau op lange termijn. Het CPB gebruikt daarbij de methode van generational accounting en brengt eens in de vier jaar een vergrijzingsstudie uit. Voor de middellange termijn brengt het CPB Economische Verkenningen uit, met aandacht voor overheidsfinanciën bij ongewijzigd beleid. Het Ministerie van Financiën heeft in 2011 met de Schokproef Overheidsfinanciën inzicht willen geven in de ontwikkeling van de overheidsfinanciën indien forse schokken optreden.

De afgelopen jaren zijn de toelichtingen in de staatsbalans sterk uitgebreid. Ook in voorliggende staatsbalans is extra aandacht aan de toelichtingen besteed.

Onder de post A2, Overige niet-financiële activa, is onder andere het onroerend goed in bezit van het rijk opgenomen. Door de Algemene Rekenkamer is geconstateerd, dat de ministeries voor het rijksvastgoed dat zij in beheer hebben uiteenlopende waarderingsgrondslagen hanteren. Op dit moment worden binnen het beheer van de rijksbrede vastgoedportefeuille initiatieven genomen tot verbetering van de informatie over het vastgoed. Een eerste opstelling in de nieuwe vorm wordt voorzien voor 2013, terwijl in 2014 een meer definitieve opstelling beschikbaar moet zijn. De verbeterde opstelling zal te zijner tijd een plek krijgen in de staatsbalans/overheidsbalans.

1.2. Staatsbalans per 31 december 2011

De ontwikkeling van het staatsvermogen

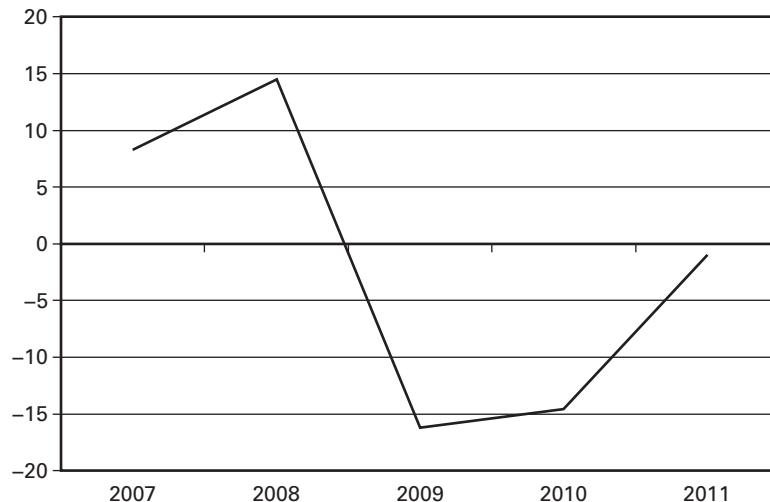
Het staatsvermogen is toegenomen van 14,5 miljard euro negatief in 2010 tot 1 miljard negatief in 2011. Hoewel in 2011 de staatschuld verder is toegenomen tot 55,3% bbp, laat de ontwikkeling van het staatsvermogen een lichte toename zien. Ten opzichte van 2010 is het totaal van niet-financiële activa fors gestegen, de totale vorderingen zijn licht gestegen en de totale schulden zijn sterk toegenomen (ca. 28 miljard).

De grootste mutaties betreffen de volgende posten. De winstrechten minerale reserves zijn gestegen als gevolg van herwaarderingen. In 2011 heeft er een prijsstijging in de winstrechten minerale reserves plaatsgevonden van 34,7 miljard. De waarde van de aandelen, securities en overige deelnemingen zijn gestegen als gevolg van volumeveranderingen, mutaties in de reserves en mutaties in het eigen vermogen. Ook de waarde van de staatsobligaties is sterk gestegen (39,3 miljard) als gevolg van volumemutaties (25,1 miljard) en prijsmutaties (14,2 miljard).

Voor een uitgebreidere toelichting op de afzonderlijke balansposten zij verwezen naar hoofdstuk 2 van deze staatsbalans.

Figuur 1. Ontwikkeling staatsvermogen

In Tabel 1 is de ontwikkeling van het vermogen van de Staat weergegeven, uitgesplitst naar de drie verklarende factoren: de mutatie van het EMU-saldo van het Rijk, de mutatie als gevolg van herwaardering van balansposten en de mutatie in netto financiële transacties.

Tabel 1 ontwikkeling staatsvermogen

(x € miljard)

1. Staatsvermogen ultimo 2010	- 14,5
2. Mutatie door EMU-saldo Rijk	- 17,2
3. Mutatie door herwaarderingen	31,4
– waarvan minerale reserves	34,8
– waarvan reserves deelnemingen	7,6
– waarvan staatsobligaties	- 14,2
4. Mutatie door netto financiële transacties en overig	- 0,7
5. Staatsvermogen ultimo 2011 (5= 1+2+3+4)	- 1,0

Deze posten kunnen als volgt worden toegelicht.

Het EMU-saldo van de overheid in 2011 bedroeg - 4,7 bbp, circa 28 miljard euro negatief. Het rijksdeel van het EMU-saldo liet over 2011 een negatief saldo van 17,2 miljard euro zien.

De mutatie van de herwaarderingen met circa 31 miljard euro betreft het saldo van vier posten, te weten: de minerale reserves, reserves van deelnemingen, staatsobligaties en niet-financiële vaste activa. De herwaardering van de minerale reserves is de resultante van hogere olieprijsen en hogere dollarkoers en is inclusief nieuwe velden. De toename van de reserves circa 7,6 miljard is geconcentreerd bij De Nederlandsche Bank (met 5,6 miljard). De herwaardering van de staatsobligaties bedraagt 14,2 miljard negatief.

De mutatie van de netto financiële transacties en overig bedraagt 0,7 miljard euro negatief. Dit is de resultante van diverse posten.

Samenstelling van het staatsvermogen

Tabel 2 Overzicht van activa en passiva (x € miljoen)

	2010	2011
A Niet-financiële activa	190 676	219 665
A1 Winstrechten minerale reserves	108 900	133 800
A2 Overige niet-financiële activa	81 776	85 865
B Vorderingen	169 583	182 310
B1 Chartaal geld en deposito's	340	651
B2 Langlopende effecten	13 540	10 845
B3 Financiële derivaten	2 038	9 260
B4 Verstrekte kortlopende leningen	16 076	19 682
B5 Verstrekte langlopende leningen	28 259	30 249
B6 Aandelen en overige deelnemingen	72 804	77 218
B7 Handelskredieten en transitorische posten	36 526	34 406
C Schulden	374 765	402 963
C1 Chartaal geld en deposito's	468	835
C2 Kort lopende waardepapieren	53 228	43 387
C3 Staatsobligaties	257 812	297 088
C4 Kortlopende leningen	20 294	22 811
C5 Langlopende leningen	22 603	19 570
C6 Handelskredieten en transitorische posten	20 360	19 272
D Staatsvermogen (A+B-C)	- 14 507	- 989

De afzonderlijke balansposten worden toegelicht in hoofdstuk 2 van de staatsbalans. Meer in het algemeen springt de toename van de financiële derivaten en afname van de kortlopende waardepapieren in het oog. De Garantieregeling voor bancaire leningen van 200 miljard euro is niet geactiveerd op de balans. Garanties hebben het karakter van een contingent liability (voorwaardelijke verplichting) en mogen volgens ESR 1995 regelgeving als zodanig niet geactiveerd worden op de balans. In een bijlage van het FJR is een overzicht van alle garantieregelingen opgenomen.

Segmentering van het vermogen

Onder segmentering van het staatsvermogen wordt verstaan in hoeverre het vermogen van de staat als het ware al een specifieke bestemming heeft gekregen in de vorm van positieve saldi van de fondsen van de rijksbegroting, zoals het Infrastructuurfonds, het Waddenfonds en het Diergezondheidsfonds. Positieve saldi van begrotingsfondsen kunnen beschouwd worden als een soort van geormerkt staatsvermogen. Bij een negatief staatsvermogen, zoals in 2011 het geval is, geeft segmentering inzicht hoeveel negatief het niet-vastliggende staatsvermogen bedraagt. Ultimo 2011 bedroeg het saldo van de begrotingsfondsen 178 mln. euro positief. Tabel 3 bevat een overzicht van de opbouw van dit saldo. Gegeven het negatief vermogen ultimo 2011 van 1 miljard euro, bedraagt het niet-vastliggend staatsvermogen 1,2 miljard euro negatief.

Tabel 3. Saldi van begrotingsfondsen van de rijksbegroting per 31 december 2011 per fonds

(x € miljoen)

Naam Begrotingsfonds	Saldo
Infrastructuurfonds	103
Fonds Economische Structuurversterking	0
Waddenfonds	67
BTW-Compensatiefonds	0
Gemeentefonds	0
Provinciefonds	0
Diergezondheidsfonds	8
BES-fonds	0
Subtotaal	178
Spaarfonds AOW	45 511
Totaal ultimo 2011	45 689

De ontvangsten van de begrotingsfondsen met het vermogen nul worden ieder jaar gelijk gesteld aan de uitgaven van deze begrotingsfondsen. Het vastliggen van vermogen in begrotingsfondsen blijkt met een omvang van bijna 0,2 miljard euro beperkt van omvang te zijn. Daarbij is het saldo van het AOW-spaarfonds niet meegeteld, gezien het afwijkende karakter van dit saldo. Het AOW spaarfonds is het enige fonds waar alleen ontvangsten op worden geboekt en waar verder geen uitgavenmutaties in plaatsvinden. Het AOW-spaarfonds is overigens boekhoudkundig op 1 januari 2012 opgeheven.

1.3. Opstelling Staatsbalans volgens ESR 1995

De Staatsbalans wordt opgesteld volgens het Europees Stelsel van nationale en regionale rekeningen in de Gemeenschap (ESR 1995). Aangezien de Staatsbalans is gebaseerd op het ESR 1995 kunnen de waarderings- en afbakeningsvraagstukken worden opgelost volgens een internationaal aanvaarde methodologie. De consolidatiekring is beperkt tot de Staat der Nederlanden. De omschrijving van de overheid is in het ESR 1995 ruimer dan de rechtspersoon van de Staat der Nederlanden; ofwel de gemeenten, provincies en overige decentrale overheden blijven in de staatsbalans buiten beschouwing. In het ESR 1995 is een economische invalshoek gekozen.

Wat betreft de waarderingsgrondslag is in het ESR 1995 gekozen voor een waardering op basis van de marktwaarde in plaats van een waardering op basis van de nominale of historische waarde en voor lineaire afschrijvingen. Waar geen marktwaarde voorhanden is, wordt deze geraamd. In voorkomende gevallen wordt dit toegelicht bij de betreffende balanspost.

Consolidatiekring

De financiële gegevens van de Centrale administratie van 's Rijks schatkist (CAR) en van de ministeries, de begrotingsfondsen en de batenlastendiensten zijn integraal geconsolideerd. De interne schuldverhoudingen zijn in de consolidatie geëlimineerd.

Toelichtingen in internetbijlage

In de gedrukte versie van het FJR is van de bijlage Staatsbalans uitsluitend het algemene deel opgenomen (paragrafen 1.1 tot en met 1.3). Het volledige document, inclusief de toelichting op de afzonderlijke balansposten, is opgenomen als internetbijlage bij het FJR.

2. Toelichting op de afzonderlijke balansposten

Zoals aangegeven is het Staatsvermogen in 2011 toegenomen van 14,5 miljard euro negatief naar ca. 1 miljard euro negatief. De belangrijkste mutaties in de verschillende balansposten worden hierna afzonderlijk toelicht, onderverdeeld naar niet-financiële activa, vorderingen en schulden.

A Niet-financiële activa

A1 Winstrechten minerale reserves

Conform het ESR 1995 is de netto contante waarde berekend van de toekomstige winstrechten van de Staat, samenhangend met de gas-, olie- en zoutwinning. De waarde ervan bedraagt ultimo 2011 133,8 miljard euro. Ten opzichte van 2010 zijn de toekomstige winstrechten samenhangende met de gas-, olie en zoutwinning met 34,8 miljard euro toegenomen. Deze toename van de winstrechten van minerale reserves wordt in het onderstaande overzicht uitgesplitst. Voor de berekening van het aardgas wordt uitgegaan van een verwacht productievolume voor de komende 25 jaar (plan gasafzet loopt niet verder dan 25 jaar). In de berekening zijn de aardgasbaten exclusief vennootschapsbelasting verwerkt. Dit is in lijn met ESR 1995 om geen toekomstige belastinginkomsten op de staatsbalans te activeren. Voor de periode 2012–2017 zijn de nominale ramingen volgens de meerjarencijfers contant gemaakt tegen de lange rente op staatsobligaties. Voor de jaren 2018 en verder zijn de gasbaten contant gemaakt tegen een reële disconteringsvoet van 4%.

Tabel A1.1 Mutatie in de winstrechten uit minerale reserves in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	108 900
Volume mutatie	
a) aardgas verkocht 2011	- 11 166
b) nieuwe velden winbaar geworden	1 300
Prijs mutatie	
c) herwaardering aardgas	34 766
winstrechten 2011	133 800

Toelichting bij de bovenstaande cijfers:

De toename van de winstrechten uit minerale reserves komt vooral door een hogere prijsraming ultimo 2011. De post «nieuwe velden winbaar geworden» betreft vooral de aardgasbaten op basis van het gas dat naar verwachting pas in 2036 gewonnen zal worden. Het jaar 2036 is in 2011 pas voor het eerst meegenomen in de raming winstrechten uit minerale reserves omdat er een 25 jaarsplanning gehanteerd wordt voor de aardgasbaten.

Prijswontwikkeling van de minerale reserves

Aan de raming van de minerale reserves ultimo 2011 liggen veronderstellingen voor een hogere olieprijs en lagere dollarkoers ten grondslag. De onderstaande tabel laat deze veronderstellingen zien.

Tabel A1.2 Prijsveronderstellingen raming minerale reserves

prijsveronderstellingen raming minerale reserves	Staatsbalans 2010	Staatsbalans 2011
Dollarkoers voor 2011	1,34	1,39
Dollarkoers voor 2012	1,34	1,29
Dollarkoers voor 2013	1,30	1,29
Dollarkoers voor 2014	1,33	1,29
Dollarkoers voor 2015	1,35	1,29
Dollarkoers voor 2016 e.v.	1,35	1,29
Olieprijs voor 2011	97,3	111,3
Olieprijs voor 2012	97,3	110,8
Olieprijs voor 2013	78,0	110,8
Olieprijs voor 2014	79,5	110,8
Olieprijs voor 2015	81,0	110,8
Olieprijs voor 2012–2034	65,0	110,8

Volumemutatie minerale reserves

Ultimo 2011 bedroeg het volume van de aardgasvoorraad 61 miljard kubieke meter minder dan ultimo 2010. Deze afname is de resultante van twee tegenovergestelde bewegingen. Aan de ene kant nam de voorraad af met het gasverbruik in 2011. Aan de andere kant nam de voorraad toe door de verandering van de verwachte productie uit het Groningerveld in de periode 2011–2035 en de toevoeging van de verwachte productie in 2036, die nu voor het eerst in de verwachte productie meeloopt. De onderstaande tabel laat de volumeontwikkeling zien.

Tabel A1.3. Ontwikkeling gasvolume 2011

	x miljarden kubieke meter
1) Staatsbalans ultimo 2010	1 057
2) Verbruik 2011	74
3) Toename winbare voorraad	13
4) Staatsbalans ultimo 2011 (4=1–2+3)	996

A2 Overige niet-financiële activa

De rijkseigendommen zijn van zeer uiteenlopende aard. Het gaat bijvoorbeeld om:

- goederen van culturele aard, dit zijn kunstwerken in de musea. Opgemerkt zij dat in Rijksmusea ook veel kunst hangt dat eigendom is van derde partijen en derhalve buiten de consolidatiekring van de staatsbalans valt. Zo is de Nachtwacht in het Rijksmuseum eigendom van de gemeente Amsterdam en valt daarmee buiten de staatsbalanscijfers.
- gebouwen in bezit van de Staat. Deze gebouwen zijn te splitsen in:
  - gebouwen in het buitenland, dit zijn de ambassades en ambtswoningen die in bezit zijn van de Staat;

- gebouwen die de Rijksgebouwendienst (RGD) in eigendom heeft waaronder burgerlijke rijksgebouwen. Dit zijn bijvoorbeeld de kantoorpanden van de ministeries die in rijkseigendom zijn;
  - militaire gebouwen.
- militaire terreinen;
  - landbouwgronden in eigendom van de Staat. Deze landbouwgronden zijn in bezit bij Rijksvastgoed en ontwikkelingsbedrijf (voorheen Domeinen), bij Bureau Beheer Landbouwgronden en Staatsbosbeheer.
  - kanalen, rivierwerken, zee- en oeververbindingen, waterwegen, de Afsluitdijk, primaire waterkeringen en de Hogesnelheidslijn-Zuid;
  - diverse vaartuigen, computers, inventaris, installaties, software (ook de roerende zaken van de baten-lastendiensten zijn hierin opgenomen).

De algemene principes van de waarderingsgrondslagen van niet-financiële activa zijn als volgt:

De grondslag voor de bepaling van de afschrijving is voor iedere groep van activa de geschatte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met de restwaarde. De vaststelling van de gebruiksduur en de bepaling van de (rest)waarde geschieden steeds in overeenstemming met CBS-regels in overleg met deskundigen van de ministeries, waaronder deze activa ressorteren.

Op de uitgaven voor de verharding van wegen wordt in het jaar van investering 50% afgeschreven. Op gebouwen en waterbouwkundige werken bedragen de afschrijvingen 1% per jaar, waarbij rekening wordt gehouden met een geschatte residuwaarde. Op gronden wordt niet afgeschreven.

Op dit moment worden binnen het beheer van de rijksbrede vastgoedportefeuille initiatieven genomen tot verbetering van de informatie over het vastgoed. Een eerste opstelling in de nieuwe vorm wordt voorzien voor 2013, terwijl in 2014 een meer definitieve opstelling beschikbaar moet zijn.

De goederen zijn conform ESR 1995 gewaardeerd tegen marktprijzen. In het merendeel van de gevallen is voor de benadering hiervan uitgegaan van de geïndexeerde historische kostprijs. Deze worden door middel van indexcijfers herleid tot de vervangingswaarde. In sommige gevallen wordt om doelmatigheidsredenen een globale methode gehanteerd (kantoorinventarissen, bibliotheken, automatiseringsmiddelen, telefooncentrales, gereedschappen, e.d.).

Tabel A2.1 Mutatie in de overige niet-financiële activa in 2011

	x € miljoen
stand ultimo 2010	81 776
aankopen activa 2011	2 932
verkopen activa 2011	– 78
afschrijvingen activa 2011	– 1 967
herwaardering activa 2011	3 201
stand ultimo 2011	85 865

De samenstelling van het bedrag miljard euro en de mutaties van de materiële activa zijn meer specifiek in tabel A2.2. weergegeven.

Tabel A2.2. Mutatie van de materiële activa naar belangrijkste gebruikers in 2011

(x € miljoen)	waarde per 31-12-2010	Investeringen – verkopen in 2011	Afschrijvingen in 2011	herwaar- dering in 2011	Waarde per 31-12-2011
Ministerie van Defensie	2 907	289	485	67	2 778
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	61 278	1 889	707	2 267	64 727
Ministerie van Landb. Natuur en Voedselkw.	1 437	– 15	0	33	1 456
Ministerie van Buitenlandse Zaken	486	13	61	– 5	432
Baten-lastendiensten	15 124	673	688	827	15 936
– waarvan burgerlijke rijksgebouwen	12 145	446	351	727	12 967
– waarvan rijksvastgoed en ontwik.bedr.	1 327	– 4	0	62	1 386
– waarvan diverse baten lasten diensten	1 653	230	337	38	1 584
Diversen	543	6	26	12	535
Totaal	81 776	2 855	1 967	3 201	85 865

Het bedrag miljard euro per 31 december 2011 kan als volgt worden onderverdeeld naar onroerende en roerende goederen:

Tabel A2.3. Samenstelling van de materiële activa per 31 december 2011

Onroerende goederen		84 125
– Ministerie van Verkeer en Waterstaat	64 703	
– Burgerlijke rijksgebouwen	12 967	
– Ministerie van Defensie	2 608	
– Rijksvastgoed en Ontwikkelingsbedrijf	1 389	
– Landbouwgronden	1 648	
– Gebouwen buitenland	448	
– Baten-lastendiensten	362	
Roerende goederen		1 740
– Goederen van culturele aard	331	
– Baten-lastendiensten	1 218	
– Overige	191	
Totaal		85 865

B Vorderingen

B1 Chartaal geld en deposito's

Tabel B1.1 Samenstelling van de balansbedragen Chartaal geld en deposito's

(x € miljoen)	2010	2011
De Nederlandsche Bank N.V.	6	3
Overige saldi	334	333
Buy/Sellbacktransacties	0	315
Totaal	340	651

Toelichting op de post chartaal geld en deposito's

De chartale en girale betaalmiddelen bestaan uit de saldi van De Nederlandsche Bank N.V. en de andere banken, zoals ABN AMRO, Rabobank, ING bank, waar bij het Ministerie van Financiën op 31 december 2011 een saldo op de rekeningen staat. Verder worden er door het Agentschap van

het ministerie van Financiën ook deposito's zoals deposito's u/g en buy/sellbacktransacties afgesloten op de geldmarkt.

Toelichting op de post mutatie chartaal geld en deposito's.

De post chartaal geld en deposito's is in 2011 toegenomen met 311 mln. euro. Deze toename wordt veroorzaakt door de toename van de buy/sellbacktransacties per 31 december 2011.

De stand van de buy/sellbacktransacties was eind 2010 nihil. De stand per ultimo 2011 is 315 mln. euro.

Een buy en sellbacktransactie is een contante aankoop van een hoeveelheid stukken in combinatie met een gelijktijdig afgesloten termijnverkoop van dezelfde stukken (bijvoorbeeld staatsobligaties of DTC's). In de tussenliggende periode wordt de facto een bedrag in de geldmarkt uitgezet, waarover een rentevergoeding wordt ontvangen. De tijdelijk uitgezette gelden (deposito U/G) zijn in 2011 evenals 2010 nihil. Deze post is daarom niet opgenomen in het overzicht. Dit zijn leningen voor zeer korte termijn (1 dag tot enkele weken). De deposito's worden gebruikt voor de dekking van de dagelijkse tekorten van de schatkist. Banken, overheden en grote bedrijven verstrekken elkaar deze deposito's. De tarieven voor het in- en uitlenen van geld komen op de geldmarkt tot stand via contacten per telefoon en via elektronische systemen. Ter beperking van het kredietrisico bij deposito's wordt alleen aan kredietwaardige partijen geld uitgeleend en is het uitgeleende bedrag per partij beperkt tot een maximum dat afhankelijk is van de kredietwaardigheid van de desbetreffende partij.

Tabel B1.2 Mutatie in chartaal geld en deposito's in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	340
aankopen Buy/Sellbackgeldten 2011	315
afname kasgeldten 2011	- 4
stand ultimo 2011	651

In tabel B1.2 zijn de hierboven toegelichte mutaties uitgesplitst in aankopen Buy/sellbackgeldten (ca 0,3 miljard euro) en afname van kasgeldten 2011.

B2 Langlopende effecten

De post langlopende effecten m.u.v. aandelen (exclusief financiële derivaten) omvat alle transacties in effecten m.u.v. aandelen met een lange oorspronkelijke looptijd. Dit zijn effecten m.u.v. aandelen die de houder het onvoorwaardelijke recht geven op een vast of contractueel vastgelegd variabel inkomen in geld in de vorm van couponbetalingen (rente) en/of een afgesproken vast bedrag op een bepaalde datum of bepaalde data, dan wel vanaf een datum die bij de emissie is vastgelegd.

Tabel B2.1 Samenstelling van de balansbedragen langlopende effecten

(x € miljoen)	2010	2011
- Alt-A Hypotheken portefeuille ING	12 761	10 055
- Leningen lopende inschrijving Curaçao	658	658
- Leningen lopende inschrijving Sint Maarten	121	132
Totaal	13 540	10 845

In 2009 is met ING een liquid Assets Back-up Facility (IABF) overeengekomen. Als gevolg daarvan is de Nederlandse Staat economisch eigenaar geworden van 80% van de Alt-A portefeuille van ING. Deze post is opgenomen onder B2 lang lopende effecten. De opbouw van de balanswaarde per 31 december 2011 kan als volgt worden toegelicht:

Tabel B2.2 Opbouw balanswaarde IABF 2011

(x € miljoen)	
Portefeuille (nominaal)	13 752
-/- Buffer in de IABF transactie (na verwerking resultaat 2011)	3 697
Balanswaarde Alt-A portefeuille (IABF)	10 055

Tegenover deze portefeuille staat een verplichting van de Staat aan ING, die ultimo 2011 10,1 miljard euro bedroeg. Dit bedrag is opgenomen onder C5, langlopende leningen.

Daarnaast is er voor de IABF sprake van nog te ontvangen en nog te betalen bedragen, deze posten zijn opgenomen onder B7.a en C6.a.

De Nederlandse Staat heeft in oktober 2010 voor 0,8 miljard euro aan leningen (het betreft obligatieleningen) verstrekt aan Curaçao en Sint Maarten. Deze komen voort uit de verplichting die Nederland op grond van de Rijkswet Financieel toezicht heeft, om tegen het actuele rendement op staatsleningen in te schrijven op geldleningen die de nieuwe landen Curaçao en Sint Maarten aantrekken (op 10 oktober 2010 is het land Nederlandse Antillen opgehouden te bestaan). Op 12 oktober 2011 heeft de Nederlandse Staat een lening verstrekt aan het land Sint Maarten van 10,6 mln. euro. De (maximale) looptijd van deze lening is 5 jaar.

Tabel B2.3 Mutatie langlopende effecten 2011

x € miljoen	
stand ultimo 2010	13 540
afname lang lopende effecten 2011	- 2 706
toename leningen lopende inschrijving Curaçao en Sint Maarten	11
stand ultimo 2011	10 845

B3 Financiële Derivaten

Vanaf 2007 worden de financiële derivaten in de staatsbalans opgenomen. Financiële derivaten zijn beleggingsinstrumenten die hun waarde ontlenen aan een ander goed. De voornaamste financiële derivaten die de Staat in bezit heeft, zijn renteswaps. Renteswaps worden ingezet voor risicomanagement. Een renteswap is een overeenkomst tussen twee partijen waarmee gedurende de looptijd een vaste rente wordt geruild tegen een variabele rente. Daar alleen de rentedelen worden geruild, vindt er op het moment van afsluiten geen kasstroom plaats.

Tabel B3. Mutatie Financiële derivaten in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	2 038
mutatie Financiële derivaten 2011	7 222
stand ultimo 2011	9 260

Toelichting op de post mutatie financiële derivaten

Het bedrag van de per balansdatum 31 december 2011 uitstaande vordering uit hoofde van Financiële derivaten bedraagt 9,3 miljard euro. De renteswaps hebben per ultimo 2011 een positieve marktwaarde voor de Staat. De marktwaarde van een swap is de contante waarde van de toekomstige rentebetalingen en renteontvangsten.

B4 Verstrekte kortlopende leningen

Verstrekte kortlopende leningen omvatten alle verstrekte kredieten waarvan de oorspronkelijke looptijd maximaal één jaar, en in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar bedraagt.

Tabel B4.1 Samenstelling balansbedragen kortlopende leningen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
College voor Zorgverzekeringen	10 419	14 167
Uitvoering Werknemersverzekering	2 299	1 659
Diverse leningen en rc RWT's en Sociale fondsen	3 358	3 856
Totaal	16 076	19 682

Toelichting op de post kortlopende leningen

De kortlopende leningen betreffen alle debetsaldi van de rekening-courant en de verstrekte leningen aan de Rechtspersonen met een Wettelijke Taak (RWT's) en Sociale Fondsen bij het ministerie van Financiën zoals geregeld in de Wet geïntegreerd middelenbeheer (Stb. 1997, nr. 908). Zie voor verdere uitleg bij C4 en B4.2 (CVZ).

B4.2 Mutatie van de verstrekte kortlopende leningen in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	16 076
toename leningen en negatief rekening courantsaldo 2011	498
toename rekening courant saldo College voor Zorgverzekeringen 2011	3 748
afname rekening courant saldo Uitvoering Werknemersverzekering 2011	- 640
stand ultimo 2011	19 682

Toelichting op de post mutatie verstrekte kortlopende leningen

Deze post is ten opzichte van 2010 toegenomen met 3,6 miljard euro. Deze mutatie toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van de negatieve rekening-courantstand van het College van Zorgverzekeringen.

B5 Verstrekte langlopende leningen

De verstrekte langlopende leningen worden onderverdeeld in diverse vorderingen en leningen aan Nederlandse ondernemingen in verband met deelnemingen. De verstrekte langlopende leningen omvatten alle verstrekte kredieten die niet het karakter dragen van deposito's en waarvan de oorspronkelijke looptijd gewoonlijk langer is dan één jaar.

Tabel B5.1 Samenstelling en mutatie Verstrekte langlopende leningen 2011

(x € miljoen)	2010	2011
a. Diverse vorderingen		
– Studievoorschotten	16 924	18 326
– Lening aan Griekenland	1 248	3 194
– Lening ABP voor VUT fonds	430	670
– Voorschotten inzake landinrichtingprojecten	450	442
– Op derden te verhalen ruil- en herverkavelingskosten	376	389
– Vorderingen Dienst der Domeinen	558	362
– Vordering op ondernemingen aan wie risico-kapitaal verstrekt is voor de handel met ontwikkelingslanden	488	503
– Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden N.V. (inzake leningen aan diverse landen)	261	241
– Ontwikkelingskredieten aan industrie en handel	195	176
– NIO begrotingslening	200	200
– Depositogarantiestelsel (DGS)	93	2
– HSA beheer N.V.	89	192
– Vordering op de Nederlandse Antillen en Aruba met betrekking tot het leninggedeelte van de ontwikkelingshulp	28	26
– Vordering op de Internationale Ontwikkelingsassociatie terzake van de special action account	12	12
– Lening Railinfrabeheer	114	0
– Diverse vorderingen	2 095	1 701
Subtotaal	23 561	26 436
b. Leningen aan Nederlandse ondernemingen in verband met deelnemingen		
– Fortis Bank Nederland	4 575	3 750
– Internationale Nederlanden Groep N.V.	59	0
– Kliq B.V.	45	45
– Centrale Organisatie voor Radioactief Afval N.V.	18	18
– NIB Capital Bank N.V.	1	0
Subtotaal	4 698	3 813
Totaal generaal	28 259	30 249

a. Toelichting op de post diverse vorderingen

Het totaal van de verstrekte langlopende leningen is in 2011 met 2 miljard euro toegenomen. De diverse vorderingen zijn per saldo met 2,9 miljard euro toegenomen. Deze toename wordt voor een belangrijk deel verklaard door een toename van de studievoorschotten (1,4 miljard euro). In het afgelopen jaar is het aantal studerende dat gebruik maakt van de leenfaciliteit sterk toegenomen. Daarnaast is er in 2010 met het oog op het behoud van de financiële stabiliteit in de eurozone voor Griekenland een leningenprogramma gestart. Het Nederlandse aandeel in dit programma is in 2011 1,9 miljard euro.

b. Toelichting op leningen aan Nederlandse ondernemingen in verband met deelnemingen

De leningen aan Nederlandse ondernemingen i.v.m. deelnemingen zijn met 0,9 miljard euro afgenomen. Deze afname wordt verklaard door de aflossing van 0,8 miljard euro van de aan Fortis verstrekte lening.

In het jaarverslag van begrotingshoofdstuk IXB zijn de kapitaalverstrekkingen aan ING, Aegon en SNS REAAL opgenomen onder de extracomp-tabele vorderingen. Echter volgens ESR 1995-methodologie, die bij de Staatsbalans dient te worden gevolgd, zijn dit geen vorderingen maar securities in de betreffende ondernemingen. Daarom zijn deze posten onder B6 a2, securities ING, Aegon en SNS opgenomen.

B5.2 Mutatie van de verstrekte langlopende leningen in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	28 259
toename lang lopende leningen 2011	2 815
afname lang lopende leningen aan Fortis Bank Nederland	- 825
stand ultimo 2011	30 249

Toelichting op de post mutatie verstrekte langlopende leningen

Het overbruggingskrediet aan Fortis Bank Nederland is een langlopende lening van in totaal 3,8 miljard euro per ultimo 2011.

B6 Aandelen en overige deelnemingen

Deze post bestaat uit deelnemingen van de Staat in Nederlandse ondernemingen en deelnemingen in internationale instellingen. De securities van ING Bank N.V., Aegon N.V. en SNS Reaal NV zijn apart zichtbaar gemaakt in tabel B6.1 onder a2.

De post aandelen en overige deelnemingen van in totaal 77,2 miljard euro kan als volgt worden gespecificeerd:

Tabel B6.1 Samenstelling Aandelen, securities en overige deelnemingen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
a1. Deelnemingen in Nederlandse ondernemingen		
– De Nederlandsche Bank N.V.	22 047	27 609
– Fortis Bank Nederland NV	4 506	0
– ASR Nederland NV	1 389	1 931
– Prorail B.V.	14 817	16 231
– RFS Holdings B.V.	7 580	0
– ABN AMRO Group N.V.	0	11 877
– N.V. Nederlandse Gasunie	5 310	5 261
– N.V. NS Groep	2 871	2 831
– N.V. Luchthaven Schiphol	2 063	2 155
– N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1 127	1 130
– Tennet TSO B.V.	719	1 103
– Havenbedrijf Rotterdam	480	516
– Ultra-Centrifuge Nederland N.V.	365	466
– Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.	133	158
– Nederlandse Waterschapsbank N.V.	180	184
– Energiebeheer Nederland B.V.	158	174
– Connexxion N.V.	55	57
– Overige deelnemingen	1 122	973
Subtotaal	64 922	72 656
a2. Securities ING, Aegon, SNS		
– ING Bank N.V.	5 000	3 000
– Aegon N.V.	1 500	0
– SNS Reaal N.V.	565	565
Subtotaal	7 065	3 565
b. Deelnemingen in internationale instellingen		
– Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	199	205
– Europese Investeringsbank	369	521
– Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling	130	155
– Aziatische Ontwikkelingsbank	30	29
– Afrikaanse Ontwikkelingsbank	19	18
– Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank	12	10
– Internationale Financieringsmaatschappij	42	43
– Multilateraal Agentschap voor Investeringsgaranties	6	6
– Inter-Amerikaanse Investeringsmaatschappij	9	8
– European Financial Stability Facility	1	2
Subtotaal	817	997
Totaal generaal	72 804	77 218

a. Toelichting op de post deelnemingen en securities in Nederlandse ondernemingen

De deelnemingen en securities zijn gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde (alle bezittingen van een onderneming minus alle schulden die er zijn, dit is het eigen vermogen van een onderneming) conform het ESR 1995. De intrinsieke waarde wordt berekend aan de hand van de gepubliceerde jaarrekeningen van vorig jaar van de desbetreffende onderneming, voor de Staatsbalans 2011 is dat dus de jaarrekening 2010. De reden hiervoor is dat op het moment van het opstellen van de staatsbalans niet

alle jaarverslagen 2011 van de Nederlandse deelnemingen gepubliceerd zijn. Om deze reden is, evenals in voorgaande jaren, besloten om de deelnemingen te waarderen tegen de waarde ultimo het jaar daarvoor, in casu 2010. Aankopen, verkopen, kapitaalinjecties die in 2011 hebben plaatsgevonden worden opgenomen tegen de contante waarde/ verkrijgingsprijs. De mutaties in de waardering van de deelnemingen, die voortvloeien uit de publicaties van de jaarverslagen 2011, worden meegenomen in de staatsbalans van volgend jaar.

Bij de eerste opname van deze deelnemingen in de Staatsbalans wordt er gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en in het jaarverslag daarna tegen boekwaarde van het eigen vermogen. Het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de netto vermogenswaarde komt ten gunste of ten laste van het netto staatsvermogen. Bij vervreemding van deelnemingen komt het verschil tussen de balanswaarde en de opbrengst ten gunste dan wel ten laste van het netto staatsvermogen. Op de deelnemingen zijn de nog openstaande stortingsverplichtingen in mindering gebracht.

Het relatieve belang van de staatsdeelnemingen wordt gepubliceerd op de website van het ministerie van Financiën¹.

De toename van 4,4 miljard euro in 2011 ten opzichte van 2010 van de deelnemingen en securities in Nederlandse ondernemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

Tabel B6.2. Mutatie van de deelnemingen en securities in Nederlandse ondernemingen in 2011

(x € miljoen)

Volumeveranderingen:	- 3 200
- Kapitaaluitbreiding Tennet TSO	300
- aflossing ING Bank N.V.	- 2 000
- aflossing Aegon N.V.	- 1 500
Netto toename van de reserves:	7 614
- De Nederlandsche Bank N.V.	5 562
- ASR Nederland NV	542
- Prorail B.V.	1 414
- Diversen	96
Totaal	4 414

Toelichting op de mutatie van deelnemingen en securities in Nederlandse ondernemingen:

- De Staat heeft in 2008 securities in ING Bank N.V., Aegon N.V. en SNS Reaal N.V. gekocht. Van deze securities is in 2011 in totaal 3,5 miljard euro afgelost door de instellingen. Alle mutaties in de afgelopen jaren zijn opgenomen in het budgettaire overzicht interventies t.b.v. de financiële crisis (FJR, bijlage 5).
- De reserves van de deelnemingen zijn met een totaal van 7,6 miljard euro toegenomen. Een groot gedeelte van deze toename wordt verklaard door de toename (€ 5,6 mrd) van de reserve van De Nederlandsche Bank.
- In 2011 heeft er een kapitaaluitbreiding plaatsgevonden bij Tennet TSO van 0,3 miljard euro. Als landelijk netbeheerder heeft Tennet de wettelijke taak om ondermeer het landelijk hoogspanningsnet te onderhouden en daar waar nodig uit te breiden en te verzwaren. Voor

¹ www.minfin.nl/onderwerpen/staatsdeelnemingen

het uitvoeren van de investeringsagenda in Nederland en om de huidige credit rating te behouden is een aanvulling van het eigen vermogen van Tennet noodzakelijk. Hiertoe is een verplichting van € 600 mln. aangegaan, die in zowel 2011 als ook in 2012 in twee gelijke tranches van € 300 mln. wordt uitbetaald.

De kapitaalverstrekkingen aan ING, Aegon en SNS REAAL moeten volgens ESR 1995-methodologie onder securities worden verantwoord.

Toelichting staatsdeelnemingen in Fortis Bank Nederland NV, RFS Holdings en securities in 2010

Op 3 oktober 2008 heeft de Staat een deelneming genomen in de Nederlandse activiteiten van Fortis, inclusief ABN AMRO. Concreet verwierf de Staat een 97,8 procent-belang in Fortis Bank Nederland (FBN), een 100 procent belang in ASR Nederland NV (ASR), en een 100 procent belang in Fortis Corporate Insurance NV (FCI). Voor deze aandelen is een prijs betaald van 16,8 miljard euro. Daarnaast heeft de Staat op 24 december 2008 het door FBN aangehouden 33,8-procent-belang in RFS Holdings (RFS) (het door Fortis Bank Nederland gekochte deel van ABN AMRO) overgenomen. Dit is verrekend tegen langlopend vreemd vermogen, uitgegeven door de Staat ad 6,54 miljard euro. Zo ontstond er een «separate» staatsdeelneming, RFS Holding BV.

In 2010 is ABN AMRO Bank N.V. met Fortis Bank (Nederland) N.V. juridisch gefuseerd tot (uiteindelijke) ABN AMRO Group N.V. Laatstgenoemde vennootschap heeft ook het indirecte belang van RFS Holding B.V. in ABN AMRO Group N.V. overgenomen (de zgn. N-share). Per ultimo 2010 is het juridische belang in RFS Holdings B.V. teruggebracht naar de nieuwe verhoudingen na separatie (van 33,38% naar 1,2505%). In RFS worden de nog resterende Z-share assets beheerd door RBS om te worden verkocht of afgewikkeld.

In tabel B6.3 wordt inzichtelijk gemaakt hoe de aanpassing van de waardering in de praktijk uitpakt.

Tabel B6.3 – Aanpassing waardering tussen FJR 2010 en FJR 2011

(x € mld)	FJR2010	BW EV Jaarver- slagen 2010	+	Δ BW EV per ultimo 2011	=	FJR2010
						Boekwaarde Eigen Vermogen zonder pakketbenadering
– ASR Nederland N.V.	1,39	1,93		0		1,93
1 – ABN AMRO Group N.V.	4,51	11,88		0		11,88
2 – ABN AMRO Preferred Investments B.V.						PM
1 – RFS Holdings B.V.	7,58	0,02		– 0,02		0,00
Totaal	13,48	10,17		3,31		13,81

1) In 2010 is ABN AMRO Bank N.V. met Fortis Bank (Nederland) N.V. juridisch gefuseerd tot (uiteindelijk) ABN AMRO Group N.V. Laatstgenoemde vennootschap heeft ook het indirecte belang van RFS Holding B.V. in ABN AMRO N.V. overgenomen (de zgn. N-share). Per ultimo 2010 is het juridisch belang in RFS Holding B.V. teruggebracht naar de nieuwe verhoudingen na separatie (van 33,38% naar

- 1,2505%). In RFS worden de nog resterende Z-share assets beheerd door RBS om te worden verkocht of afgewikkeld.
- 2) Om zichtbaar te maken dat de staat (certificaten van) aandelen heeft in ABN AMRO Preferred Investments B.V. worden deze apart vermeld. De boekwaarde van het belang van de Staat bij deze aandelen is betrokken bij de boekwaarde van ABN AMRO Group N.V.

Toelichting waardering securities ING Bank N.V., Aegon N.V., SNS REAAL N.V.:

Met betrekking tot de kredietcrisis zijn er aan Aegon, ING, en SNS Reaal in aandelen converteerbare securities verstrekt in het kader van kapitaalinjecties door de Staat. De securities zijn op aanschafwaarde gewaardeerd, verminderd met de aflossingen die er in 2010 en 2011 hebben plaatsgevonden. Er is hier voor waardering van de securities op aanschafwaarde gekozen. Omdat het hier gaat om tijdelijke kapitaalverstrekkingen zijn deze securities voor de aanschafwaarde opgenomen.

b. Toelichting op deelnemingen in internationale instellingen

De bedragen van deze deelnemingen zijn opgenomen voor de nominale waarde.

Het betreft een categorie activa in vreemde valuta, waarvan de balanswaarde wordt omgerekend naar Euro's met behulp van de koersen van de desbetreffende valuta per balansdatum 31 december 2011.

B7 Handelskredieten en transitorische posten

Tabel B7.1 geeft inzicht in de samenstelling van de handelskredieten en transitorische posten. Vervolgens wordt per post een toelichting gegeven op de verschillende balansbedragen.

Tabel B7.1 Samenstelling balansbedragen handelskredieten en transitorische posten in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
a. Overlopende activa	6 269	4 757
b. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover verplichtingen staan	9 324	7 841
c. Vorderingen verband houdende met vooruitbetalingen inzake langlopende projecten	1 227	1 382
d. Overige vorderingen	19 706	20 426
Totaal	36 526	34 406

a. Overlopende activa

Tabel B7.2 Samenstelling van de overlopende activa in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Inkomsten uit aardgas NAM	2 128	1 167
Inkomsten uit aardgas EBN	311	91
Vordering IJslandse DGS	1 380	1 011
Nog te ontvangen rente vlottende schuld/leningen	285	353
Nog te ontvangen bedragen IABF	344	226
Diverse vorderingen	1 822	1 910
Totaal	6 269	4 757

Toelichting op de post overlopende activa

Onder overlopende activa worden baten gerubriceerd, die zijn toegerekend aan de verslagperiode, maar waarvan de feitelijke ontvangst valt in een andere verslagperiode.

In het jaarverslag van begrotingshoofdstuk IXB is de vordering op IJslandse Deposito Garantiestelsel (DGS) opgenomen onder de extra comptabele vorderingen. Echter volgens ESR 1995 methodologie vallen deze posten onder de overlopende transitoria, daarom zijn deze posten hier in de Staatsbalans opgenomen onder B7.a.

Tabel B7.3. Mutatie van de overlopende activa in 2011

x € miljoen	
stand ultimo 2010	6 269
afname inkomsten uit aardgas 2011	- 1 181
afname vordering IJslandse DGS 2011	- 369
afname te ontvangen bedragen vlottende schuld/leningen	- 50
afname diverse vorderingen o.a. van baten lasten diensten 2011	88
stand ultimo 2011	4 757

Toelichting bij de post mutatie overlopende activa:

- de inkomsten uit aardgas NAM en EBN zijn ontvangsten die nog betrekking hebben op het jaar 2011 en die pas in het jaar 2012 binnen gaan komen. De inkomsten uit aardgas (NAM) betreffen de eindafrekening over 2011. De afname van 2010 naar 2011 is 1,2 miljard euro minder te verwachten inkomsten. De oorzaak is dat de productie in december 2010 veel hoger was dan in december 2011 door het koude weer in december 2010.
- de Nederlandse Staat heeft de uitkeringen uit hoofde van het IJslandse Deposito Garantie Stelsel aan depositohouders bij het Nederlandse bijkantoor van de IJslandse bank Landsbanki (Icesave) voorgefinancierd. Als gevolg hiervan is er een vordering ontstaan op het IJslandse DGS. De vordering was in 2010 1 380 mln. euro. Uit de boedel van de failliete Icesave (Landsbanki) hebben alle schuldeisers een deel van hun vordering ontvangen in 2011. De Rijksoverheid heeft een bedrag van € 442,9 mln. ontvangen. Van dit bedrag is 33 mln. euro toegerekend aan de «topping up» en daarom niet in mindering gebracht op de

- hoofdsom. De hoofdsom bedraagt op basis van het meest recente akkoord na de eerste uitkering uit de boedel van Landsbanki € 919,0 mln. en de rente € 92,6 mln. Dit akkoord is weliswaar in een referendum door IJsland verworpen, maar wordt in de saldi balans tot nadere orde als uitgangspunt genomen voor de berekening van de rente.
- De post te ontvangen rente betreft hoofdzakelijk nog te ontvangen rente op de vlottende schuld.
  - In de balans 2010 van de Illiquid Assets Back-up Facility (IABF) is voor 226 mln. euro aan nog te ontvangen bedragen opgenomen. Aan de creditzijde, onder C6.a, staat eenzelfde bedrag aan nog te betalen bedragen. Zie voor verdere uitleg bij B2, langlopende effecten.
  - de post diverse vorderingen bestaat uit de vorderingen die de ministeries hebben op derden. Een grote post (0,6 miljard euro) is hier het Ministerie van Veiligheid en Justitie met de vorderingen die voortvloeien uit de batenlastendienst Centraal Justitieel Incasso Bureau. Deze vorderingen betreffen voornamelijk de strafrechtelijke boetes, de vorderingen Mulderfeiten en de vorderingen ontnemingszaken. Verder hebben de batenlastendiensten voor 0,6 miljard euro aan vorderingen uitstaan op derden.

b. Vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waar tegenover verplichtingen staan

Het onderdeel vorderingen uit hoofde van contracten e.d., waar tegenover verplichtingen staan, zijn de opgenomen bedragen van langlopende contracten inzake aanschaf van duurzame activa en de uit te voeren werken. De posten B7.b en C6.b bestaan uit twee onderdelen, namelijk vorderingen van het Ministerie van Defensie (3,8 miljard euro) en vorderingen van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (4,0 miljard euro).

c. Vorderingen verband houdende met vooruitbetalingen inzake langlopende projecten

De reeds gedane uitgaven inzake langlopende projecten zijn op de posten B7.b en C6.b in mindering gebracht en opgenomen onder post B7.c.

d. overige vorderingen

Tabel B7.4. Samenstelling van de overige vorderingen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Vordering belastingdienst	18 591	18 940
Metaalwaarde munten in omloop	46	46
Centrale inning van lesgelden	127	136
Diverse vorderingen	942	1 304
Totaal	19 706	20 426

Toelichting bij de post overige vorderingen

Onder overige activa zijn de bedragen opgenomen, die niet overlopend zijn of niet onder andere specifieke omschreven balanshoofden gerubriceerd kunnen worden, zoals saldi van nog te verrekenen posten in het betalingsverkeer.

Tabel B7.5. Mutatie van de overige vorderingen in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	19 706
toename belastingvordering 2011	349
toename diverse vorderingen ministeries 2011	371
stand ultimo 2011	20 426

Toelichting bij de post mutatie overige vorderingen:

- de vordering op de Belastingdienst zijn de belastingen die in januari 2012 zullen worden ontvangen maar volgens ESR nog moeten worden toegerekend aan december 2011. De vordering van de Belastingdienst per ultimo 2011 is 0,3 miljard euro hoger dan per ultimo 2010. Deze toename is gelegen in de relatief hogere belastingontvangsten in januari 2012. Een groot deel van deze ontvangsten moeten volgens het ESR namelijk worden toegerekend aan 2011.
- de metaalwaarde van de munten in omloop is in 2011 gelijk gebleven t.o.v. 2010.
- de centrale inning van lesgelden is in 2011 ongeveer gelijk gebleven.
- de diverse vorderingen zijn de nog te ontvangen betalingen van derden door de ministeries. Deze post is in 2011 met 0,4 miljard euro toegenomen.

C Schulden**C1 Chartaal geld en deposito's****Tabel C1.1 Samenstelling van chartaal geld en deposito's in 2011**

(x € miljoen)	2010	2011
Munten in omloop	451	485
Sell/buybacktransacties	17	350
Totaal	468	835

Toelichting op de post chartaal geld en deposito's

De post chartaal geld en deposito's is in 2011 in totaal met 367 mln. euro toegenomen. Deze post omvat de nominale schuld uit hoofde van in circulatie gebrachte munten en de sell en buybacktransacties.

Een sell-en-buyback transactie is een verkoop van een hoeveelheid stukken in combinatie met een gelijktijdig afgesloten termijn aankoop van dezelfde stukken (bijvoorbeeld staatsobligaties of Dutch Treasury Certificates (DTC's)). In de tussenliggende periode wordt de facto een bedrag in de geldmarkt opgenomen, waarover een rentevergoeding wordt betaald.

Bij de in circulatie gebrachte munten is het bedrag exclusief de munten in handen van De Nederlandsche Bank N.V. en de munten van de Staat in het muntdepot. Niet geconsolideerd is er voor de munten in de kassen van de ministeries. Deze maken deel uit van balanspost B1 Chartaal geld en deposito's. Verzamelaarsmunten worden conform het ESR 1995 niet

opgenomen als schuld. De metaalwaarde van de munten in omloop is op de balans opgenomen onder B7.d.

Tabel C1.2. Mutatie van chartaal geld en deposito's in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	468
toename munten in omloop 2011	34
toename sell/buybackstransacties 2011	333
stand ultimo 2011	835

Toelichting op de post mutatie chartaal geld en deposito's

De sell/buybacktransacties zijn in 2011 met 333 mln. euro toegenomen ten opzichte van 2010. De munten in omloop zijn in 2011 t.o.v. 2010 met 34 mln. euro toegenomen.

C2 Kortlopende waardepapieren

Tabel C2.1. Samenstelling van de kortlopende waardepapieren in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Dutch Treasury Certificates	47 812	33 802
Commercial Paper	5 417	9 585
Totaal	53 228	43 387

Toelichting op de post kortlopende waardepapieren

Onder de kortlopende waardepapieren vallen de Dutch Treasury Certificates (DTC's) en de Commercial Papers (CP's). De totale afname van deze post betreft 9,8 miljard euro.

Tabel C2.2. Mutatie van de kortlopende waardepapieren in 2011

x € miljoen

stand ultimo 2010	53 228
afname Dutch Treasury Certificates 2011	- 14 010
toename Commercial Paper 2011	4 169
stand ultimo 2011	43 387

Toelichting op de post mutatie kortlopende waardepapieren

Het bedrag van de per balansdatum 31 december 2011 uitstaande schuld uit hoofde van DTC's bedraagt 43,4 miljard euro. In de balans is de disconto van de schuld in mindering gebracht.

DTC's zijn kortlopend schatkistpapier dat de Staat gebruikt om een deel van de financieringsbehoefte op te vangen. De DTC's worden vooral gebruikt om een groot negatief schatkistsaldo dat zich over een periode van meerdere maanden voordoet te dekken. Meestal hebben deze een

looptijd van 3 tot 12 maanden. De omvang van ieder programma wordt afgestemd op de ontwikkeling van het schatkistsaldo. DTC's worden uitgegeven en verhandeld op discountbasis. Dit houdt in dat ze door de Staat worden geveild tegen minder dan 100% van de hoofdsom die aan het einde van de looptijd wordt afgelost. Het verschil tussen aankoopwaarde en hoofdsom vertegenwoordigt voor de belegger het behaalde rendement. Voor de Staat is dit verschil het betaalde rendement, ofwel de kosten die worden gemaakt voor het lenen van kort geld.

Het bedrag van de per balansdatum 31 december 2011 uitstaande schuld uit hoofde van Commercial Papers (CP's) bedraagt 9,6 miljard euro. In de balans is de disconto van de schuld in mindering gebracht.

Sinds 2007 maakt het Agentschap van het Ministerie van Financiën ook gebruik van CP's. Dit zijn schuldbewijzen met een korte looptijd, variërend van een week tot enkele maanden, die worden ingezet om tijdelijke kastekorten van het rijk te financieren. CP is een geldmarktinstrument dat wordt uitgegeven en verhandeld op discountbasis. CP kent flexibele uitgiftemomenten en looptijden. CP dient als «brug» tussen de kortlopende deposito's en de langer lopende DTC's.

C3 Staatsobligaties

Tabel C3.1. Samenstelling van de staatsobligaties

(x € miljoen)	2010	2011	Vershil
1. Waardering tegen marktprijs	257 812	297 088	39 276
2. Waardering tegen nominaal	240 368	265 414	25 046
3. Verschil (1-2)	17 444	31 674	14 230

Toelichting op de post staatsobligaties

De staatsobligaties zijn conform ESR 1995 gewaardeerd tegen marktprijzen. De waardeverandering van 39,3 miljard euro is opgebouwd uit een volumecomponent van 25,1 miljard euro en een prijscomponent van 14,2 miljard euro. Om in 2011 te voorzien in de financieringsbehoefte van de Staat is een groter beroep op de kapitaalmarkt gedaan. Hierdoor is de omvang van de staatsobligaties gestegen met 25,1 miljard euro (volumecomponent). De prijsmutatie heeft geen gevolgen voor de EMU-schuld. De EMU-schuld luidt in ESR-categorieën, doch uitdrukkelijk is bepaald dat voor de excessieve-tekortenprocedure over de schuld in nominale termen gerapporteerd dient te worden. Voor de EMU-schuld is dus het bedrag van 265,4 miljard euro relevant.

C4 Kortlopende leningen

Tabel C4.1. Samenstelling van de kortlopende leningen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Deposito O/G	3 265	975
Collaterals	2 356	10 634
Uitvoering Werknemersverzekeringen	6 949	3 516
Sociale Verzekeringsbank	2 472	1 718
Investeringsfaciliteit voor Oost Europa	99	98
Diverse deposito's en rc RWT's	5 153	5 870
Totaal	20 294	22 811

Toelichting op de post kortlopende leningen

Kortlopende leningen omvatten alle ontvangen kredieten waarvan de oorspronkelijke looptijd maximaal één jaar, en in uitzonderlijke gevallen maximaal twee jaar bedraagt. Hieronder vallen deposito's O/G, sell en buybacktransacties, rekening courantkredieten, voorschotten en voorfinancieringen.

Tabel C4.2. Mutatie van de kortlopende leningen in 2011

x € miljoen	
stand ultimo 2010	20 294
afname deposito 2011	- 2 290
toename collaterals 2011	8 278
afname positief rekening courantsaldo 2011	- 3 471
stand ultimo 2011	22 811

Toelichting op de post mutatie kortlopende leningen

De tijdelijk opgenomen gelden (deposito O/G) zijn in 2011 ten opzichte van 2010 afgenomen met 2,3 miljard euro. Dit zijn leningen voor zeer korte termijn (1 dag tot enkele weken). De deposito's worden gebruikt voor de dekking van de dagelijkse tekorten van de schatkist. Banken, overheden en grote bedrijven verstrekken elkaar deze deposito's. De tarieven voor het in- en uitlenen van geld komen op de geldmarkt tot stand via contacten per telefoon en via elektronische systemen.

De waarde van de collaterals is in 2011 ten opzichte van 2010 met 8,3 miljard euro toegenomen. Collaterals zijn onderpanden (geld) die bij het Agentschap van het ministerie van Financiën worden afgegeven als dekking voor positieve marktwaarde van derivaten (swapcontracten). De omvang van het onderpand is afhankelijk van de marktwaarde van de swaps. Door de toegenomen marktwaarde van de swaps is het gestorte onderpand toegenomen met 8,3 mld.

Een sell en buybacktransactie is een contante verkoop van een hoeveelheid stukken in combinatie met een gelijktijdig afgesloten termijnaankoop van dezelfde stukken (bijvoorbeeld staatsobligaties of

DTC's). In de tussenliggende periode wordt de facto een bedrag in de geldmarkt opgenomen, waarover een rentevergoeding wordt betaald.

De rekening-courantstanden met een credit (tegoed) saldo op de rekening courant en uitgezette deposito's staan onder de post kortlopende leningen. De Rwt's en sociale fondsen met een debet saldo (tekort) van de rekening-courant staan onder B4.

In 1998 is de Wet geïntegreerd middelenbeheer in werking getreden. Gevolg hiervan is dat de Sociale Verzekeringsbank, de Uitvoering Werknemersverzekeringen en het College voor Zorgverzekeringen geen zelfstandig middelenbeheer meer voeren. Dit middelenbeheer, ook wel schatkistbankieren genoemd, is geïntegreerd in de schatkist door middel van een rekening-courant verhouding. Uit dien hoofde is ultimo 2011 een schuld opgenomen aan de Uitvoering Werknemersverzekeringen van per saldo circa 3,5 miljard euro. De schuld aan de Sociale Verzekeringsbank bedraagt 1,7 miljard euro. De vordering op het College voor Zorgverzekeringen bedraagt 14,2 miljard euro.

C5 Langlopende leningen

Tabel C5.1. Samenstelling van de langlopende leningen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Verplichting Alt-A hypotheekportefeuille ING	12 762	10 055
Onderhandse Floating Rate Note (FRN) lening voor Fortis	7 000	7 000
Onderhandse Staatsleningen	2 684	2 423
Div. voorfinancieringen via V&W	6	0
Overige	151	92
Totaal	22 603	19 570

Toelichting op de post langlopende leningen

De verstrekte langlopende leningen omvatten alle verstrekte kredieten die niet het karakter dragen van deposito's en waarvan de oorspronkelijke looptijd gewoonlijk langer is dan één jaar en in uitzonderlijke gevallen minimaal meer dan twee jaar. Hieronder vallen de verplichting Alt-A hypotheekportefeuille ING (zie voor verdere uitleg over dit onderwerp bij onderdeel B2), onderhandse lening voor Fortis, onderhandse staatsleningen en diverse langlopende rekening-courantkredieten.

Tabel C5.2. Mutatie van de langlopende leningen in 2011

x € miljoen	
stand ultimo 2010	22 603
afname Alt-A hypotheekportefeuille ING 2011	- 2 707
afname onderhandse staatsleningen 2011	- 267
afname overige langlopende leningen 2011	- 59
stand ultimo 2011	19 570

Toelichting op de post langlopende leningen

- De post Onderhandse Floating Rate Notes (FRN) is de onderhandse lening die geplaatst is bij Fortis Bank SA/NV (Brussel) om een deel van het overbruggingskrediet dat de Staat aan Fortis Bank Nederland verstrekt heeft te financieren. In 2011 is er door de Staat niets afgelost op de Floating Rate Notes.
- De langlopende schuld Alt-A hypotheekportefeuille ING is in 2010 met 2,7 miljard afgenomen. Zie voor een toelichting onderdeel B2.
- Conform ESR 1995 zijn de onderhandse staatsleningen tegen de nominale waarde gewaardeerd. De Staat heeft direct geld geleend bij geldgevers en de afspraken over deze leningen zijn onderling gemaakt. De balansmutatie in 2011 is een afname van 0,3 miljard euro. De Nederlandse Staat heeft per 10 oktober 2010 Antilliaanse schuldtitels overgenomen ten bedrage van 1,3 miljard euro. De nog resterende looptijd van de schuldtitels varieert van minder dan een jaar tot circa 20 jaar. In 2011 is op de Antilliaanse schuldtitels 0,1 miljard afgelost.
- De overige leningen op lange termijn zijn in 2011 afgenomen met 59 mln. euro. De post diverse voorfinancieringen via V&W zijn de langlopende leningen die het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft gekregen van derden. Deze leningen zijn in 2011 afgelost. De overige leningen zijn, van de Wet geïntegreerd middelenbeheer-deelnemers, rekening-courant tegoeden die in de schatkist voor langere periode worden aangehouden.

C6 Handelskredieten en transitorische posten

Tabel C6.1 geeft inzicht in de samenstelling van de handelskredieten en transitorische posten. Vervolgens wordt per post een toelichting gegeven op de verschillende balansbedragen.

Tabel C6.1. Samenstelling van de handelskredieten en de transitorische posten in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
a. Overlopende passiva	10 013	10 227
b. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen staan	9 324	7 841
c. Overige schulden	1 023	1 204
Totaal	20 360	19 272

a. Overlopende passiva

Tabel C6.2. Samenstelling van de overlopende passiva in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Lopende interest van de staatsschuld	6 218	6 315
Commissie van de Europese Gemeenschappen	418	622
Te betalen rente vlottende schuld	128	210
Nog te betalen bedragen IABF	344	226
Diverse schulden	2 905	2 854
Totaal	10 013	10 227

Toelichting op de post overlopende passiva

Onder overlopende activa zijn lasten gerubriceerd, die zijn toegerekend aan de verslagperiode, maar waarvan de feitelijke betaling valt in een andere verslagperiode. Toelichting bij de post overlopende passiva:

Tabel C6.3. Mutatie van de overlopende passiva in 2010

x € miljoen	
stand ultimo 2010	10 013
toename lopende interest van de staatsschuld 2011	97
toename rekening courant Comm. van de Eur. Gem. 2011	204
afname te betalen bedragen o.a. rente 2011	- 36
afname diverse schulden van o.a. de batenlastendiensten 2011	- 51
stand ultimo 2011	10 227

Toelichting op de post mutatie overlopende passiva

- lopende interest van de staatsschuld zijn de rentekosten die al in de uitgaven van 2011 van begrotingshoofdstuk IXA zijn opgenomen maar nog in 2012 betaald moeten worden.
- de Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft bij het ministerie van Financiën een rekening-courant waar hun tegoed bij de Nederlandse Staat wordt aangehouden. In 2011 is er t.o.v. 2010 204 mln. euro minder betaald aan de Commissie.
- De rente die in 2011 nog betaald moet worden over het vlottende gedeelte van de schuld.
- In de balans 2011 van de Illiquid Assets Back-up Facility (IABF) is voor 226 mln. euro aan nog te betalen bedragen opgenomen. Aan de debetzijde, onder B7.a staat eenzelfde bedrag aan nog te ontvangen bedragen. Zie voor verdere uitleg bij B2, langlopende effecten.
- het saldo van de post diverse schulden bestaat voornamelijk uit de korte termijn schulden die de batenlastendiensten hebben bij derden.

*b. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover voorde-
ringen staan*

Voor een toelichting wordt verwezen naar balanspost B7.b.

c. overige schulden

Tabel C6.4. Samenstelling van de overige schulden in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
Diverse schulden	1 023	1 204
Totaal	1 023	1 204

Toelichting op de post overige schulden

De post «overige schulden» is in 2011 in totaal 181 mln. euro toegenomen. Onder overige passiva zijn de bedragen opgenomen, die niet overlopend zijn of niet onder andere specifieke omschreven balanshoofden gerubriceerd kunnen worden, zoals saldi van nog te betalen posten.

Tabel C6.5. Mutatie van de overige schulden in 2011

x € miljoen	
stand ultimo 2010	1 023
toename diverse schulden ministeries 2011	181
stand ultimo 2011	1 204

Toelichting op de post mutatie overige schulden

- De diverse schulden bestaan uit de ontvangsten buiten begrotingsverband van de ministeries. De kleine toename in 2011 wordt veroorzaakt door iets meer ontvangsten buiten begrotingsverband bij diverse ministeries.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Tabel C7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen in 2011

(x € miljoen)	2010	2011
a. Militaire pensioenen	7 460	8 960
b. vakantieaanspraak ambtenaren	286	327
Totaal	7 746	9 287

In aansluiting op ESR 1995 zijn de posten schulden militaire pensioenen en vakantieaanspraak ambtenaren niet op de Staatsbalans opgenomen en worden ze hier afzonderlijk opgenomen. Het betreft hier de via een omslagstelsel gefinancierde militaire pensioenen. Het deel van de militaire pensioenen dat via kapitaaldekking gefinancierd maakt onderdeel uit van de balans van het ABP.